

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 27.

Torsdagen den 6 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna mars.

§ 2.

Herr statsrådet Örne avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 244, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 3.

Herr talmannen gav härpå ordet till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Linders, som anförde: Herr talman! Med tillstånd av denna kammare har herr Johan Johansson i Kälkebo till mig framställt följande spörsmål:

1) Anser herr statsrådet, att *kvarnindustriens, bageriindustriens* samt *grosshandelns* och *minuthandelns inflytande* på prisbildningen å svensk brödsäd, å svenskt mjöl samt å bröd av olika slag *håller sig inom de gränser*, som betingas av dessa industriens och handelsidkares naturliga och berättigade roll vid spannmålens förädling?

2) Om så ej är, anser icke herr statsrådet, att det i hög grad faller under statsrådets ämbetsuppgifter såsom jordbruksminister att *omedelbart ingripa för de omförmälda missförhållandenas avhjelpande*, och

3) *kan herr statsrådet angiva, vilka åtgärder i nu åsyftad riktning, som från hans sida kunna vara att förvänta?*

De nu framställda frågorna avse huvudsakligen att få belysning över *mellanhändernas prispolitik* beträffande brödspannmål, mjöl och bröd samt att få klarlagt, huruvida dessa under nuvarande förhållanden tillgodogöra sig en oskäligt hög vinstmarginal och i så fall, vad som må kunna åtgöras från statens sida för att härtinnan åstadkomma ändring.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Spörsmålet om mellanhändernas prispolitik är som bekant sedan någon tid tillbaka föremål för en särskild sakkunnigutredning genom de s. k. mellanhandssakkunniga. Vid tillkallandet den 16 juli 1920 av dessa sakkunniga yttrade dåvarande jordbruksministern O. Nilsson bl. a. att utredningen jämväl borde omfatta prislellandena och den vinstmarginal, inom vilken mellanhanden rödde sig, vilken vinstmarginal understundom vore allt för rundligt tilltagen.

Då mellanhandssakkunnigas uppdrag alltså omfattar just de spörsmål, som interpellanten bragt på tal, har jag — i anledning av interpellationen — infordrat skyndsamt yttrande från dessa sakkunniga angående de frågor, som beröras i interpellantens framställning. Även lantbruksstyrelsen har beretts tillfälle att framföra sina synpunkter på dessa frågor.

Jag vill nu i tur och ordning behandla de olika kategorier näringsidkare — kvarnar, grossister, minuthandlare och bagare — som syssla med förädlingen av och handeln med brödspannmål och produkter därav och kommer därvid även att i korthet redogöra för mellanhandssakkunnigas och lantbruksstyrelsens uttalande i berörda frågor.

Vad först angår *kvarnarna* knyter sig det huvudsakliga intresset härutinnan till den grupp inom denna yrkesgren, som sammanslutit sig till den s. k. kvarnföreningen. Då det torde vara av viss betydelse för frågans bedömande att äga klarhet över denna förenings ställning och uppgifter, tillåter jag mig att härutinnan meddela några sammanfattande upplysningar, vilka i stort sett hämtats från den s. k. trustlagstiftningskommitténs den 21 december 1921 avgivna betänkande. Kvarnföreningen, som bildades under 1914 och som för närvarande omfattar 21 firmor med 22 kvarnar, torde i fråga om vetemjöl så tillvida intaga en helt dominerande monopolställning, som dessa kvarnar tillverka omkring 90 procent av vetemjölproduktionen vid samtliga industrimässigt bedrivna kvarnar i riket. Beträffande rågmjölstillverkningen är kvarnföreningens monopolställning icke fullt så dominerande. Mellan de till kvarnföreningen anslutna kvarnar finnes en överenskommelse, gällande till utgången av 1923, vari kvarnarna förbundit sig att, bland annat, icke inom riket sälja vetemjöl och rågsikt — sammalet rågmjöl ingår således ej i överenskommelsen — till lägre pris än dem, som utav kontrahenterna i viss ordning bestämmas, och ej heller mot andra rabatter eller försäljningsvillkor än dem, varom mellan kontrahenterna överenskommes. Överenskommelsen berör däremot icke frågan om pris och övriga villkor för spannmålets inköp. Kvarnföreningen är således en typisk försäljningskartell. Inom hithörande del av kvarnindustrien existerar emellertid även en inköpskartell, nämligen ifråga om import av utländskt vete för de mellansvenska kvarnarnas räkning.

Med anledning av ett uttalande i interpellantens motivering till de framställda spörsmålen ber jag få meddela, att kvarnföreningen icke är samma organ som den s. k. kvarnintressentföreningen, vilken

senare bildades under 1919 i sammanhang med avvecklingen enligt beslut vid 1919 års urtima riksdag av den statliga spannmålsregleringen och vilken förening numera är upplöst.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Beträffande de pris å vetemjöl, som under senaste tid tillämpats av kvarnföreningen, hava mellanhandssakkunniga meddelat vissa uppgifter, utvisande att under den gångna delen av innevarande konsumtionsår priset å svenskt kärnvetemjöl — en kvalitet som ungefär motsvarar importvetemjölet — i genomsnitt legat ungefär 8 % under priset å importerat vetemjöl inklusive tull. Sålunda angivas importmjölets pris samt priset å svenskt kärnvetemjöl vid Stockholmskvarnarna per kg. till

60 öre resp.	56 öre	under	september	1921
56 » »	50 » »		oktober	1921
51 » »	46 » »		november	1921
48 » »	45 » »		december	1921
48 » »	44 » »		januari	1922

För Skånekvarnarna äro prisen 1 öre lägre, beroende på fraktförhållandena. Av dessa prisuppgifter ser man, att kvarnarna ganska noggrant följt växlingarna i världsmarknadspriset å mjöl, samt att kvarnarna, som sagt, tillämpat mjölpriser, som legat några öre per kg. under de pris, som utländskt mjöl (mjöltullen inbegripen) betingar.

För närvarande tillämpar kvarnföreningen följande priser gällande ab Stockholmskvarn

kärnvetemjöl	45,5 öre per kg.
bagerivetemjöl	40,5 » » »
florvetemjöl	35,5 » » »
vetemjöl av enbart svenskt vete . .	33 » » »

Vad angår förhållandet mellan kvarnarnas mjölpris och inköpsprisen för vete, så hava enligt uppgifter från mellanhandssakkunniga följande pris gällt för importerat vete inklusive tull och för svenskt vete, nämligen i

september 1921 resp.	36 och 26 öre per kg.
oktober 1921 »	34 » 24 » » »
november 1921 »	32 » 20 » » »
december 1921 »	31 » 22 » » »
januari 1922 »	31 » 22 » » »

Under den ifrågavarande tiden har sålunda priset å svenskt vete legat omkring 31 % under priset å importerat vete inklusive tull.

Mellanhandssakkunniga räkna med, att kvarnföreningens medlemmar i genomsnitt för berörda tid använt lika delar svenskt och utländskt vete, vadan medelinköpsprisen för vetet skulle hava varit

för september 1921	31 öre per kg.
» oktober 1921	29 » » »
» november 1921	26 » » »
» december 1921	26 » » »
» januari 1922	26 » » »

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Nu är även att märka, att större inköp ägt rum till de högre priser, som gällde under sommaren och hösten, än till de lägre priser, som gällt därefter.

Mellanhandssakkunniga hava verkställt en undersökning i syfte att få utrönt, om marginalen mellan kvarnarnas inköpspris och försäljningspris kan anses för hög. Sakkunniga hava därvid utgått från den utmalning, som ger det s. k. bagerivetemjölet. Det beräknas, att man därvid av 100 kg. vete erhåller 70 kg. mjöl, 4 kg. eftermjöl och 24 kg. vetekli. Bagerivetemjölet beräknas av de sakkunniga nu betinga i genomsnitt 39 öre per kg., vilket gör för 70 kg. 27 kronor 30 öre. Kvarnarnas inkomst vid försäljningen av vetekliet och eftermjölet kan beräknas till sammanlagt 4 kronor 90 öre. Av 100 kg. vete erhålla kvarnarna följaktligen produkter, som försäljas till sammanlagt 32 kronor 20 öre, ett värde som med 6 kronor 20 öre överstiger inköpskostnaden för vetet, vilken ju f. n. beräknas vara 26 kronor per 100 kg. Denna skillnad, 6:20 kr. per 100 kg., den s. k. mallönen, representerar då kvarnarnas driftkostnader och vinst. Mellanhandssakkunniga hava räknat ut, att mallönen under år 1912 belöpte sig till kr. 2:72, vadan alltså densamma sedan tiden före världskriget stegrats med 128 procent. Sakkunniga anse, att det icke kan påstås, att denna stegring står i orimlig proportion till stegringen av kvarnarnas driftkostnader. Likaså finna mellanhandssakkunniga, att den nuvarande mallönen för rägsikt icke är oskäligen.

Sakkunniga sammanfatta sitt omdöme om kvarnarnas prispolitik sålunda: »Det kan knappast givas stöd för den uppfattningen, att kvarnarna under här ifrågavarande period» — d. v. s. den gångna delen av innevarande konsumtionsår — »utnyttjat situationen till att förskaffa sig oskäligen vinster. Anmärkningsvärt är emellertid, att kvarnarna tack vare sin starka sammanslutning ägt förmåga att i stort sett undandraga sig den konjunkturförlust, som eljest nästan undantagslöst drabbat alla kategorier av företagare. Man torde kunna påstå, att detta lyckats dem utslutande på bekostnad av de svenska jordbrukarna. Den stora marginalen mellan importerat och svenskt vete visar tydligt, att dessa jordbrukare blivit pressade av den starka kvarnsammanslutningen till att övertaga den konjunkturförlust, som eljest skulle hava drabbat kvarnarna.»

Detta uttalande av mellanhandssakkunniga avviker i någon mån från lantbruksstyrelsens uppfattning beträffande prisbildningen å svenskt vete i förhållande till mjöl. Lantbruksstyrelsen anser nämligen, att marginalen mellan mjöl och svensk brödsäd under senaste tid varit anmärkningsvärt vid. Att priset på det inhemska vetet nedgått så kraftigt, förklarar lantbruksstyrelsen i främsta rummet bero på de häftiga utbud av vete, som på grund av en utsträckt odling, en osedvanligt rik skörd och odlarnas mer än vanligt stora behov av kontanta rörelsemedel skett under denna tid. Dessa utbud stodo icke i rimligt förhållande till kvarnindustriens till följd av föregående omfattande import av vete då nedsatta förmåga att absorbera den utbudna varan. Lantbruksstyrelsen anser därför, att priset faller å

vete snarast vore att betrakta som ett naturligt utslag av den allmänna regeln om prisbildningens beroende av tillgång och efterfrågan, men anser det icke uteslutet, att icke kvarnföreningen genom en återhållsam inköpspolitik kunnat bidra till och möjligen i själva verket även bidragit till den nedåtgående prisrörelsen under höstnåderna 1921.

Innan jag går att sammanfattningsvis ange min syn på frågan om kvarnarnas inköpspolitik, vill jag med några ord redogöra för verkningarna av den överenskommelse, som den 30 september 1921 på föranstaltande av den föregående regeringen träffades med kvarnföreningens medlemmar. Som bekant tillförbundos dessa att under tiden 1 oktober 1921—1 juni 1922 (d. v. s. intill den tidpunkt, då gällande glidullskydd för spannmål och mjöl upphör att gälla) inköpa svenskt vete till en myckenhet, som med inräkning av samma kvarnars sammanlagda lager av svenskt vete den 1 oktober 1921 motsvarade minst 70 procent av det under angivna tid vid deras förmalning sammanlagt förbrukade vetet. Utfästelsen innebär alltså en skyldighet för kvarnföreningens medlemmar att före den 1 juni 1922 hava *inköpt* viss myckenhet svenskt vete. Enligt vad jag inhämtat hava föreningens medlemmar intill den 18 innevarande mars verkställt inköp av svenskt vete till sammanlagt ungefär 118,000 ton. Kvarnarnas sannolika förbrukning av vete under tiden 1 oktober 1921—31 maj 1922 kan beräknas till 160,000 ton. Enligt överenskommelsen skulle 70 % härav eller omkring 112,000 ton motsvara den myckenhet svenskt vete, som kvarnarna hade skyldighet att inköpa. Så vitt nu kan bedömas, torde kvarnarna alltså redan nu hava verkställt inköp av svenskt vete upp till den myckenhet, vartill de förbundit sig enligt överenskommelsen, och ytterligare inköp pågå alltjämt. Importstatistiken visar även, att införseln av såväl vete som vetemjöl nedgått högst avsevärt under senaste tid. Syftet med överenskommelsen att få avsättningen av svenskt vete tryggad, torde alltså i stort sett hava uppnåtts, ehuru väl överenskommelsen icke haft något inflytande på prissättningen av varan.

För egen del tror jag, att mellanhandssakkunnigas bedömande av kvarnarnas prispolitik är i stort sett riktigt. Man torde således näppeligen kunna påvisa, att marginalen mellan kvarnarnas inköpspris för spannmålen och kvarnarnas mjölpris varit oskäligt hög. Särskilt i fråga om vetemjöl av enbart svenskt vete, som Stockholmskvarnarna sälja till 33 och Skånekvarnarna till 32 kronor per 100 kg., medan kostnaden för det härför erforderliga vetet, cirka 140 kg., med nuvarande spannmålspris uppgår till minst 31 kronor, lär det icke kunna göras gällande, att kvarnarna tillgodoräkna sig oskälig vinst. Emellertid må här påpekas, att då kvarnarna, åtminstone beträffande vetet, äro praktiskt taget de enda avnämarna av den svenska brödsäden, och då lantmännen av skilda anledningar genom kraftiga utbud fylla marknaden, det lyckats kvarnarna att få fram sådana inhemska spannmålspris, som möjliggjort för dem att utan förlust tillämpa de överenskomna, i underkant av importpriset

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

liggande mjölprisen. Man torde alltså kunna giva mellanhandssakkunniga rätt även däri, att kvarnarna förmått att, tack vare sin starka maktställning, undvika konjunkturförluster genom att öva inflytande på prisbildningen å svensk brödsäd, enkannerligen vete.

Jag har uppehållit mig så pass utförligt vid kvarindustrien, därför att jag förmodat, att denna del av frågan närmast intresserade interpellanten. Jag övergår nu emellertid till frågan om grossisternas och minuthandlarnas ställning såsom mellanhänder i mjöldistributionen samt bagerinäringens vinstförhållanden.

Mjölgrossisternas vinstmarginal bestämmes av kvarnarna genom viss engrosrabatt, kassarabatt och s. k. bonus, allt beräknat å det bruttopris, som av kvarnarna tillämpas vid försäljning utan förmedling av grossist. Det sammanlagda beloppet av dessa rabatter utgår efter något olika procentsatser allt efter vederbörande grossists årsomsättning av mjöl. Den högsta ersättningen utgör 3,5 % av kvarnarnas mjölpris. I stort sett äro grossistrabatterna för närvarande icke högre än under tiden före världskriget.

Däremot har *detaljhandelsmarginalen* undergått en betydande stegring. Mellanhandssakkunniga förklara sig anse, att densamma synes för närvarande orimligt hög, och meddela, att minuthandelsmarginalen i Stockholm uppgår till icke mindre än 12 kronor 45 öre per 100 kilogram kärnvetemjöl, d. v. s. ett pålägg av ungefär 22 %. Motsvarande siffror år 1912 voro 4 kronor 35 öre eller 14 $\frac{1}{2}$ %. Sakkunniga uttala den uppfattningen, att detaljhandelsmarginalen på mjöl i t. ex. Stockholm ej bör överstiga 15 % av detaljpriset eller vad som ungefärligen tillämpas av de kooperativa affärerna.

Även de förvärvsmässigt drivna *bageriernas* förtjänst på tillverkningen av bröd, såväl mjukt som hårt, betraktas av mellanhandssakkunniga såsom anmärkningsvärt hög. Sålunda tillämpa dessa t. ex. i Stockholm ett pris å sötlimpa av 105 öre per kg. och å franskt bröd av 108 öre per kg. Då de kooperativa bagerierna i Stockholm kunna nöja sig med ett pris på sötlimpa av 90 öre och å franskt bröd av 99 öre per kg., lärer detta ådagalägga, att de förvärvsmässigt drivna bageriernas prispolitik icke kan anses skälig. Även *detaljhandelsvinsten vid brödförsäljningen* betraktas av mellanhandssakkunniga såsom väl hög.

Jag anser, att mellanhandssakkunnigas utredning ådagalagt, att särskilt beträffande detaljhandeln med mjöl och bagerinäringen tillämpas en prispolitik, som medför större fördyring av varan än som kan anses motiverad.

Med det nu sagda tror jag mig hava besvarat interpellantens första fråga såväl beträffande kvarnindustriens som handels och bagerinäringens prispolitik.

Jag övergår då till den senare delen av interpellationen, som synes åsyfta att få ett svar på frågan: Vad är att åtgöra mot dessa missförhållanden?

Jag vill då först taga fasta på interpellantens uttalade åsikt, att omfattande statliga prisregleringar (införselbud m. m.) sannolikt

icke skulle råda bot på de anmärkta förhållandena. Det är ju möjligt, att ett återinförande av kristidens livsmedelspolitik med prisreglering å brödsäd, mjöl och bröd jämte all den omfattande kontroll och inspektion, som måste bliva en följd därav, skulle kunna åstadkomma en begränsning av mellanhändernas vinstmarginal. Men jag tar för givet att interpellanten — som ju representerar en riktning, som under den tid, staten utövade dylikt inflytande över prisbildningen, icke kunde nog kraftigt utdöma detta system och yrka på ett slopande av detsamma så hastigt som möjligt — jag tar för givet, säger jag, att interpellanten icke nu tänker sig en lösning av prisfrågorna efter dylika linjer.

*Svar å
interpellation.
Forts.)*

Jag vill vidare meddela, att i sina yttranden över interpellantens framställning hava såväl mellanhandssakkunniga som lantbruksstyrelsen förklarat sig icke tro på nyttan av något tvångsingripande mot mellanhänderna, och de hava icke, åtminstone för närvarande, ansett sig kunna föreslå eller förorda några dylika åtgärder.

Men detta utesluter, enligt mitt förmenande, icke, att frågan likväl bör ägnas den största uppmärksamhet från det allmännas sida och att andra åtgärder för rättande av de påtalade missförhållandena böra förberedas och undersökas. Jag har även i det föregående antytt, att dylika förberedande arbeten pågå för åstadkommande av en bättre tingens ordning i fråga om mellanhändernas och trustsammanslutningarnas politik.

Mellanhandssakkunnigas betänkande förväntas vara färdigtryckt inom den allra närmaste tiden. Så snart detta utredningsarbete, som ju omfattar just de spörsmål interpellanten bragt på tal, blir framlagt, kommer frågan samvetvis att ägnas den största uppmärksamhet, och jag kommer att samvetsgrant undersöka vad som, på grundval av de sakkunnigas eventuella förslag, må kunna åtgöras. Men regeringen kan icke redan nu, innan utredningsarbetet föreligger i tryck och oberoende av mellanhandssakkunnigas årslånga verksamhet, taga ståndpunkt till spörsmålet om vad som bör åtgöras rörande mellanhandssystemets olägenheter.

Trustlagstiftningskommittén, som hade till uppdrag att skyndsamt utarbeta förslag till en provisorisk lagstiftning rörande undersökning och kontroll över trustar och andra monopolistiska sammanslutningar inom produktion, handel och transportväsende, hava den 21 december 1921 avlämnat sitt betänkande jämte förslag till lag om vissa åtgärder beträffande monopolistiska företag och sammanslutningar. Över detta förslag hava inforrats yttranden av skilda myndigheter, m. fl. Från chefen för justitiedepartementet har inhämtats, att ifrågavarande förslag nu är föremål för överarbetning. För min del hyser jag en livlig önskan, att av dessa pågående arbeten må framkomma ett resultat, som även på hithörande område, exempelvis kvarindustriens, kan leda till åstadkommande av bättre jämvikt mellan olika intressegrupper av producenter, mellanhänder och konsumenter.

Som sammanfattande svar på interpellantens andra och tredje fråga kan jag följaktligen meddela, att de av honom berörda spörsmå-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

len om mellanhändernas prispolitik och monopolföretagens maktställning äro föremål för särskild uppmärksamhet och att förarbetena för vidtagande av åtgärder på hithörande områden framskridit så långt, att ett regeringens ställningstagande till de genom ovan nämnda utredningar framkomna eller förväntade förslag snart nog bör vara möjligt.

Slutligen vill jag emellertid framhålla, att producenter och konsumenter icke böra endast lita till och avvakta statliga ingripanden för ett förhindrande av att mellanhänderna på ett otillbörligt sätt utnyttja sin maktställning, utan de böra även själva, var i sin stad, söka att ernå inflytande över varudistribution och -förädlingen. I samma mån som producenten av råvaran kan förskaffa sig verksamt inflytande på varans förädling och eventuellt även försäljning till konsumenten, i samma mån skall han också helt visst kunna skaffa sig säkerhet för att han för sin vara erhåller det högsta möjliga pris, som marknadsläget vid varje särskilt tillfälle medger. Å andra sidan bör den konsumerande allmänheten bestämt reagera mot att låta exploatera sig av mellanhänderna; och härvidlag lämnar Kooperationen en stor möjlighet att resa ett kraftigt motstånd.

Vidare yttrade:

Herr Johansson i Kälkebo: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för att han har besvarat min interpellation, och jag vill också utsträcka detta tack till ett erkännande, att han har på ett välvilligt sätt behandlat den fråga, som jag har väckt på tal. Om jag ändock anser mig ha anledning att göra några erinringar, så beder jag att få försäkra, att detta uteslutande härrör sig av den vikt, som denna fråga har för den stora svenska allmänheten, och dessa anmärkningar äro och bliva på intet sätt riktade direkt mot herr statsrådet.

Statsrådet förmodar, att jag mest intresserar mig för den del av interpellationen, som rör sig om kvarnindustrien. Jag får säga, att detta är icke alldeles riktigt. Ty jag intresserar mig i lika hög grad även för de andra spörsmål, som beröras i min interpellation. Det förhåller sig nämligen så, att vare sig prispörljningen kommer utav åtgärder ifrån kvarnarnas sida eller den härrör från grosshandeln eller minuthandeln eller bådadera, så leder den i alla fall till samma synpunkter och har samma följder, nämligen varornas fördyrande. Och det är inte minst från producenternas synpunkt ett mycket stor intresse, att dessa saker bli klarlagda. Ty det förhåller sig i verkligheten så, att om en vara är dyr, så ha konsumenterna i allmänhet mycket svårt att få klart för sig, att denna dyrhet beror på något annat än på den oskäligen kostnad, som producenten tillgodogör sig för varan. Det är nämligen så, att den stora allmänheten har mycket svårt att kunna sätta sig in i det sakförhållandet, att det är andra än producenterna, som taga inkomsten av en vara.

*Svar
interpellation.
(Forts.)*

En annan sak, som herr statsrådet var inne på, men som väl icke kan anses i någon mån höra till huvudsaken, det var vissa funderingar över hur jag ställer mig till ett statsingripande. Jag ber att få försäkra herr statsrådet, att hans antagande är fullständigt riktigt, att jag inte i någon mån har velat föra fram den tanken, att vi skulle föranstalta ett statsreglerande ingripande i den mening, som vi haft det under kristiden. Och jag har så mycket större anledning att alldeles bestämt säga ifrån, att något sådant från min synpunkt icke skulle anses lämpligt, som jag har en livlig övertygelse om att just mellanhandsvinsterna, som vi ha att dragas med, bero på särskilda förhållanden under kristiden. Ty det var under kristiden, som dessa mellanhandskostnader kommo upp till en höjd, vari de icke tidigare varit, och det är ett förhållande, som tiden ensam icke mäktar utplåna, utan det är ett bestående arv från kristiden, som det gäller att på lämpligt sätt komma ifrån.

Herr statsrådet har vidare erinrat mig om att jag icke bör sammanblanda kvarnföreningen med den s. k. kvarnintressenternas förening, och han upplyste om att denna senare förening är upplöst. Ja, jag har kanske icke gjort en så klar avfattning av min interpellation, att icke statsrådet möjligen haft anledning att tro, att jag sammanblandat dessa båda begrepp. Men så är ingalunda förhållandet, och jag vet också mycket väl, att kvarnintressenternas förening är upplöst, om jag också anser mig böra ha mina dubier, huruvida denna upplösning icke kan vara att betrakta såsom mera formell än reell. Ty det är icke uteslutet, att denna förening allt fortfarande i viss mån kastar en viss skugga omkring sig genom, jag tillåter mig säga, sina ruiner.

Herr statsrådet har till den väsentligaste delen grundat sitt svar på de uppgifter, som han har inhämtat från de s. k. mellanhandssakkunniga och från lantbruksstyrelsen, och det är alldeles klart, att dessa måste vara de rätta institutionerna att lämna uppgifter och upplysningar i denna sak, därför att det naturligtvis icke kan finnas någon institution, som skulle sitta bättre inne med sakkännedom i hithörande frågor. Vad beträffar särskilt vad mellanhandssakkunniga ha sagt, så få vi antaga, att det är fullkomligt riktigt det slutomdöme, till vilket de ha kommit och som också statsrådet har accepterat, nämligen att kvarnföreningen har förstått att kasta över en för densamma oundviklig konjunkturförlust på lantbrukarna och till en del kanske också på konsumenterna. Jag skall icke vidare ingå på det spörsmålet; man får anse det vara konstaterat både av vad mellanhandssakkunniga sagt och av att herr statsrådet gjort deras uttalande till sitt.

Beträffande en punkt av vad mellanhandssakkunniga ha yttrat skall jag emellertid be att en liten smula få upptaga den till viss erinran. Det säges, att malningslön och vinst är begränsad till 6 kronor 20 öre, och till jämförelse säges, att denna kostnad före kristiden var 2 kronor 72 öre, och det påpekas då, att skillnaden mellan dessa båda prisbelopp är 128 procent. Men, säga sakkunniga — och herr statsrådet har antagligen instämt även i den delen —: »Sak-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

kunniga anse, att det icke kan påstås, att denna stegring står i orimlig proportion till stegringen av kvarnarnas driftkostnader.»

Jag tillåter mig i förbigående fästa uppmärksamheten vid själva uttryckssättet därvidlag. Det hade i varje fall, som jag ser saken, varit en liten smula lättare begripligt, om mellanhandssakkunniga sagt, att denna kostnad är skälig och riktig, i stället för att göra en sådan omskrivning, som man icke egentligen kan förstå, vad den i sig innebär.

Nu har det emellertid sagts mig, att det är på det hela taget en mycket liten personal, som användes just vid dessa kvarnar. Men även om så är, kan man förstå, att kostnaderna för densamma måste ha ökats. Man kan å andra sidan måhända göra vissa reflexioner angående möjligheten av att i dessa ökade kostnader till någon väsentlig del kunna ingå ökade styrelsearvoden och även ökade uppsiktskostnader i form av direktörslöner. Om den saken lämnas man alldeles i okunnighet, och jag är icke heller i stånd att komma med någon utredning i frågan.

Oberoende utav vad de sakkunniga ha yttrat, ger statsrådet en liten inblick uti frågan om prisleförhållandena på den sortens mjöl, som tillverkas av enbart svenskt vete, och herr statsrådet säger härvidlag, att priset på mjöl av enbart svenskt vete är 33 kronor utom i Skåne, där det är 32 kronor. Och så lämnar statsrådet den uppgiften, att för att frambringa 100 kg. mjöl av det svenska vetet fordras det 140 kg. vete, men anskaffningskostnaden för dessa 140 kg. vete uppgår till minst 31 kronor. Jag förstår, att statsrådet väl icke avsett att ingiva den föreställningen, att malningsomkostnaderna och vinsten skulle inskränka sig till en eller två kronor för den sortens mjöl, utan jag förstår, att statsrådet har avsett, att till den mängd varuprodukt, som man får av 140 kg. vete, också skall räknas, vad som av den kvantiteten kan fås ut i eftermjöl och kli. Om jag utgår härifrån och ställer detta i belysning av de uppgifter, som lämnats av de mellanhandssakkunniga i fråga om utvinnande av eftermjöl och kli, så kommer jag till den slutsatsen, att man av dessa 140 kg. vete måste få så mycket kli och eftermjöl, att det blir ett värde av något över 6 kronor för dessa båda produkter tillsammans. Och är detta mitt antagande riktigt, så bli prisleförhållandena, mallön och vinst kanske något högre för det svenska vetet än för det utländska. Jag förbiser dock icke, att malningskostnaderna måste bli något större, då det gäller att mala 140 kg. vete än att mala 100 kg. vete, när ju jämförelsen i ena och andra fallet utgår från vetemjölets kvantitet i förhållande till den använda spannmålsmängden.

Det skulle ju vara frestande att i någon mån ytterligare ingå på mellanhandssakkunnigas yttrande för att belysa den ställning, vari kvarnarna ha kommit genom den veteimport, som företogs under förliden sommar. Jag vill emellertid icke upptaga den saken nu; den behandlades ganska ingående vid tulldebatten i går i första kammaren, och det kanske icke heller är osannolikt, att den kommer att tagas upp här i denna kammare i dag i samband med tullfrågans behandling. Det må för övrigt i detta sammanhang framhållas, att det

är för mig angeläget att icke göra mitt yttrande längre, än nödigt är, då jag icke kan underlåta att tänka på de strapatser, som kammaren hade att utstå i natt, liksom också på den debatt, som kan komma att uppstå i den efterföljande frågan.

Beträffande lantbruksstyrelsens yttrande skall jag icke ingå i någon som helst granskning av detta. Det sammanfaller i väsentliga delar med vad mellanhandssakkunniga ha sagt. Men om det vore möjligt att gent emot en sådan Kungl. styrelse som lantbruksstyrelsen fälla ett litet omdöme — jag menar icke om själva styrelsen, men jag menar om dess sätt att taga på denna fråga — så skulle jag vilja säga, att detta yttrande är typiskt för ett svenskt ämbetsverks sätt att i försiktiga ordalag yttra sig i ömtåliga frågor. Jag tror inte, att man kan säga, att jag härmed har på något sätt velat vara särskilt kritisk gentemot lantbruksstyrelsen, men jag tror mig ha fullt fog för att på rent saklig grund fälla detta omdöme.

Statsrådets sammanfattade redogörelse för överenskommelsen med kvarnindustrien för tiden 1 oktober 1921—1 juni 1922 skall jag icke alls ingå på, då han ju här uteslutande har rört sig med allmänt kända förhållanden.

Jag har tidigare varit inne på statsrådets omdöme om prissättningen för mjöl av enbart svenskt vete, varvid statsrådet fällde det omdömet, att man ej kunde tala om någon oskäligen vinst. Jag tillät mig, som kammaren hörde, påvisa, att denna vinst, om man sammanlägger mjölpriset och priset på eftermjöl och kli, ställer sig möjligen något högre, än vad mellanhandssakkunniga angivit såsom icke stå i orimlig proportion till stegringen av kvarnarnas driftskostnader, eller kronor 6:20 per 100 kg. Härvid har jag såsom förut sagts icke förbisett skillnaden mellan malningskostnaden för större eller mindre mängder vete, vilken givetvis också måste tagas i betraktande. Statsrådet fällde emellertid det omdömet, att marginalen mellan inköpspriset för spannmål och försäljningspriset för mjöl icke var oskäligt hög, en uppgift som man nog kan ha olika uppfattning om huruvida den är oomtvistligt rätt.

Det är för övrigt icke så lätt att få en klar uppfattning om vad herr statsrådet i dessa olika sammanhang menar med graderingsuttrycken »orimlig proportion» och »oskäligt hög» samt »oskäligen vinst».

Beträffande vinstmöjligheterna inom grosshandeln har herr statsrådet mycket kort konstaterat, att grosshandelsrabatterna icke för närvarande äro högre än under tiden före världskriget. Nu torde det emellertid böra anmärkas, att man kanske icke får allenast taga hänsyn till procenttalet utan även till varumängden. Och ser man på priset å t. ex. hundra kilogram försäld vara, blir vinstskillnaden icke så obetydlig.

En sak som herr statsrådet förbigick kan jag ej uraktlåta att påpeka. Mellanhandssakkunnigas yttrande har tidigare varit publicerat i tidningarna och härigenom har framkommit, att de sakkunniga anmärkt, att grosshandelsrabatten höjdes med en halv procent i slutet av föregående år, vilken höjning de sakkunniga ansågo från allmänhetens synpunkt sakna fog, även om därmed avsågs

Svar å
interpellation.
(Forts.)

att trygga avsättningen av svenskt mjöl i konkurrens med det importerade.

Jag refererar såsom yttrandet stått att läsa i Dagens Nyheter. Fortsättningen i sakkunnigas yttrande som lyder: »det oaktat är grossistrabatten i stort sett icke högre än före krisåren», har herr statsrådet tagit upp, men han underlät att tala om, att rabatten höjts så sent som skett; herr statsrådet ansåg väl, att det var en så ovidkommande synpunkt, att den icke behövde komma fram i hans svar.

I fråga om detaljhandelspriset å mjöl samt vinsten vid bakning och försäljning av bröd medgav herr statsrådet, att prispolitiken medför större fördyring än som kan anses motiverat.

Ja, med detta har jag nu i huvudsak gått igenom vad av herr statsrådet berörts i dag beträffande de rådande förhållandena. I fall jag skulle våga ett omdöme om herr statsrådets syn på frågan, såsom den kommit till uttryck vid bedömande av dessa saker, synes det framstå för honom, att, då det gällt kvarnarna, har det varit tråkigt, att man genom konjunkturförhållandena har kommit in i ett sakläge, om vilket han oförbehållsamt ger tillkänna, att han icke anser det för samhället och för folket lyckligt. När herr statsrådet går in på vad han vill och tänker göra, får man icke förundra sig över, att han ställer sig litet tveksam, och han försöker att i viss mån lita till de utredningskommittéer, som äro tillsatta. Och man kan så innerligt väl förstå, att herr statsrådet knappast har någon annan möjlighet och, som jag sade från början, anser jag för min del icke svaret otillfredsställande, ehuru han icke kunnat alldeles bestämt peka på, att det och det får lov att ske, för att man skall komma ur rådande missförhållanden. Det må tillåtas mig framhålla, att jag av svaret trott mig kommit underfund med, att herr statsrådet dock har stort intresse för och ärlig vilja att komma till rätta med dessa missförhållanden.

Vad beträffar det herr statsrådet sedan till sist sade om kooperationen, är det naturligtvis en sak, som man kan instämma med herr statsrådet i. Men när man talar om denna kooperation, må man komma ihåg, att förutsättningarna för kooperativ verksamhet äro så väsentligt olika inom vårt lands skilda delar. Och om herr statsrådet ser på möjligheten att anordna sådan verksamhet endast från skånsk synvinkel, så vill jag säga, att det icke är möjligt att få fram kooperation i landets övriga delar på samma sätt och efter samma linjer och med samma effekt som i Skåne. Ty det är dock så, att när det gäller denna sak betyder koncentration och decentralisation i befolkningsförhållandena så väsentligt, och för såvitt kooperation skall kunna vinna någon vidare framgång i landet, får den icke vara en regeringens ovidkommande angelägenhet, ty vi ha dock icke en sådan lagstiftning, som möjliggör kooperativ utveckling i hur stor omfattning som helst.

Herr H a m r i n: Herr talman! Under de åtskilliga år jag suttit i riksdagen har det många gånger förelegat anledning för mig att uppträda vid tillfällena, då särskilt affärsmännen förts på tal i kammaren, men, såvitt jag kan erinra mig, har jag aldrig gjort det. Detta

beror icke därpå, att anledningen saknats eller att det kan anses olämpligt, att en person, tillhörande en viss grupp medborgare, uppträder i en fråga, som berör honom själv. Atminstone kan detta sista icke tagas som intäkt för att icke en affärsman får uppträda, då man kritiserar det sätt, varpå affärsmän förfara.

Då jag begagnar tillfället för att något yttra mig om dessa frågor, är det alldeles uppenbart, att jag utgår från den utgångspunkt, som här föreligger, och särskilt några uttalanden, som äro gjorda dels i motiveringen till herr Johanssons i Kälkebo interpellation och dels i det svar, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nyss lämnade. Jag skall först ingå på kärnpunkten i denna fråga, nämligen om kvarnringens prispolitik, och jag vill understryka vad som här framhölls av herr statsrådet, då han citerade ett uttalande av, jag tror, mellanhandssakkunniga, som gav vid handen, att kvarnringen haft den stora förmånen att kunna vältra på konsumenterna och indirekt producenterna de förluster, som i annat fall, i likhet med vad som varit förhållandet med alla andra affärsmän och industriidkare, skulle drabbat kvarnringens intressenter. Ty det är uppenbart, att när vi råkade in i denna period av nedgående varuvärden, som ju så hastigt kom på oss, fingo både affärsmän och industriidkare i allmänhet vidkännas en ganska väsentlig förlust på inneliggande lager av råvaror och färdiga produkter. Men kvarnringen hade på grund av sin sammanslutning och styrkan i sammanhållningen den stora förmånen att, som jag nyss sade, kunna vältra över dessa förluster, som ovillkorligen skulle drabbat ringen, dels på producenterna och dels på konsumenterna. Det vore icke svårt att belysa detta med sifferuppgifter. Jag har lämnat hemma mina papper, som röra denna sak, därför att jag icke fått någon föredragningslista till min bostad och följaktligen icke var beredd på, att detta ärende skulle förekomma. Men annars skulle jag tillåtit mig att med siffror påvisa, huru kvarnringen handlat i detta avseende. Ett indirekt bevis kan man finna i det sakförhållandet, att kvarnar, stående utanför ringen, erbjudit och alltjämt erbjuda mjöl av fullgod kvalitet till ringen, som betydligt understiga kvarnringens. När jag vistades hemma för några veckor sedan, förelades mig en offert från en modern handelskvarn på fullt prima rågmjöl till ett pris, som var 5 kronor per hundra kilogram lägre än vad kvarnringen debiterade. Nu kan det frågas, varför man icke i marknaden för dessa billigare kvaliteter, som äro fullgoda. Ja, där är man inne på ett område, som verkligen borde något belysas i samband med allt tal om de höga livsmedelskostnaderna. Om mellanhandssakkunnige skulle ägna några dagar åt att undersöka, i vad mån allmänhetens pretentioner på höga kvaliteter förändrats i jämförelse med vad förhållandet var före kriget, skulle man snart komma underfund med, att en betydande förändring på detta område ägt rum. Atminstone är det min bestämda övertygelse, att så är fallet, och jag grundar den på min erfarenhet som chef för ett handelsbolag, vilket gör affärer inom ett ganska stort område. Ifråga om såväl inhemska produkter som importerade varor har allmänhetens krav på goda kvaliteter stegrats ofantligt inte blott i hem med större

Svar på
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

inkomster utan även ibland lägre inkomsttagare. Proportionerna äro så förändrade, att om av en viss vara såldes 90 % av en lägre kvalitet före kriget och 10 % av en högre, säljas nu 10 % av den billigare sorten och 90 % av den dyrare. Det vore inte svårt att nämna fall efter fall, vara efter vara, där man kunnat konstatera detta förhållande. Jag menar, att när man talar om, vad det kostar att leva, vad det kostar att köpa den eller den varan, får man jämväl taga hänsyn till dessa förhållanden vid betraktande av detta spörsmål i dess helhet.

Efter dessa randanmärkningar skall jag gå in på att något tala just om affärsmännens ställning i denna fråga, då detta blivit berört av den ärade interpellanten och sedan av herr jordbruksministern.

Jag vill då med detsamma säga ifrån, att jag här vänder mig särskilt mot de angrepp, som riktats mot engroshandeln på detta område. Jag skall också förutskicka den anmärkningen, att jag inte vill uppträda som försvarare av affärsmännens oberättigade anspråk. Jag tror, att det finnes anledning att ofta påtala oberättigade krav från det hållet, och jag vill än en gång, säger jag, inte försvara detta. När affärsmännen icke kunna reda sig, när de icke kunna driva sina affärer såsom lojala medborgare med hänsyn tagen till det hela, till det allmännas väl, så må de försvinna — det kan inte hjälpas. Blir det för många affärsmän och detta är anledning till, att priserna hållas uppe på en onödigt hög ståndpunkt, må deras antal reduceras i det allmännas intresse.

Jag går än längre, då jag säger, att de enskilda affärsmännen må sköta sina affärer så, att de kunna upptaga konkurrensen och leva jämsides även med de konsumtionsföreningar, som finnas. Jag vill i det avseendet framhålla, att tillvaron av en mängd konsumtionsföreningar dock borde utgöra regulator i detta fall, så att icke de privata affärsmännen kunde driva upp sina försäljningspriser till vilken höjd som helst. Det förhåller sig ju på det sättet, att i alla våra städer och kommuner har det bildats ett större eller mindre antal konsumtionsföreningar, och det är alldeles uppenbart, att den stora allmänheten icke går till en privat köpman och betalar ett väsentligt högre pris, om den köpande kan få samma vara till ett lägre pris i en konsumtionsförening.

Nu har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lämnat det erkännande åt engroshandeln på detta område, att densamma i stort sett icke har högre förtjänst på försäljning av mjöl nu än före kriget, och herr statsrådet anförde en del siffror, som belyste detta förhållande. Det är nu mycket bra att höra en siffra uppläsas, men jag skall be att ytterligare få belysa, hur förhållandet verkligen ligger till.

Kvarningen bestämde för tiden den 1 september 1919 till den 31 augusti 1920, att de engrossister, som hade en försäljning, omfattande en miljon kronor, skulle ha en bruttoförtjänst av 1,4 %, och för tiden den 1 september 1920 till den 31 augusti 1921 en bruttoförtjänst på en dylik omsättning av 1,2 %. Man har här — som herr statsrådet naturligtvis vet — en skala, som börjar med en siffra av 200,000 kronor och går upp till 3 miljoner kronor, och jag tror där-

för, att den genomsnittssiffran, jag nämnde, en miljon kronor, snarare ligger i överkanten så till vida, att de allra flesta icke komma upp över nämnda siffra, utan att det blott är ett fåtal, som så gör. Vid nyssnämnda tid var det, som den stora veteimporten började — jag kan nog sätta »stora» inom citationstecken, ty jag tror, att man gjorde större väsen av denna import, än den i själva verket borde ha givit anledning till. Då erbjöd sig kvarnringen att lämna engrosshandeln en något högre förtjänst mot det engrossisterna förbundo sig att inte importera något utländskt vetemjöl annat än i mycket liten omfattning, och då vidtogs den förändring, som av interpellanten så starkt, syntes det mig, klandrades, nämligen att förtjänsten höjdes från 1,2 till 1,9 %.

Denna förtjänst av 1,9 % på 1 miljon kronors omsättning är den, som är gällande än i dag. Nå, vad gör nu detta omräknat t. ex. per säck? Jo, det blir 66 $\frac{1}{2}$ öre, därest man utgår från ett genomsnittspris av 40 kronor per säck. En del vetemjöl har visserligen ett högre pris, men det upplystes, att vanligt svenskt vetemjöl kostar 32—33 kronor, och i denna summa av 1 miljon kronor ingår givetvis jämväl försäljning av rågmjöl ända ned till omkring 25 kronor per säck — jag räknar alltså med ett pris, som kanske är högre, än man kommer till i genomsnitt. Låt oss alltså säga 66 $\frac{1}{2}$ öre! Av denna förtjänst skola nu engrossisterna bestrida en del transportkostnader och vidare åtminstone i vissa fall en längre eller kortare tids lagring. Ytterligare få de vidkännas ränteförluster och äro naturligtvis utsatta för det riskmoment, som alltid ligger i kreditförsäljning, och en sådan är oundviklig, såväl när det gäller kooperativa sammanslutningar som privata köpmän. Omräknar man nu denna omsättning av en miljon kronor i säckar mjöl, huru många säckar gör detta? Jo, då kommer man med ett genomsnittspris av 40 kronor per säck fram till den, som det synes mig, ganska respektabla omsättningssumman av 25,000 säckar mjöl per år. Jag hemställer — jag är inte alls rädd att göra den vädjan till kammarens ledamöter, de må än vara aldrig så antipatiskt stämda mot affärsmännen — huruvida det verkligen är en så överdriven förtjänst denna bruttoförtjänst å 1 miljon kronors omsättning av 19,000 kronor, då man härav skall bestrida alla de kostnader, som nu äro uppräknade och många flera därtill.

Sedan är det ju också ett faktum, att i den mån priset på mjöl fallit, också själva bruttoförtjänsten faller. Men det är väl ändå ingen, som vill göra gällande, att kostnaderna reducerats i motsvarande grad. Inte ha hyrorna fallit i samma grad, inte ha avlöningarna till såväl handelsarbetarna som kontorspersonalen sjunkit i samma utsträckning? Visst icke.

För övrigt finns det ännu en faktor, som man icke bör förbise, då man talar om skillnaden i priset mellan den tidpunkt, då varan lämnar produktionsorten och då den till slut tages om hand av konsumenten, nämligen fraktförhållandena. Jag skulle kunna med ett mycket drastiskt exempel påvisa, hur det är ställt i det avseendet för närvarande. Det roade mig vid ett tillfälle — det var ganska nyligen — att se igenom en kalkyl, som någon av mina medarbetare

Svar å
interpellation.
(Forts.)

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

gjort, angående en vara, som var importerad från Sydamerika. Jag fann då, att frakten för varans forsling från sydamerikansk hamn till Göteborgs kaj var nästan på öret lika stor som vad det kostade mig att få den transporterad från Göteborgs kaj hem till mitt magasin i Jönköping. Jag vet inte, hur många hundratals mil det är till Sydamerika — det har jag inte räknat ut eller sett efter. Från Jönköping till Göteborg kan det väl vara 20—25 mil eller någonting sådant. Det är oerhörda fraktkostnader på våra järnvägar, och det är oerhörda arbetskostnader, som hittills rått i våra hamnar. De ha naturligtvis även där sjunkit nu och sjunka alltjämt, men det fanns dock en tid här i Stockholm, då affärsmännen måste beräkna 1:50 eller 2 kronor för hemforsling av varje säck mjöl.

Mina damer och herrar! Jag är säker på, att jag inte vädjar förgäves till kammarens ledamöter, då jag säger: bör man inte även taga hänsyn till sådant vid beräkningarna, då man drager upp sina generella kalkyler och säger, att så mycket får producenten betala och så mycket konsumenten?

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet slutade med en vädjan till oss alla att se till vilka åtgärder som på enskild väg kunde göras för att minska marginalen mellan producent- och konsumentpriserna. Jag ger honom fullkomligt rätt däri. Jag tror, att man på den vägen kan åstadkomma åtskilligt. Jag har för min del aldrig varit någon motståndare till konsumtionsföreningar och sådana sammanslutningar, och jag tror — om jag får använda ett skrytsamt ord — att jag varit med om att stödja flera sådana än de flesta i riksdagen gjort. Jag undertager dock en person. Jag ställer mig inte alls ovillig mot konsumtionsföreningar, och jag anser, att den saken borde skötas och drivas så som exempelvis i England. Detta är å ena sidan konsumtionsföreningarnas land par préférence men det finns intet land, som kan uppvisa en så stark köpmanskår som just England. Här trivas sålunda dessa konsumtionsföreningar, dessa sammanslutningar av konsumenterna, mycket väl tillsammans med de stora affärshusen och de privata handlandena. På detta sätt, menar jag, måste också affärsmännen sköta sin rörelse, och jag slutar med att säga som jag gjorde i början, att i den mån som affärsmännen icke vilja och kunna göra detta, må deras antal reduceras. Men det må också begäras, att man både från statsmakternas och allmänhetens sida möter affärsmännen med den välvilja och det erkännande, som de ha rätt att kräva och att det inte vidtages en sådan agitation mot affärsmännen, som vore de alldeles undermåliga, som vore de en kår, som borde vara fågelfri, som inte hade rätt till någon respekt, som inte hade rätt till några välvilliga känslor, som inte, med ett ord sagt, hade något existensberättigande.

Jag har velat uttala dessa ord till försvar för den kår, som jag själv tillhör, om jag får räkna mig dit.

Vad detaljisternas prispolitik angår har jag redan uttalat, att det synes mig, som om densamma prispolitik i betydande utsträckning reglerades av de konsumtionsföreningar, som i massa finnas här i landet. Jag kan inte underlåta att säga, att jag tror, att ehuru

Svar å
interpellation.
(Forts.)

många av dem kanske allttjämt befinna sig i god ekonomisk ställning, det finnes åtskilliga, som ha det mycket svårt. Vi finna ju numera som aldrig tillförene — åtminstone under min affärstid — meddelanden i tidningarna om långa rader affärsmän, som stupa den ena efter den andra, och det är också att märka, att bland dessa tillkännagivanden, som förekomma oupphörligt, jämväl förekomma sådana, som avse kooperativa sammanslutningar. Det framgår också, att dessa fått vidkännas följderna av tidsläget även i den bemärkelsen, att de fått taga förluster på sina ineliggande lager. Deras kunder kunna icke betala, handelsfirmorna komma i betalningssvårigheter, bli insolventa, och göra konkurs. Detta är något som är bekant för oss alla. Jag tror därför inte man har någon anledning att säga, att affärsmännen tillhöra den grupp av medborgare, som allttjämt sitta i en privilegierad ställning. Det finnes affärsmän, som fortfarande ha stora och goda inkomster — ja, för all del — men jag vill peka på, att om man undersöker storleken av det kapital, som dessa affärsmän har nedlagt i sin rörelse så skulle det visa sig att de ej ha större utdelning eller rättare avkastning, än om de toge kapitalet ur sina affärer och placerade det i bank och finge vanlig ränta. Detta är ju en utgångspunkt, som bör vara grundläggande, då det gäller att i detalj beräkna och undersöka, huruvida affärsmännen ha för mycket i förtjänst eller icke. Men även denna synpunkt förbises ofta i den allmänna diskussionen.

Herr talman! Jag vill inte uppehålla kammarens tid längre. Jag har ansett tillfället lämpligt att göra denna deklaration, och jag vädjar till kammaren att upptaga mina ord välvilligt.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Blott ett par ord. Även jag ber att få rikta ett tack till herr statsrådet för det bestämda löfte, han givit kammaren att när mellanhandssakkunnigas och trustlagstiftningskommitténs förslag föreligga färdiga eller blivit överarbetade, vidtaga åtgärder för att minska skillnaden i producent- och konsumentpris på vårt dagliga bröd.

Det förhåller sig emellertid, såsom interpellanten nyss yttrade, så att när konsumenterna köpa varor, så tro de alltid, att det är de primära producenterna, som göra sig de största vinsterna, så är icke förhållandet och det vore önskvärt, att i den tulldebatt, som vi om en stund stå inför, icke alltför hårda ord fällas mot jordbrukarna i det avseendet.

Jag ber, i likhet med vad herr statsrådet framhållit, få fästa herrarnas uppmärksamhet på, att av de höga tullarna ända upp till 7 kr. 20 öre per 100 kg. för råg och vete och 11 kr. för mjöl, av de s. k. glidtullarna, har jordbruket icke haft den ringaste nytta, men däremot ha kvarnarna tillgodogjort sig vartenda öre.

Men värre ställer sig frågan beträffande bröd. Priset på mjöl 1921 i december uppgick blott till 50 % mer än 1913. Men däremot har brödpriset, priset på spisbröd — jag använder härvidlag socialstyrelsens prisuppgifter och kanhända de icke äro fullt exakta, jag har själv underkänt deras värde, men de äro i alla fall väg-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ledande — stigit till mellan 120 och 130 %. Och när herrar konsumenter anse, att brödet är dyrt, så ligger denna prisfördyring till obetydlig del på fördyringen av spannmål, utan den härleder sig av de priser, bagarna betinga. Det är visserligen alldeles klart, att arbetsprisen stigit för bagarna och ävenså i någon mån vedprisen, ehuru obetydligt. Men när man betänker att prisskillnaden å mjöl 1913 och 1921 är allenast 50 %, men prisskillnaden på spisbröd enligt socialstyrelsens berättelse är över 120 %, så visar det sig, att någonting måste göras för att på detta område nedbringa priset på det livsmedel, folket behöver mest, nämligen bröd. Jag har redan förut berört denna fråga och även fäst herr statsrådets uppmärksamhet på nödvändigheten att även söka skaffa folk billigare bröd. Jag tror också, att av konsumenterna själva gjorda sammanslutningar kunna bidra mycket till att nedsätta priset på varan.

Herr Sjöblom: Herr talman! Det har nära nog riktats ett par frågor till mig under denna debatt, i min egenskap av mellanhandssakkunnig, vilka frågor jag tycker mig ha anledning att ge svar på.

Herr Johansson i Kälkebo förvånade sig över de ofantligt stegrade kostnaderna på förmalningen hos kvarnarna nu i jämförelse med 1913. Han undrade vidare om icke mellanhandssakkunniga vid dessa beräkningar glömt bort de ökade direktörslönerna och sådana saker. Det är så, att mellanhandssakkunniga vid sina beräkningar inte ha gått ut ifrån direktörslönerna, utan räknat med stigande omkostnader för produktionen, nämligen för arbetslöner, emballage, såsom säckar m. m.; allt detta har stigit kolossalt i pris under kriget, vilken stegring ännu i fjol fanns kvar och gjorde sig gällande för industrien. Mellanhandssakkunnigas beräkningar äro sålunda gjorda, utan att däri tagits med utgifter, som icke böra utgå enligt sakkunnigas mening.

Jag skall vidare, medan jag är inne på detta, säga ett par ord till herr Hamrin. Han yttrade, att mellanhandssakkunniga om möjligt borde ägna några dagar åt att odla allmänhetens smak, när det gäller sådana här varor. Ja, det ha vi nog redan gjort, herr Hamrin, men enligt herr statsrådets upplysningar här levereras dock 90 % av det i landet förbrukade vetemjölet av kvarnföreningen. De överskjutande 10 procenten ligga utanför kvarnföreningens prissättningspolitik. Det är därför helt naturligt, att kvarnföreningen äger stora möjligheter vid bestämmande av inblandningsprocenten av utländskt vete vid förmalningen och det är därpå så mycket beror. Men jag erkänner, att allmänhetens smak i många fall är mycket förvänd och borde bli bättre, men då bör icke den tidningspress vi ha arbeta på att försöka få vårt folk att tro, att det amerikanska vetet är så ofantligt mycket överlägset det svenska. Ty varje gång tullfrågan eller någon dylik fråga varit under debatt här i riksdagen, så har man fått till livs i en del tidningar artiklar om, att det icke är lönt att förmå folk att äta en sämre vara, då det kan få en bättre. Jag tycker, att pressen borde underlåta att inbilla folk något sådant, ty

folk tror så gärna, vad som läses i tidningspressen. Då där framhålls, att en vara är bättre än en annan, så tror man på detta, och vill naturligtvis ha det, som man tror vara bättre.

Jag skulle vidare vilja säga, att det även finnes framskjutna personer här i riksdagen, som driva den satsen. Jag läste för en tid sedan en artikel i Göteborgsposten, som säkerligen influerats av någon här i riksdagen. Där gjordes ett mycket märkvärdigt uttalande, som jag tycker det vore skada att icke få in i riksdagens protokoll. Där stod nämligen, att det är beklagligt, att stora mängder av svenskt vete skola behöva stillas upp åt kreaturen, men det beror icke på att importen varit för stor, utan på att svenska skörden blivit för riklig. Jag tycker detta är ett så dyrbart uttalande i en tidning, som har stort inflytande, att det bör inregistreras i riksdagens protokoll.

Jag har nu också den uppfattning, som här har pointerats av herr statsrådet, att de vinster, som mellanhänderna kunna tillgodogöra sig, icke äro så svindlande stora, som man föreställer sig. Men vad kvarnföreningen beträffar, är det min bestämda mening, att den, till följd av dess prispolitik, har genom sin organisation haft möjlighet att låta andra bära de naturliga förluster, som konjunkturfallet borde ha påbördat den liksom alla andra affärsmän. Jag blev nödsakad att avlägsna mig ur kammaren ett ögonblick, under det herr statsrådet besvarade interpellationen; men under de fem månader jag hörde räknas upp, eller från september 1921 till januari 1922, så hade skillnaden i priset på importerat vete och svenskt vete varit 10 öre, en månad av de fem hade det varit 12 öre. Icke är det väl någon, som vill påstå, att det amerikanska vetet är 33 % för mer än det svenska, i synnerhet vad det gäller fjolårets vete, som var osedvanligt bra. Men dessa siffror torde visa vilka möjligheter kvarnföreningen har att underbjuda, då det gäller den svenska varan.

Nu yttrade herr statsrådet i sitt svar, att utbudet av svensk vara blivit så stora, att icke kvarnringen kunde ta emot dem, och därför kom priset. Ja, det är naturligtvis sant, men då kvarnföreningen tidigare hade gjort så kolossalt stor import, så är det alldeles givet, att de svenska utbudet icke skulle kunna mottagas av kvarnföreningen. Jag anser sålunda att de starka ord som fällt om kvarnföreningens sätt att föra sin prispolitik och sin handel i stort äro berättigade.

Kvarnföreningens mjölpriser stodo alldeles ovanligt högt ända till våren 1921, men då började en väsentlig import av vetemjöl från Amerika att äga rum, och detta medförde stora utbud, särskilt i Köpenhamn, till billigare priser, än den svenska kvarnringen kunde erbjuda varan till. Då sjönko priserna på vetemjöl här i landet med hast, så att de stodo i juli 1921 i 47 öre. Men då började importen av amerikanskt vetemjöl att minska, och det blev också en kolossal opinion mot denna import, icke minst från lantbrukarhåll här i Sverige. Genom priset och den allmänna opinionen började därför importen, som sagt, att minska, så att i augusti månad, prisstegringen för kvarnföreningen var på en ganska betydande höjd.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Jag anser, att brödet och mjölet äro så viktiga produkter och ingå till så stor del i folkets allmänna behov, att just dessa varor först och främst böra tilldraga sig icke blott allmänhetens utan även statsmakternas uppmärksamhet.

Det skulle vara frestande att gå in på flera detaljer, som här berörts, men jag skall icke göra det. Jag har blott velat säga, särskilt till herr Hamrin, att då det gäller allmänhetens smak, så odlas den utav tidningspressen i mycket hög grad på ett alldeles oriktigt sätt. Och jag skulle för min del vilja säga, att med den tillgång vi haft på svensk råvara under fjolåret, borde vi kunnat ställa oss i en väsentligt mycket gynnsammare ekonomisk situation än den, vari vi nu stå. Ty det är en orimlig politik att här i riksdagen sitta och stimulera produktionen av jordbruksprodukter genom direkta och indirekta anslag till jordbruket, men sedan vi fått en stor produktion, bry oss så litet om de producerade varorna, att vi köpa för 10-talsmiljoner utifrån och vräka tusentals säckar av vårt eget vete för kreaturen. En sådan hushållning i ett land kan icke bli lycklig i längden.

Jag har haft ett personligt behov att säga ifrån detta, därför att jag vet, att man på mycket inflytelserikt håll tror, att vi kunna leva på importen och därpå uppehålla livet i längden, vilket jag däremot icke tror.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Den förevarande interpellationsdebatten är ju allenast att anse såsom en förpostfäktning till den debatt, som vi komma att få under nästa ärende.

Jag förstår mycket väl, att debatten har antagit den karaktär, som den gjort, och detta därför att en var, som följer med spannmålspriserna, kan icke finna annat, än att det är en stor skillnad emellan priset på spannmål och den färdiga produkten, mjölet. Den är alltför stor, och detta inbjuder sålunda till betraktelser över vad anledningen kan vara, till att ett så stort steg skall finnas dem emellan.

För min del uttalade jag den meningen redan i fjol, att i och med det vi fastslagit en glidtull, skulle vi få skörda dessa frukter. Då sedermera den dåvarande regeringen ingick på ett avtal med kvarnföreningen av den innebörd, som skedde hösten 1921, så var detta allenast att fullfölja den inslagna vägen. Jag vet visserligen, att det avtalet i tidningspressen framställdes såsom en utomordentlig gård av den dåvarande jordbruksministern mot landets jordbrukare, för vilken han var förtjänt av hela landets tacksamhet. Till en god vän, som visade mig en sådan tidningsartikel, sade jag: den artikeln har jag läst, men jag har en motsatt uppfattning, och jag vill säga det, att detta avtal är att sätta pricken över i't på alla de olägenheter, glidtullarna fört med sig. Jag talade vid honom härom dagen, och han gav mig fullständigt rätt i att detta avtal icke ännu tillfört jordbrukarna några som helst fördelar och icke heller kunde komma att göra det.

Det skulle vara mycket frestande att i detta sammanhang ingå på frågan om kvarnföreningen och dess prispolitik, men jag skall

icke göra det. Jag skall bara slå fast en enda sak, och det är, att lantmännens riksförbund har en egen kvarn, nämligen Malmö stora valskvarn, som är ansluten till kvarnföreningen. Då frågar jag: har den kvarnen, fastän den äges av särskilda lantmannaintressenter — om jag minnes rätt är friherre Bennet ordförande i styrelsen, och en hel del av lantmannorganisationernas främste sitta som ledamöter i styrelsen — har den kvarnen frågar jag vare sig i fråga om inköp eller försäljning fört en annan politik än andra kvarnar tillhörande kvarnföreningen? Ingalunda, det är ingen skillnad alls, det är precis detsamma. Men då så är, är det ju alldeles uppenbart, att det måste föreligga något annat skäl, eftersom den kvarnen är precis lik alla de andra, den för samma prispolitik. Den omständigheten, att denna kvarn äges av lantmannaintressenter och lantmannarepresentanter, hindrar ej att den för samma prispolitik som de övriga kvarnarna. Detta förhållande visar också enligt min mening, att de grundläggande felena äro att finna i de av mig nyss berörda förhållandena, nämligen glidtullen och avtalet med kvarnföreningen.

Beträffande kvarnföreningens prispolitik skall jag be att få påpeka en annan sak, som jag tror icke tillräckligt beaktats, och det är de kontrakt, som denna förenings medlemmar avsluta med engrossister och andra. Jag har hört uppgivas, att genom dessa kontrakt bindas kunderna så, att dessa icke ha frihet att köpa mjöl på annat håll. Jag ser, att herr Hamrin skakar på huvudet, förnekande, att så är fallet. Det skulle vara glädjande, om så vore, men jag har hört talas om personer, som likväl skrivit under sådana bestämmelser i sina kontrakt med till kvarnföreningen anslutna kvarnar. Uppenbart är dock, att i fall det skulle ha sin riktighet att en köpare får ikläda sig en dylik förpliktelse, så måste detta bestämt verka i den riktningen, att denna organisation får ett övertag över hela affärsverksamheten på detta område. Enligt min mening är det den *fria* konkurrensen, det *fria varuutbytet*, som skall kunna föra oss in på sundare vägar i dessa hänseenden.

Tillåt mig nämna ytterligare en sak! När jag i december månad förlidet år i tjänsteangelägenheter befann mig i Mariestad, gick jag min vana trogen omkring på salutorget vid en tidig timma för att se på torghandeln därstädes. Då fann jag en man, som stod med en bil på torget, och kring denna bil stod en massa människor samlade, till vilka mannen vid bilen sålde paket efter paket. När jag gick vidare i mina undersökningar, fann jag, att varje paket innehöll 5 kilogram vetemjöl och att paketerna såldes till ett pris av 1 krona 85 öre, d. v. s. 37 öre per kilogram. Bilen var fullastad med paket, och efter denna bil kom en annan bil, också den fullastad med samma vara.

Härav synes alltså, att om man bara griper sig an med saken, så nog finnes det möjligheter att kunna sälja även det svenska mjölet och att det även är konkurrenskraftigt. Men ingenting gör sig självt, det fordras litet initiativ också från den enskildes sida och litet handlingskraft, man får inte sitta och vänta på att andra skall göra det eller att staten och det allmänna skall gripa in, utan man måste göra någonting själv också.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Med anledning av vad herr förste vice talmannen yttrade, då han talade om brödpriset och vädjade till regeringen att gripa in för att söka göra något, skulle jag för min del vilja rikta en vädjan, men icke till regeringen utan till husmödrarna landet runt, att icke gå till bågaren och köpa bröd, om priset är för högt. Köp i stället svenskt mjöl och baka själva! Om den appellen följdes, tror jag vi lättare skulle nå målet än genom en vädjan till regeringen och jordbruksministern.

Jag har icke kunnat underlåta, herr talman, att göra dessa erinringar i anledning av den debatt, som förekommit här.

Herr Röing instämde häruti.

Herr L i t h a n d e r: Herr statsrådet begagnade tillfället för att i slutet av sitt anförande komma med en liten gratisannons för kooperationen. Det förstär jag nu så innerligen väl, ty kooperationen är ju en punkt, som står på det socialdemokratiska partiets program. Han är tydligen icke nöjd med det mera officiella annonsorgan, som regeringen har i de med statsmedel avlönade mellanhandssakkunniga.

När herr statsrådet emellertid slutade sitt anförande med en hänvisning till att kooperationen vore lösningen på frågan hur vi skola få ned prisen, då kom jag att tänka på statsrevisionen, som jag var med om under november och december månader och på de papper, jag har rörande granskningen av indexberäkningen. Jag visste nu icke om, att detta ärende skulle komma före i dag — vi få ju aldrig våra föredragningslistor i tid, och för övrigt kunde jag inte vänta mig att denna lilla annons skulle komma på slutet — eljest hade jag nog tagit med mig de där papperen. Frågan torde emellertid komma igen, och då skall jag ta papperen med mig. Emellertid visade det sig vid de undersökningar, som statsrevisionen gjorde, att kooperationen ingalunda alltid håller de lägsta priserna; understundom kunna priserna i de kooperativa affärerna snarare vara högre än i de andra, och i varje fall finnes här en uppmaning från de styrande inom den kooperativa rörelsen till dess affärer att följa de gängse priserna. Hur kan man då tala om, att det är kooperationen, som skall lösa frågan? När den dagen kommer, herr statsrådet, skola vi nog gå in på frågan om kooperationen också, och då tror jag vi skola taga bort den där lilla gratisannonsen på slutet eller åtminstone effekten av densamma.

Herr Hamrin yttrade några ord om att i fall köpmännen äro för många, så skola de bort. Ja, det reglerar sig nog självt. Många av dem hava tyvärr fått stupa i konkurrensen och det är naturens ordning, synes det mig. Den riktiga vägen att få rättvisa i detta hänseende är fri och öppen tävlan, det är enda rätta sättet att reglera priserna.

Jag skulle också vilja säga några ord till herr förste vice talmannen. Jag var sjuk, när han höll sitt anförande under remissdebatten, men jag har läst anförandet i kammarens protokoll. Han har så stora anmärkningar att göra på köpmännen och säger att de ordna det så illa för allmänheten. Men varför ordnar icke herr förste vice

talmannen det bättre själv i stället för att klandra andra? Kan han uppnå ett bättre resultat för allmänheten och åstadkomma lägre priser, så skall jag, när den dagen kommer, gärna vara med och prisa honom för det, men till dess ber jag att få avvakta.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag förstod icke vad den siste aktade talaren menade med att jag skulle göra det bättre själv. Jag råder icke över köpmännen och icke heller över handelsringarna i vårt land. Tror herr Lithander det, så har han en alltför hög tanke om min förmåga härvidlag, men jag förmodar, att han icke uttryckte sig så, att jag förstod vad han menade.

Jag begärde egentligen ordet med anledning av ett yttrande, som fälldes av herr Nilson i Örebro. Även jag väjdade till konsumenterna, att de borde se till, att de icke köpte brödet på de ställen, där det är dyrt. Jag är också den varmaste anhängare av den fria konkurrensen och har alltid varit det, men tyvärr är konkurrensen icke fri på grund av de stora och ledande trustbildningarna, som ha i sin hand icke bara kvarnringen. Om vi nu emellertid hålla oss till denna trust, så har ju statsrådet redan anfört, att 90 % av det mjöl, som distribueras till konsumenterna — naturligtvis icke till jordbrukarna, ty de ha ju sitt eget mjöl — går genom kvarntrusten, som kan stipulera vilka villkor som helst för inköpen av spannmål. Detta är ingen fri konkurrens. Bagarringarna kunna också bestämma brödprisen, och så blir det ingen fri konkurrens där heller. Först när vi fått bukt med de stora ringarna, som förlama den fria konkurrensen, kunna vi hoppas på att en sådan skall inträda.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet L i n d e r s: Herr talman! Med anledning av herr Lithanders mot mig riktade kritik för att jag skulle ha begagnat tillfället att gratisannonsera för de kooperativa föreningarna, ber jag att få svara med ytterligare en liten gratisannons.

I det yttrande, som mellanhandssakkunniga avgivit i anledning av interpellationen, ha de sakkunniga berättat litet om prisen på bröd. Jag anförde i mitt interpellationssvar ett sammandrag därav, men jag skall nu anföra ett par detaljsiffror, som kunna vara lärorika, i all synnerhet för herr Lithander.

I mitten av februari månad 1922 gällde följande brödpris i Stockholm: sötlimpa 90 öre i de kooperativa företagen och 105 öre i andra bagerier, surlimpa 64 öre i de kooperativa bagerierna och 82 öre i de övriga samt franskt bröd 99 öre i de kooperativa bagerierna och 108 öre i de privata bagerierna. Men i herr Lithanders hemstad Göteborg hava också de mellanhandssakkunniga gjort en undersökning och därav framgår, att i Göteborg sötlimpa kostade 88 öre för kilogram i kooperativa bagerierna och 110 öre i de övriga, surlimpa respektive 42 och 55 öre samt franskt bröd 118 och 129 öre. Följaktligen — om det var en gratisannons eller ej, som jag framförde, och om den blir förbättrad eller ej av dessa siffror — är det tydligt, att jag hade skäl för mitt uttalande i interpellationssvaret.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Slutligen vill jag säga, att inom kort kommer att på riksdagens bord läggas en ännu kraftigare annons — även om det icke är en gratisannons — i samma syfte, i vilket herr Lithander misstänkte, att jag framlagt dessa siffror. Mellanhandssakkunniga anföra nämligen i anslutning till sitt yttrande beträffande det slutliga sättet för avhjälpan av de missförhållanden, som på åtskilliga punkter kunnat påvisas inom mellanhandssystemet på här ifrågavarande område och som i stort sett återfinnas inom de flesta grenar av livsmedelshandeln, att de sakkunniga ej ansett sig kunna förorda någon omedelbar åtgärd och i synnerhet ej något tvångsingripande mot mellanhänderna. Hit hörande förhållanden tillhörde nämligen ett område av det ekonomiska livet, som undandrog sig den offentliga maktens påverkan och bäst och naturligtast reglerades genom en frivillig samverkan mellan konsumenter och producenter, inbördes och sinsemellan. Denna uppfattning hade de sakkunniga för avsikt att närmare utveckla i sitt under tryckning varande slutliga betänkande.

Jag vet inte, om detta kan vara någon tröst för herr Lithander, men det är i varje fall en förhoppning.

Herr M å n s s o n i Hagaström: De här debatterna återkomma ju nästan varje år i en eller annan form nu för tiden, och det är ganska egendomligt, att antingen vi debattera dessa frågor uppe i bevillningsutskottet eller här nere i kammaren, märker man, att det finns ett ofantligt stort intresse för att prata om dem men mycket litet för att handla i dessa ting.

Jag vill bara taga ett exempel. Härom dagen satt man uppe i bevillningsutskottet och resonerade långt och länge om veteimporten, och mjölpriset och brödpriset och allt detta, och det sades, att man skulle vilja ha till stånd en importreglering, så att det svenska vetet ginge åt. Det var i samband med behandlingen av den motion, som kommer som nästa ärende på listan. Då fick jag för mig, att jag skulle pröva dem, och sade: Jag förbinder mig att gå med på en importreglering, om det är någon här, som är villig att framlägga ett förslag om importreglering, så att det svenska vetet och den svenska rågen skall gå åt inom landet, under villkor, att rågpriserna och mjölpriserna och brödpriserna hållas en krona på hundra kilo högre här i Sverige än i utlandet. D. v. s. jag gick med på en enkronastull på alla dessa varor, så att prisen här i Sverige skulle hållas en krona högre än månadens genomsnittspris på dessa varor: spannmål, mjöl och bröd, i England, Holland och Danmark. Men det fanns ingen, som ville vara med om det, ehuru jag erbjöd mig att arbeta för en enkronastull. Så fort det gäller ett praktiskt förslag, vilja de inte vara med.

Likaså nu den ärade interpellanten. Han klagar över prisskillnaden på spannmål, mjöl och bröd. Men när sedan ordet statsingripande nämnes, så förklarar han utan vidare, att inte vill han vara med om ett statsingripande för att sänka priset. Vill verk-

ligen den ärade interpellanten inte göra någonting för att sänka prisen? Inte någonting annat än att interpellera här? Det skulle ju vara lika bra att bära Erik den heliges ben i procession genom staden, i förhoppning att man därigenom skulle få prisen sänkta.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Jag är av alldeles motsatt mening mot den ärade interpellanten. Jag tror, att man måste göra någonting för att få prisen sänkta, för att mellanhandsvinsterna må beskäras. Var och en, som har läst det minsta historia, kan förstå detta. Tag bara och slå upp Kjelléns historia rörande handeln och näringarna i landet eller vilken historia, ni vill, som avhandlar ekonomi, och på varje sida skall ni känna igen er och säga: Men, du store tid! Hela den liberala epoken har ju sjunkit undan; det finns ingen liberalism mer. Här finns några människor, som kalla sig liberaler, men de äro inte liberala alls, de äro skrämmäniskor som de andra. Vi äro skrämmäniskor allihop; medeltidens skräväsen har gripit oss allesammans. Men emot medeltidens skräväsen krävas de åtgärder, som medeltidens folk använde mot skräväsendet. Jag vill inte förorda, att man skall, nu som under medeltiden, hänga bagare i husknutarna varenda vecka och ställa till stora upplopp. Men jag syftar huvudsakligen på de stora prisregleringslagar, som utmärka hela medeltiden.

Att riksdagen är från år beklagar, att förhållandena äro sådana, som de äro, men icke vill göra någonting för att bringa ordning i dem, ehuru riksdagen är vald för att bringa ordning, det beror bara på att riksdagen inte har någon spegel att tillgå, den spegel, som heter medeltidens historia. Riksdagen tror, att vi nu äro inne i ett nytt avsnitt av liberal politik. Nej då, visst inte! Liberalismen är helt och hållet försvunnen, och vi äro inne på medeltida förhållanden. Därför måste enligt mitt förmenande staten ingripa.

Staten kan ingripa med rena prislagar, och den kan ingripa moraliskt genom andra åtgärder. En sådan åtgärd, som skulle göra mycket, skulle vara att utfärda en förordning, som sade, att rågbröd endast finge bakas i vissa typer. I Danmark bakar man i tvåkilos, enkilos och jag tror också halvkilostyper. Varför skulle inte vi kunna baka sådana här i Sverige? Varför inte införa ett tvång på att det brödet skulle väga 25 gram, det brödet 50 gram det brödet 500 och det 1,000. Varför inte? Jo, därför att det här är ju en församling, som inte gör någonting för att bringa ordning i riket utan pratar och interPELLerar, skiljs åt och pratar en dag igen, allt under det oredan i landet växer för var dag, som går.

Jag är säker om att skola vi få någon ordning här i landet, måste vi verkligen vidtaga åtgärder från statens sida både för att standardisera brödet, för att reglera prisen och för mycket annat.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 31 —33 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 24 och 25.

§ 5.

Vidare föredrogos vart för sig bankoutsfattets memorial:

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 32 av bankoutsfattets utlåtande nr 11 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel;

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 10 av bankoutsfattets utlåtande nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 elfte huvudtitel;

nr 29, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 1 av bankoutsfattets utlåtande nr 19 angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten; och

nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 9 av bankoutsfattets utlåtande nr 21 angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet första lagutskottets utlåtanden nr 12 och 13 samt memorial nr 15, andra lagutskottets utlåtande nr 11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 29 och 30 ävensom andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 7.

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning av väckta motioner i fråga om tullsatserna å vissa slag av spannmål m. m.

Uti nedannämnda till bevillningsutskottet hänvisade motioner, innehållande förslag i fråga om skyddet för den inhemska spannmålsodlingen, hade hemställts

i de likalydande motionerna nr 52 i första kammaren av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och nr 82 i andra kammaren av herr *Olsson* i *Kullenbergstorp m. fl.*, att riksdagen måtte besluta att vid införsel till riket under tiden 1 juni 1922—31 maj 1923 av vete, råg eller korn skulle, där det i enlighet med nedan meddelade bestämmelser för den tid, då införseln skedde, beräknade importpriset för vete med en krona eller mera för 100 kilogram understega det på sätt nedan angäves bestämda inhemska normalpriset för vete, utgå tull, vilken tull skulle motsvara halva skillnaden mellan nämnda normalpris och importpris;

att vid införsel till riket under samma tid av mjöl eller gryn av vete, råg eller korn samt vid införsel av malt eller av till tulltaxans

rubrik 149 hänförligt bröd skulle erläggas en tullsats, som utöver ett fast grundbelopp av 1 krona 50 öre utgjorde den för omalet vete samtidigt gällande tullsatsen, ökad med 35 procent, dock att tullsatsen icke finge med mer än 75 procent överstiga samtidigt utgående glidtull å omalen spannmål, och vilken tullsats skulle uttryckas i jämnt femtal öre och vid behov avrundas till närmast högre femtal;

I fråga om tullsatserna å vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

att förenämnda inhemska normalpris för vete skulle för tiden 1 juni 1922—31 maj 1923 uträknas av lantbruksstyrelsen i enlighet med de grunder, som funnes angivna i den vid statsrådsprotokollet till proposition nr 2 den 2 augusti 1919 angående glidande tullsatser för vissa slag av spannmål m. m. fogade bilagan nr 1, med den skillnad att i stället för en avkastning av 19,60 deciton per hektar skulle räknas med en avkastning av 20,40 deciton per hektar; samt

att ovan omförmälda importpris skulle för perioder om en kalendermånad, räknade från och med den 1 juni 1922, beräknas av kommerskollegium och avse medelpriset å utländskt vete, fritt banvagn i svensk importhamn;

i motionen nr 127 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.* att riksdagen måtte för sin del besluta, att förordningen den 20 april 1921 nr 151 angående glidande tullsatser å vissa slag av spannmål m. m. och förordningen nr 152 samma dag angående vissa ändringar i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor skulle erhålla förlängd giltighet, omfattande tiden från den 1 juni 1922 till den 31 maj 1923;

i motionen nr 51 i första kammaren av herr *Sederholm m. fl.*, att riksdagen måtte besluta, att vid införsel till riket skulle från och med den 1 juni 1922 utgå tull för

Spannmål, omalen

vete, råg och korn för 100 kg. 7 kronor 20 öre; samt

Spannmål, malen

mjöl och gryn av vete, råg och korn för 100 kg. 11 kronor 25 öre;

i motionen nr 83 i andra kammaren av herrar *Poppius* och *Andersson* i Storegården, att riksdagen behagade besluta, att från och med den 1 juni 1922 skulle vid införsel till riket utgå tull för

Spannmål, omalen

vete, råg och korn per 100 kg. 7 kronor 20 öre; och

Spannmål, malen

vete, råg och korn per 100 kg. 11 kronor 25 öre; samt

i motionen nr 72 i första kammaren av herr *Heyman*, att riksdagen måtte besluta,

1:o) att hemställa till Kungl. Maj:t att från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, intill utgången av maj månad 1923 måtte utfärdas förbud mot införsel av vetemjöl och vetegryn;

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

2:o) att hemställa till Kungl. Maj:t att för samma tid, som angåves under mom.I, måtte med kvarnföreningen träffas överenskommelse, dels om den högsta kvantitet utländskt vete, som tid efter annan vid förmalning finge inblandas, dels även rörande försäljningspris å vetemjöl; och

3:o) att, i den händelse yrkandena under 1 och 2 skulle bifallas, nedannämnda rubriker i tulltaxan måtte erhålla följande ändrade lydelse: 74 a. Råg, vete och korn per 100 kg. 5 kronor. 79 b. Gryn av råg eller korn samt mjöl av råg eller korn per 100 kg. 8 kronor 25 öre.

Utskottet, som i ett sammanhang till behandling förehaft samtliga förenämnda motioner, hemställde, att

- a) motionerna I: 52 och II: 82; och motionen II: 127;
- b) motionen I: 51; och motionen II: 83; samt
- c) motionen I: 72

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet voro emellertid fogade reservationer

1) av herrar friherre *Fleming*, *Wohlin*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo och *Henrikson*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka riksdagen att besluta att vid införsel — — — lika med motionerna I: 52 och II: 82 — — — i svensk importhamn;

av herr *Jönsson* i Fridhill, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta, att under tiden 1 juni 1922—31 maj 1923 tullsatserna för nedannämnda varuslag skulle utgöra

för råg, vete och korn 5.— kr. per 100 kg.
» gryn och mjöl av råg, vete eller korn . . 8.25 » » 100 » ;

av herr *Heyman*, vilken yrkat bifall till sin motion;

av herr *Månsson* i Hagaström, vilken yrkat, att utskottet måtte föreslå, det tullfrihet å spannmål, mjöl och bröd skulle inträda från och med den 1 juni 1922; samt

av herr *Boman*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Jönsson* i Boa: Herr talman! Då jag reserverat mig mot det förevarande utskottsbetänkandet för de nu så förkättrade glidande tullsatsernas bibehållande ytterligare ett år, så vill jag i all korthet angiva några skäl därför.

I motiveringen till bevillningsutskottets betänkande angående tullsatserna å animaliska produkter, som för några dagar sedan behandlades i kammaren, yttrade utskottet, »att priserna å jordbrukets produkter för närvarande äro i likhet med åtskilliga varu-

priser underkastade starka fluktuationer, varför de prisuppgifter, som de nuvarande noteringarna utvisa, icke med skäl kunna läggas till grund för ett bedömande av jordbrukets ekonomiska läge».

I det nu föreliggande utskottsbetänkandet uttalar emellertid utskottet, »att prisförhållandena å den utländska spannmålsmarknaden numera förete en tendens till stabilisering, varför behovet av ett tullskydd anpassat efter växlingarna i importpriset i fortsättningen måhända icke kommer att göra sig lika starkt gällande som hittills».

I det ena betänkandet uttalar utskottsmajoriteten således, att priserna å jordbrukets produkter äro fluktuerande och i det andra att de förete tendens till stabilisering. Vilket skall man nu tro?

För min del är jag av den uppfattningen, att spannmålspriserna på den utländska marknaden ännu ej äro så stabiliserade, att det för närvarande är lämpligt att övergå till fasta tullar, och då härtill kommer, att även denna tullfråga är föremål för utredning av tull- och traktatkommittén, så är ju detta ett ytterligare skäl för att icke nu besluta ändring i systemet.

Mot glidtullarna har gjorts den anmärkningen, att dessa visat sig vara ineffektiva. Det måste ju även erkännas, att så delvis varit fallet, men jag är övertygad om, att detta ej är glidtullsystemets fel.

Det stora prisfall å spannmål, som ägde rum under förra året på den utländska marknaden, samt regeringens åtgärd att för juli månad fastställa tullen till allenast 3 kronor 86 öre per 100 kilogram föranledde, att importen under denna månad steg ofantligt i spekulationssyfte och utgjorde ej mindre än 40,600 ton omalet vete och dessutom stora mängder vetemjöl. Då härtill sedan kom den ovanligt rika skörden inom landet, så pressades därigenom priserna ned till under importpriset i svensk hamn. För min del är jag övertygad om, att detta prisfall inom landet skulle ägt rum, vilket tullsystem vi än haft.

Genom den överenskommelse, som av regeringen den 30 september träffades med kvarnarna, då tullen fastställdes till kronor 7:20, kan man ju även säga, att vi sedan dess icke haft någon glidtull alls.

Man har även velat framhålla svårigheten att vid glidtullen kunna uppgöra säkert normerande produktionskalkyler. För min del tror jag, att dessa beräkningar, som grundas på bokföringsresultat från skilda delar av landet, äro ganska tillfredsställande, vilket också av riksdagen i viss mån erkänts, då den för icke så länge sedan godkände ett utskotts avslagsyrkande av försöksjordbruk med den motivering, att kalkyler grundade på bokföringsresultat vore bättre än med försöksjordbruk.

Att skillnaden mellan produktionspris och priset i importhamn på spannmål under året blivit så stort, beror givetvis dels på de höga produktionskostnaderna inom landet och dels på det ovanligt stora och hastiga prisfall, som ägde rum å utländskt spannmål. Så t. ex. var priset å vete i januari 1921 40 kronor 90 öre per deciton, men för december månad endast omkring 21 kronor.

Då givetvis det produktionspris, som kommer att ligga till

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

grund för nästa år, på grund av lägre arbetslöner och omkostnader samt den föreslagna höjningen i avkastningen från 19,6 deciton per hektar till 20,4 deciton, kommer att ställa sig vida lägre än det nuvarande och då priserna särskilt å vete på världsmarknaden på senare tiden varit i stigande, så kan man hava anledning antaga, att ett glidande tullsystem kan komma att för konsumenterna ställa sig förmånligare än t. o. m. en fast tull på kronor 3:70. Då nu vi reservanter endast göra framställning om ett tullskydd, som avser täckande av halva skillnaden mellan produktionspris och pris i importhamn, och jordbrukarna själva således även få bära en del av förlusten på odlingen, så bör ej denna vår framställning kunna anses obillig.

För min del anser jag det dessutom vara ett statsintresse, att den inhemska brödsädesodlingen stöddes samt upprätthålles, och då detta enligt mitt förmenande bäst sker genom att odlarna hava utsikt att i någon mån få sina produktionskostnader täckta, vilket för närvarande enligt mitt förmenande lämpligast torde främjas genom att provisoriskt bibehålla glidande tullsatser ännu ett år, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av friherre Fleming m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag är motionär i den föreliggande frågan, skall jag be att nu få yttra några ord. Då vi nu haft något över 1½ timmes förberedande talövnin-gar i samma fråga, känner jag givetvis min plikt att göra mitt an-förande så kort som möjligt.

Jag erinrar mig något, som nyss yttrats av min vän herr Månsson i Hagaström. Han sade ungefär så här: alla tala mycket, men ingen handlar. Jag hade då trott, att vi skulle få höra någon närmare förklaring på vad sätt vi skola handla i denna fråga. Jag hade så mycket större skäl att tro det, som herr Månsson — jag tror det var i remissdebatten — uttalade, att vi borde bilda ett slags halvslutet folkhushåll. Jag tycker det snart borde kunna bli hel-slutet, hur det nu skulle gå till. Jag konstaterar emellertid, att herr Månsson i dag inte hade ett enda ord om handling. Han liksom de andra talade; det var allt. Jag tycker mig hava funnit, att när det gäller att göra något för produktionen, och i all synnerhet när det gäller jordbrukets produktion, det nog är sanning, att det talas mycket men handlas litet. Och man får alltid det till livs: Ja, det där, det har den svårigheten och det här den svårigheten, det kunna vi icke göra, men vi hysa ett utomordentligt stort in-tresse för saken. Jag har hört detta nu i 30—40 år, och lever jag ett tjug år till, är det väl troligt, att jag även i fortsättningen får höra det.

Det var verkligen en gång jag tyckte, att det här i riks-dagen hördes ett kungord i fråga om svenska folkets brödfråga. Det var, när dåvarande jordbruksministern, numera avlidne Petersson i Påboda uttalade sig för och kämpade för idén om glidtullar. Så-

som den ministär var sammansatt, som han tillhörde, och om man tänker på de politiska lager, densamma stödde sig på, är det klart, att denna paroll trängde djupt ned, och den bars naturligtvis parlamentariskt sett upp av en oerhörd majoritet här i kammaren och även i medkammaren. Jag skulle vilja fråga dem, som då tillhörde denna majoritet och äro kvar här: Vad menade herrarna då egentligen? Var det blott så, som herr Månsson beklagade, att man endast talade och sedan ville komma ifrån saken så fort som möjligt? Det ser verkligen så ut. Jag hörde själv till dem, som kritiserade vissa detaljer i det förslag, som då framlades, men jag gav mitt fulla erkännande åt själva den tanke, som låg i förslaget, och ansåg, att den helt säkert var den enda bärande, om det nämligen var någon mening med det ordet, att vi skulle försöka här i vårt land att göra oss så pass oberoende av utlandet, att om en avspärning eller en ytterst stark prisuppskrivning i utlandet ägde rum, vi nödtorftigt kunde föda oss fram. Så hette det då bland rätt stora grupper i kammaren. Var är den meningen numera? Är så lång tid svunnen sedan dess? Ja, det är hela tre år. Man glömmer så fort här i landet, utomordentligt fort, det vågar jag säga.

Nu säger utskottet, att erfarenheten av glidtullsystemet redan tidigt gav vid handen, att detsamma icke motsvarade det syfte, som därmed avsetts. Ja, det måtte vara tidigt det skulle hava visat sig, ty vi hava haft ett verkligt glidtullsystem för brödsäd i två månader. Det är det hela. Jag får verkligen säga, att det var en snabb erfarenhet den gången.

Den föregående ärade talaren angav också en anledning till de tråkiga erfarenheterna av systemet. Det förklarades, att det egentligen skulle vara för jordbrukarnas skull man uppsköt glid-tullsystemets ikraftträdande till den 1 augusti i fjol. Man fick svaret i den oerhörda importen. Den blev ofrånkomlig, när man tillämpade systemet så. Redan 1919 stred jag allvarligen, för att det icke skulle vara någon maximering. Ty, sade jag, det är just om brödsädespriset sjunker oerhört djupt i ett tag, maximeringen verkar ekonomiskt förstörande för jordbrukarna och naturligtvis deprimerande för odlingens fortsättande. Men detta slog man genast bort och kom med åtskilliga förklaringar.

En bland de många förklaringar vi fingo var den, att den svenska brödsäden, särskilt vetet, kunde icke användas. Den förklaringen är då för egendomlig. Jag kan inte förstå, hur man kan säga, att t. ex. vårt skånska vete blivit sämre nu på sista tiden. Jag har själv ätit bröd av detsamma förr och gör det nu också, när jag är hemma. Jag får säga, att jag får tyvärr uppehålla mig i Stockholm rätt mycket, och jag får då äta bröd ifrån bagerierna här i staden. Men inte kan jag finna, att brödet här i Stockholm, bakat av det mångbepriade mjölet av importerat vete, är bättre. Jag tycker tvärtom, att det är sämre. Jag försäkrar, att vi kunna gott få extra prima bröd av det skånska vetet utan att ett enda

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forla.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

korn amerikanskt vete behöver inblandas däri. Den saken är praktiskt klargjord.

Det är naturligtvis ytterligt tröstlöst, när förhållandena utveckla sig så, som herr Hamrin angav, att man över huvud icke kan sälja annat än »extra prima vara», när med reklamens tillhjälp man gör endast det mjöl till extra prima vara, som produceras av importerat vete. Då är det verkligen lönlöst för oss jordbrukare att producera vete här i detta land, när vetet icke kommer att konsumeras annat än av oss jordbrukare själva. Man säger också, att mellanhänderna ställa sig mellan producenterna och konsumenterna. Det har ju bevisats i denna långa debatt, att på denna punkt icke något kan göras. När alla fått sitt skäliga, kanske litet till, då får man det pris, som nu betingas. Om nu importpriset skulle sjunka något, så blir det verkligen så, att det icke finns någon möjlighet för den svenske producenten av vete att bli av med sin vara utan att rent av skänka bort den.

I det svar, som herr statsrådet gav på interpellationen, fick man också det beskedet, att man skulle räkna priset på den säd, varav man malde mjöl, så, som om hälften därav vore importerat vete och den andra hälften svenskt vete. Nu föreställer jag mig, att om det icke finnes en tull av 7 kronor 20 öre å vete, man skulle, för att komma till ett sådant resultat, att kvarnarna kunde gardera sig och en tillräcklig mellanhandsvinst uppstå, fått flytta ned priset på svenskt vete med 7 kronor 20 öre. Eljest skulle man icke ha nått det resultatet, om man hade måst taga 50 % av vardera vetesorten. Man hade annars kommit långt, långt under majspriset.

Det måtte ändå vara något fel i dessa beräkningar. Framför allt kan jag inte förstå, varför man inte kunde få räkna med 30 % importerat vete och 70 % svenskt, vid den prissättning, som framkom i herr statsrådets svar. Förhållandena skulle väl då bli något olika mot vad man nu räknat med.

När vi nu hava haft detta glidtullsystem effektivt så kort tid som två månader, och när så många för tre år sedan uttalade sig för det systemet, då tycker jag verkligen, att det är något tidigt att säga, att man nu är alldeles på det klara med, att vi skola kasta bort systemet. Nu skola vi ha fasta tullar. Eller kanske är det den innersta meningen med den ena reservationen, att vi över huvud inte skola ha några tullar alls. Det är ju möjligt, att utvecklingen snabbt går åt det hållet. Men jag undrar verkligen, om någon med skäl kan ha något att invända, när vi jordbrukare säga så här: uppstår ett starkt prisfall, så tycka vi, att det är rimligt, att staten åsätter så hög tull, så att det kompenserar oss för halva förlusten mot vad det importerade vetet kostar. Jag tror, att man kunde ändra på åtskilliga detaljer, t. ex. i fråga om denna beräkningsformel, och om man ville göra någonting åt det hållet, så går det naturligtvis ytterst lätt. Det är inte så stora svårigheter, som man nu reser upp, då man ingenting vill göra. Om alltså vi jordbrukare säga på detta sätt, så undrar jag, om någon skulle kunna stå upp och svara, att det är en för stor fördel, vi därmed skänka jordbrukarna. Kan det måntro vara det? Äro

ni riktigt säkra på, att inte den dagen kan stunda ännu en gång, då ni får vända bladet och uppmana de svenska jordbrukarna att för allt i världen odla mer brödsäd åt folket. Nu hörde vi, såsom i den där tidningsartikeln, att vi ha odlat för mycket. Men det ha vi så svårt att förstå, när importen har varit så utomordentligt stor. Det är naturligtvis också omöjligt att övertyga jordbrukarna där nere i Skåne, att skillnaden i pris på importerat vete och på det skånska vetet vid kvarnen skall behöva vara så stor som 12 kronor per 100 kg. Före kristiden var skillnaden mellan priset på importerat vete och det pris, vi jordbrukare erhöello, så där emellan 50 öre och 2 kronor, allra högst 2 kronor 50 öre per 100 kg. Större var aldrig skillnaden, såvitt det var malningsdugligt vete nämligen. Nu sprang skillnaden upp till 5 à 6 gånger så stort belopp. Vadan detta? Kan man verkligen påstå, att det är någonting rimligt i ett sådant förhållande, även om man tar med i beräkningen, att allting, malning, distribution o. s. v., har blivit dyrare. Vi ha ju hört, att handlarna anse sig nästan göra en välgärning, ty de få ingenting, det blir ingenting över. Här ha vi, tror jag, ingen minuthandlare i kammaren, som kan visa att även han gör en särskild välgärning, därför att han handlar med varan. Men det fingo vi för resten reda på, när distributionskostnaderna under kristiden gingo upp till de höga belopp, som då förekommo. Och detta sitter nog i mycket hårt. Följderna därav bli nog också synnerligen svåra att övervinna, och det får nog gripas till många medel för att därvidlag åstadkomma någonting. Jag vill emellertid ännu en gång fråga er, som representera konsumenterna här i kammaren: kunna ni anse det vara orimligt, när vi såsom producenter säga, att när denna produktion blir direkt förlustbringande för oss, så tycka vi, att staten skall åsätta tullar till halva beloppet. Är detta vad man kallar ett egoistiskt agrariskt anspråk? Jag bara frågar. Och aldrig, det vågar jag påstå, komma ni på detta sätt att vinna det målet — om det var något allvarligt menat av er år 1919 — att vi i lämplig mån skola upprätthålla brödsädesodlingen här i landet. Det är min övertygelse, att ni aldrig vinna det målet utan att använda ett medel ungefär liknande glidullen. Ni kunna ge det ett annat namn eller tillämpa det i detaljerna på annat sätt. Men saken är enligt min åsikt alldeles oupphinnlig eljest. Ty mänskligt att se, komma fluktuationerna där ute på världsmarknaden och valutaförhållandena inte att stabiliseras under de närmaste åren; det kan dröja årtionden. Jag är inte blind för det faktum, att på samma gång man, om man säger obönhörligt nej till allting, kan sopa bort produktionen av brödsäd här i landet utöver vad jordbrukarna själva behöva, man också kan åstadkomma samma resultat i fråga om andra produktionsgrenar. Och jag tror, att ni göra det, det säger jag rent ut. Någon gång få vi väl ändå tänka på att inrikta arbetet här i landet till någon verklig produktion och inte blott till arbetslöshetsunderstöd och nödhjälpsarbeten. Jag vågar påstå, att gå vi fram några år ännu på samma sätt som hittildags, när det gäller näringarna, de omistliga näringarna för vårt land, då är enligt min åsikt en finansiell katastrof oundviklig. Ty vi kunna inte skapa möjlighet att föda vårt folk på vår export-

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

(Forts.)

industri och vad den avkastar. Jag tycker, att jämmern på det hållet är sannerligen bra hög också. Då är det inte mer än råvaruexporten från landet att lita till. Här är just det centrala. Jag vågar påstå, att ingen fråga är i så hög grad central för vårt folk, som frågan om brödet. Jag ställer den alldeles i en klass för sig. Om ni slår bort andra produktionsgrenar, den animaliska produktionen, så tror jag, att det är oklokt, men ni råkar dock där inte så djupt, som om ni omöjliggör denna odling av brödsäd utöver vad odlarna själva behöva. Som svensk man hoppas jag naturligtvis, att det inte måtte inträffa, att ni bittert få ångra er likgiltighet i denna fråga. Våra fäder voro i det fallet klokare än vi. De inrättade åtminstone sockenmagasin och dylikt. De visste, att efter goda skördar komma dåliga skördar. De visste även, att ett folk får ytterst, när det gäller, lita på sig självt och sina egna resurser. Det är inte så länge sedan vi fingo göra det sist, och kanhända kan det snart nog åter bli nödvändigt.

Jag skall nu inte uppehålla herrarna längre. Jag kan ju förstå, att de, som vilja slå bort alltsammans, också behöva tid till att utveckla sin ståndpunkt. Det ha de visserligen gjort så ofta förr, att det kanske inte blir så mycket mer i dag. Men då det är sannolikt, att de ämna taga rent död på detta område, så har jag ansett det vara min plikt att yttra de ord, som jag nu yttrat.

Herr talman! Jag skall be att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av friherre Fleming m. fl. avgivna reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr R ö i n g: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp förutsatte, att jag skulle behöva rätt så lång tid på mig för att kunna motivera ett avslagsyrkande på den reservation, till vilken han yrkade bifall. Jag kan, i motsats till vad herr Olsson i Kullenbergstorp antog begränsa mitt anförande till några få ord, icke minst då jag ser av talarelistan hos herr förste vice talmannen, att icke mindre än elva talare efter mig ha antecknat sig för att yttra sig i det föreliggande ärendet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp började sitt anförande med att framhålla, att under de år han tillhört riksdagen hade det yttrats många, många ord om vår modernäring, men det hade handlats så litet. Och han erinrade sig endast ett enda ord från alla dessa många och långa debatter i den föreliggande frågan, och det var ett ord som fälldes av den bortgångne förre jordbruksministern Alfred Petersson i Påboda, ett ord, som herr Olsson i Kullenbergstorp kallade för ett kungsord, och vilket kungsord herr Petersson i Påboda fällde i fråga om glidullarna vid 1919 års urtima riksdag. Ja, herr Olsson i Kullenbergstorp, den mannen beundrade jag lika mycket som någonsin herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag skulle så gärna vilja, om jag kunde, gräva upp den mannen och blåsa liv i honom. Ty

den mannen skulle behövas både i dessa dagar och under år som stunda. Men den mannen, herr Olsson i Kullenbergstorp, han såg ej ensidigt på den ena klassens intressen, utan han sökte efter bästa förmåga ställa kyrkan mitt i byn och alltså även tillvarataga konsumenternas berättigade intressen. Och därför, när han föreslog, att en glid tull på spannmål skulle på prov under en viss tid tillämpas, föreslog han samtidigt, att densamma skulle maximeras till högst 3 kronor 70 öre för omalen spannmål och 6 kronor 50 öre för malen spannmål, d. v. s. till högst de fasta tullsatser, som voro gällande före världskriget. Det var en något annan ståndpunkt den mannen intog än den ståndpunkt, herr Olsson i Kullenbergstorp nu förfäktar.

Jag skall helt och hållet förbigå herr Heymans motion, då jag förutsätter, att icke minst efter beslutet i första kammaren i går ingen kommer att yrka bifall till densamma. Ett bifall till denna motion och till herr Heymans reservation skulle ha de följder, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet under interpellationsdebatten för en stund sedan framhöll för herr Johansson i Kälkebo. En importreglering måste nämligen medföra vissa statsingripanden, som vi så väl känna till från krigsåren och mot vilka statsingripanden icke minst jordbrukets representanter då skarpt reagerade.

Jag skall för ögonblicket också förbigå yrkandena på högre fast tull efter den 1 juni, emedan jag förutsätter, att knappast någon här i kammaren kommer att framställa yrkande på en dylik förhöjd tullsats, då mig veterligen ingen som helst utredning förefinnes, som kan visa, att produktionskostnaderna ha så förändrat sig, att riksdagen bör höja den gamla fasta tullen.

Jag skall begränsa mig till att med några få ord bemöta herr Olssons i Kullenbergstorp yrkande på fortsatt tillämpning av nu gällande glid tulls system efter den 1 juni i år. Det finnes i sanning ingen anledning att på något sätt berömma sig av, att man redan i fjol riktigt bedömde verkningarna av glid tulls systemet. Den nyttan har utan tvivel detta glid tulls system under en viss tid haft med sig, att vi fått erfarenhet om, huru detta glid tulls system verkar. Och vi konsumenter kunna i sanning vara nöjda, att detta system fungerat under ett år, då kvarnindustrien kunde överflytta på spannmålsproducenterna, vilka så ivrigt arbetade för glid tullen, de förluster, vilka uppstodo genom spekulationer i glid tullen och vilken kvarnindustrin i annat fall själv nödgats bära eller eventuellt genom sin starka organisation kunnat helt eller delvis överflytta på konsumenterna. Denna gång är det som sagt i huvudsak de svenska spannmålsproducenterna, som fått bära dessa förluster, vilka uppstodo till följe spekulatjonen i glid tullen.

Vilken är i första rummet anledningen, att detta glid tulls system verkat på det sätt som det gjort? Jo, man förbisåg för ett år sedan och underkände i debatten, att genom glid tulls systemet icke minst under år, då valutorna ofta förändras, infördes ett spekulationsmoment, som medförde ökad import av utländsk spannmål och utländskt

I fråga om tullsatserna å vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

mjöl, till skada för den svenske jordbrukaren. Det är detta, som i första rummet förbisågs av anhängarna till glid tullarna vid frågans behandling för något år sedan. Vi ha sett verkningarna därav i fjol, låt vara, att det icke uteslutande var detta spekulationsmoment, som var anledningen till den stora importen i fjol försommar, ty därtill bidrog ävenledes — däri giver jag den siste ärade talaren rätt — det olyckliga beslutet från regeringens sida att icke förrän från och med den 1 augusti tillämpa riksdagens beslut.

Härtill kommer, att det icke är möjligt att åtminstone under nuvarande förhållanden, när produktionskostnaderna fluktuerar avsevärt, när arbetslönerna liksom prisen på gödningsämnen etc., alla dessa olika produktionskostnader, som ingå i formeln, å vilken glid tullen är byggd, förändras rätt ofta. Det går icke, även om man anstränger sig till det yttersta, att få fram en formel för en glid tull, som verkligen motsvarar den förskjutningen i merkostnaderna, som den svenska spannmålsproduktionen har utöver den utländska. Såsom ett litet bevis, och ett glädjande sådant, vill jag framhålla, huru herr Olsson i Kullenbergstorp och hans medmotionärer, som ägnat uppmärksamhet åt denna formel och dess brister — vilka brister jag tillät mig påpeka under fjolårets debatt — i år hava föreslagit en ändring i formeln till ekonomisk nackdel för jordbrukaren och till ekonomisk fördel för konsumenterna. Detta har fullständigt förbisetts i herr Lindmans m. fl. motion, i vilken han som bekant yrkar på fortsatt tillämpning av glid tullen i överensstämmelse med den gamla formeln.

Herr Olsson i Kullenbergstorp uttalade nyss, att det måste vara något fel i beräkningarna. Ja, det är just vad det är. Men även om man rättar dessa fel i dag, så förskjuta sig snart de olika kostnaderna: arbetslönerna falla, prisen på gödningsämnen falla och även en del andra omkostnader, som ingå i formeln, gå ned, så att vad som är riktigt i dag är oriktigt i morgon.

Vi ha, framhåller herr Olsson i Kullenbergstorp, blott haft glid tullsyste met en kort tid. Det system, som i fjol beslöts tidigt på våren, trädde i kraft på grund af regeringens beslut först långt senare, nämligen den 1 augusti. Det må vara sant, att tiden har varit kort, men den har varit tillräckligt lång för att giva oss den erfarenhet, som är behöfvlig för att kunna påstå, att glid tullsyste met är ett tullsystem, som icke lämpar sig, och allra minst under nuvarande förhållanden när valutorna växla. Och när det gick så långt, att den regering, som framlade förslaget och lyckades i båda kamrarna erhålla majoritet för detsamma, nödgades efter två månader vidtaga den åtgärden och fatta det rätt så uppseendeväckande beslutet att beskära glid tullen uppåt, så förstär herr Olsson i Kullenbergstorp, att dessa två månader även givit denna regering tillräcklig erfarenhet för att vidtaga denna åtgärd.

Man må hysa vilken åsikt som helst i tullfrågan, man må anse den gamla fasta tullen av 3 kronor 70 öre vara väl avvägd eller ej, så torde man knappast kunna vara av annan åsikt än den, att vi vunnit tillräcklig erfarenhet för att icke i dag rösta för det

förslag, som innebär en fortsättning av den glidttull, som är beslutad att utgå intill den sista maj, och att vi på grund av den erfarenheten böra avslå friherre Flemings m. fl. reservation och därmed besluta att låta den gamla fasta tullen på såväl malen som omalen spannmål ånyo träda i kraft den 1 juni.

Det är på dessa skäl, som jag, herr talman, anhåller få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall, såsom motionär i denna fråga, be att få yttra mig också. Jag vill nämligen här framhålla några synpunkter och hoppas, att kammaren gör sig tid att åhöra dem en liten stund.

När man läser utskottets betänkande, får man naturligen fram samma synpunkt som den, vilken framfördes i ett betänkande, som vi nyligen behandlade, nämligen angående föreslagen höjning av tullsatserna på animaliska produkter. Det är den synpunkten, att man skall icke höja någon tullsats, därför att allting måste gå ut på att hålla nere det allmänna prisläget. Man skall köpa dessa varor, alltså även brödsäd, utifrån, om det är billigare. Man skall egentligen icke ägna någon tanke åt, huruvida jordbruket verkligen behöver detta tullskydd eller icke. Jag kan icke förstå annat, än att bevillningsutskottet ser mycket ensidigt här. Även om jag skulle kunna begripa den tankegång, som säger, att om allt som behövs för framställningen står på en lägre prisnivå, så kunna varorna också bli billigare, att om man skaffar allt det som behövs för folkets uppehälle och för att framställa produkterna överhuvud taget till billigare pris, så faller varan i pris, begriper jag icke å andra sidan, att man skall vara så nögd, att man icke har sikte på vad det i själva verket här gäller, nämligen upprätthållandet av produktionskraften inom näringslivet och i detta fall inom den näringsgren, som vi bruka kalla vår modernäring. Det är icke så länge sedan vi i riksdagen avvisade motioner, som avsågo upprätthållande av sockerbetsodlingen. Det gjorde man, och vad resultatet av detta blir, veta vi ännu icke men vi kunna ana det, ty naturligtvis blir det en minskning i sockerbetsodlingen med därav följande lägre kultur på jorden och ökad arbetslöshet. Därefter följde i ordningen frågan om höjning av tullsatserna för animaliska produkter, men icke heller det förslag, som framlagts därom, gick här igenom. Jag skall naturligtvis nu icke upptaga detta ämne, utan, herr talman, det är endast en synpunkt i detta sammanhang, som jag skall be att få framhålla, och det är den, att man kan naturligtvis skapa animaliska produkter, mjölk och smör o. s. v., även om jordbruket är i ett ganska dåligt läge. Men huru mycket frambringas därav, om icke priserna på produkterna äro så pass höga, att jordbrukaren har intresse av att utfodra sina kreatur på sådant sätt, att det blir ökad produktion? Man talar om, att de animaliska produkterna skola exporteras. Och

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

(Forts.)

jag läste häromdagen i en stor daglig tidning här i Stockholm en artikel, som förklarade — det var fråga om brödsädesodling — att det lönar sig naturligtvis icke att ha brödsädesodling i stora delar av vårt land, där vi äro mera lämpade för import av vete liksom av ris och annat. Vi skulle i stället framställa animaliska produkter, hette det. Men hur blir det med dessa, om prisen ej täcka framställningskostnaden. För övrigt är hela detta resonemang ytterst betänkligt.

Jag går vidare till det, som nu är före, nämligen frågan om höjda spannmålstullar och bevarandet av vår brödsädesodling. Hur ställer det sig med den frågan, sedan vi på detta sätt avslagit tullframställningarna? Jo, den ställer sig naturligtvis på det sättet, att när priset på varan — i detta fall vetet — är så lågt, att framställningskostnaderna icke täckas av varans pris, så går produktionen tillbaka. Herr Röing talade något om detta, när han nyss var inne på frågan om glidtullar eller högre fasta tullar. Han avvisar både det ena och det andra och har naturligtvis skäl i båda fallen. Glidtullarna kan han icke vara med om, därför att priserna äro så litet stabila, att man icke kan göra några riktiga beräkningar. Och de fasta tullarna kan han icke heller vara med om att höja, därför att det inte finns någon utredning om, varför de skulle höjas. Ja, hade icke bevillningsutskottet kunnat anskaffa en sådan utredning? Bevillningsutskottet torde ju kunna se, huru priserna äro. Herr Röing talade om variationen i priserna på gödningsämnen. Ja, herr Röing, priserna på dessa äro nu 175, vad beträffar konstgödsel, mot 100 före kriget. Arbetsslönerna stå i 245 mot 100 före kriget. Där ha vi två mycket viktiga faktorer för produktionen. Men å andra sidan står vete och råg i 130 jämfört med 100 före kriget. Där ha vi försäljningspriset på produkten. Skulle det ha varit omöjligt för bevillningsutskottet att göra en utredning, som hade kunnat bli grundläggande för en så och så stor tullförhöjning, även om man nu icke vill vara med på glidtullarna av det skäl, som herr Röing anförde, eller av andra skäl, kanske mest av det skälet, att man icke vill vara med om någonting alls? Men vad blir resultatet av detta? Det ber jag att något få belysa. Resultatet blir, att om icke dessa animaliska produkter eller brödsäd kunna försälas till ett sådant pris, att det täcker produktionskostnaderna, kommer jordbruket att gå tillbaka. Det blir en oundviklig följd av detta, därför att den förnämsta faktorn kommer att upphöra att verka, nämligen ett ordentligt gödslande av jorden. Det är naturligt, att så skall ske, med hänsyn till gödningsämnenas höga pris i förhållande till prisen å spannmål. Och i samma mån, som lantbrukaren finner, att han inte har råd att kosta gödningsämnen på sin jord, i samma mån går lantbruket tillbaka. Det kommer icke att verka ögonblickligen, men det verkar undan för undan nedsättande på produktionen av brödsäd. Därigenom kommer man att giva sig mera in på ett extensivt jordbruk. Jordbrukaren kommer att lägga ut mera av jorden i vall, och det blir sämre skördar på dessa vallar. Det heter så vackert, att han kan framställa animaliska produkter för export. Han fram-

ställer naturligtvis animaliska produkter med hjälp av hö från dessa vallar. Men i samma mån som han endast producerar hö på dessa vallar, i samma mån bliva skördarna mindre och mindre, och så bliva även mängderna av animaliska produkter, som han framställer, mindre och mindre. Det blir följden av detta tillvägagångssätt. Man får mindre och mindre produktion av både det ena och det andra. Och därjämte kommer själva jordbruket i ett sämre läge, därför att jordbrukaren då icke har råd att och icke kan så bearbeta sin jord, som han annars skulle göra.

Nu talas det här om, att man skall bereda plats i jordbruket för industriarbetarna. Vi ha sett här en interpellation i den riktningen. Men samtidigt arbetar man i riksdagen på att minska arbetskraften inom jordbruket, därför att det extensiva jordbruket har mindre behov av arbetskraft än det intensiva. I arbetslöshetstider arbetar man således på att minska behovet av arbetskraft inom jordbruket. Icke annat än jag kan förstå är denna politik fullkomligt oriktig. Jag vill i det sammanhanget nämna ett ord med anledning av det yttrande, som herr Olsson i Kullenbergstorp hade, då han talade om exportindustrien och dess förhållanden. Vad beträffar den saken, så har industrien det väl icke bättre ställt för närvarande än någon annan näringsgren här i landet utan snarare sämre. Och nu äro vi i det läget i detta land, att vare sig vårt folk är beroende av industrien eller jordbruket, så behöva vi väl arbeta på att skaffa fram den föda, som är nödvändig för att livnära alla landets invånare. Jag förstår icke riktigt herr Olssons i Kullenbergstorp resonemang i detta fall, ty skulle det vara så, att man icke vill ha någon industri och följaktligen avsikten är, att man skall föda en väsentligt mindre befolkning här i landet, då går det lättare att uppehålla de övriga även med ett extensivt jordbruk.

För närvarande är det ju så, att svenskt vete, som är producerat särskilt i Skåne, kan icke säljas. Mycket därav är ännu osålt. Och det kommer säkerligen att bliva en del osålt, även när detta skördeår gått till ända, för så vitt det icke kommer att utfordras till kreaturen. Vi kunna icke konkurrera med utlandet, då vetet exempelvis i Amerika framställs med ett jordbruk, som kräver ofantligt mycket mindre arbetskraft och med betydligt mindre kostnader, därför att jorden där är mycket jungfrulig, medan man här i Sverige får kosta på den mycket gödningsämnen. Därför kan också produktionen bli billigare där ute. Då, säger man, få vi låta bli sådan här i Sverige. Men kan det verkligen vara ett förnuftigt resonemang? För övrigt borde vi erinra oss litet var, vad som hände 1917 såsom en följd av vad som inträffade 1916. På grund av prisregleringarna 1916 hade brödsädesarealen minskat högst väsentligt, jag vill minnas mellan 20,000 och 30,000 hektar, och det visade sig naturligtvis vid skörden 1917. Är det nu meningen, att man skall vandra samma väg och ställa det så, att även i år en väsentligt mindre areal, kanske 20,000 à 30,000 hektar mindre, blir besädd med brödsäd, så få vi naturligen år 1923 en väsentligt minskad skörd. Men naturligtvis, herr Röing och de av herrarna, som tänka lika med

I fråga om tullsatserna å vissa slag av spannmål m. m.
(Forts.)

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

honom, de tänka på importen, ty importen kan man sköta, så länge man har pengar att köpa för. Efter min mening skulle det vara en mycket viktig sak att just i dessa tider, när vi ha så stor arbetslöshet, försöka upprätthålla så många produktionsgrenar som möjligt. Om man icke kan upprätthålla alla eller rättare sagt icke kan eller vill bidra till att uppehålla en del av de näringsgrenar, som man skulle kunna hjälpa, bör man väl i alla händelser söka hjälpa sådana näringsgrenar, som äro av vikt och betydelse, och då särskilt det svenska jordbruket.

Det är gjort i en handvändning, herr Röing, att avslå detta. Man säger blott: vi gå icke med på någonting: 3 kronor 70 öre får det vara, och så inträder den gamla tullen i tillämpningen. Men hur kommer det då att gå i fortsättningen, när den lägre tullen gör sig gällande. Jag kan försäkra, att följderna härav komma att visa sig under många år framåt. Ty har jordbruket börjat gå tillbaka, och har man börjat att bruka jorden sämre och giva den mindre av gödningsämnen, så tager det lång tid, innan man kan återupptaga det gamla bruket och sätta jorden i full produktionskraft. Det är ett allvarligt problem detta. Det är icke så lätt att överskåda, utan det tager naturligtvis en viss tidsperiod. Men, herr talman, efter min uppfattning borde man kunna vara så pass vidsynt, att man kunde begripa, att det är ett problem, som icke bara rör jordbrukarnas större eller mindre förtjänst eller i många fall större eller mindre förlust, utan verkligen är av mycket stor betydelse för hela landet.

Jag skall, herr talman, för övrigt beträffande glidtullen eller höjning av den fasta tullen icke uttala mig. Jag antager, att ingendera av dem går. Det är att beklaga, men det finns väl ingenting att göra åt den saken, så länge man har den nu rådande uppfattningen om dessa ting hos bevillningsutskottets majoritet, med vilken kammarens majoritet säkerligen följer. Det kommer kanhända en dag, då man finner, att man vill gå tillbaka och rannsaka hävderna, och då kanske man tycker det varit klokare, om man hade följt deras råd, som ivrade för, att man skulle försöka hålla det svenska jordbrukets produktionskraft så hög som möjligt.

Med herr *Lindman* förenade sig herrar *Hermelin*, andre vice talmannen *Nilsson*, *Olsson* i Blädinge, *Lundqvist*, *Laurén*, *Lorichs*, *Sundling*, *Lithander*, *Jonsson* i Hökhult, *Gustafson* i Kasenberg, *Olsson* i Broberg, *Magnusson* i Skövde, *Larsson* i Kroken, *Andersson* i Storegården och *Svensson* i Långelanda.

Herr *Johnson* i Kullersta: Herr talman! När jag läste de motioner, vi nu behandla, fick jag det intrycket, att de, som motionerat om fortsatt glidtull, icke vore riktigt säkra på, att glidtullen var det rätta. De säga nämligen i sin motion, att denna tull icke har verkat under så och så lång tid. Men man försöker då att åtminstone delvis giva den dåvarande regeringen skulden, därför att den alltför sent, nämligen icke förrän en månad efter den avsedda tidpunkten, lät den i fjol beslutade ändringen träda i kraft. Jag tror dock för

min del, att detta påstående endast innehåller halva sanningen. Såsom vi se i en liten skrift, som för en tid sedan blivit utdelad på kammarens bord, ökades importen av vete i maj månad förlidet år högst väsentligt, d. v. s. att den förhöjda tullen eller borttagandet av maximigränsen gav kvarnarna eller kvarnföreningen anledning att importera spannmål i långt större utsträckning än under vanliga förhållanden. Tullförhöjningen verkade alltså direkt stimulerande på importen av utländskt vete.

*I fråga om
tullsatserna
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Om jag ser vidare på den här översikten av det allmänna ekonomiska läget, finner jag, att under de första månaderna, som glid-tullsystemet verkade, hade priset på det svenska vetet hållit sig betydligt högre än priset på det utländska. Men då vi kommo fram till december månad, skedde det en förändring, d. v. s. när det svenska vetet kom ut i marknaden, sjönk priset på svenskt vete med oerhörd fart. Från juni månad fram till den tid då svenskt vete av 1921 års skörd kom ut i marknaden var det, enligt vad jag antecknat här, en ganska stor skillnad mellan det noterade priset på svenskt vete och importpriset på amerikanskt vete i svensk hamn. Jag skall nämna några siffror. Den 7 juli var priset på svenskt vete 36 kronor 70 öre pr deciton och på amerikanskt vete oförtullat i svensk hamn 28 kronor 68 öre, den 14 juli voro motsvarande priser 37 kronor 45 öre och 29 kronor 17 öre, den 21 juli 36 kronor 95 öre och 26 kronor 34 öre o. s. v. Men när vi kommo fram till september månad var priset på amerikanskt vete 27 kronor 59 öre och priset på svenskt vete 26 kronor 29 öre. Då var alltså priset på det svenska vetet redan lägre än priset på det amerikanska. Tar man vidare i betraktande, att tullen på utländskt vete vid denna tidpunkt uppgick till 7 kronor 20 öre, så blir prisskillnaden anmärkningsvärt hög.

Om vi se efter, hur det förhåller sig för närvarande, skola vi också finna, att priset på amerikanskt vete i svensk hamn står högre än priset på svenskt vete på alla platser. Jag har här spannmåls-noteringarna för den 4 april, och där finner jag, att vetepriset i Malmö är 21 kronor 50 öre, i Kalmar 22 kronor 50 öre, i Halmstad 21 kronor, i Göteborg 22 kronor, i Norrköping och Getå 23 kronor och i Stockholm 23 kronor 50 öre. Priset på oförtullat amerikanskt vete i svensk hamn är 23 kronor 55 öre, vartill kommer 7 kronor 20 öre i tull. Det verkliga priset på amerikanskt vete blir således 30 kronor 75 öre, och prisskillnaden mellan svenskt och amerikanskt vete lägst 7 kronor 25 öre.

När jag ser detta, kan jag icke underlåta att göra den reflexionen: har den förhöjda tullsatsen på spannmål, som vi gingo in för i fjol, på något sätt hjälpt jordbrukarna? Jag kan icke förstå, att så är förhållandet. Jag skulle snarare tro, att den verkat i motsatt riktning. Jag tror det därför, att dessa förhöjda tullar, som riksdagen beslutade i fjol, hade, såsom jag sade förut, ovillkorligen den verkan, att man importerade spannmål tidigare, än man under andra förhållanden skulle ha gjort. När sedan, såsom vi veta, spannmålspriset på den utländska marknaden sjönk ganska hastigt och kvarnarna hade inköpt stora lager till ganska höga pris, var det naturligt, att de

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

försökte skydda sig själva, och då gingo de tillväga på det sätt, som vi alla känna. De höllo priset på det svenska vetet mycket lågt för att få genomsnittspriset på det vete, som förmaldes, så lågt som möjligt. Eller med andra ord: det blev de svenska jordbrukarna, som fingo betala fiolerna i form av minskade inkomster på sin spannmålsodling, och detta trots det högst förträffliga skydd för jordbrukarnas intressen, som spannmålstullen på vissa håll anses innebära. Men om vi i stället icke hade höjt tullgränsen över 3 kronor 70 öre, hade kvarnarna, tror jag åtminstone, kunnat importera vete litet senare under året till lägre pris. De hade alltså kunnat betala precis samma pris för det svenska vetet, kanske något högre, och ändå kunnat hålla samma pris på mjöl, som hållits under året.

Nu ha ju några talare här i kammaren — jag tror, att det är tre stycken — endast yrkat bifall till den motion, i vilken det föreslås en fortsatt glidtull. Jag skall därför icke beröra de övriga motionerna i ämnet. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att idén med glidtullar icke är så dålig, eller hur uttrycket föll. Det är möjligt, att denna idé med glidtullar kan vara antaglig, men själva glidtullarna anser jag helt och hållet förkastliga. Det är nämligen en sak, som vi skola tänka på och som de ärade talare, vilka förordat glidtullarna, gått helt och hållet förbi och det är produktionskostnadsberäkningen, på vilken hela glidtullssystemet är byggt. Det finns ju ingen möjlighet, såvitt jag förstår, att beräkna produktionspriset på spannmål. Det är så många faktorer, som spela in, bland annat de omständigheter, som nämndes av herr Röing, nämligen att arbetskostnaderna kunna förändra sig, att priset på gödningsämnen kan ändras o. s. v. och därigenom bidra till en höjning eller sänkning av produktionskostnaderna, och för övrigt ha ju jordens beskaffenhet, väderlek och dylikt stor betydelse. Om vi skola fortsätta med det glidtullssystem, som vi nu ha, och såsom motionärerna föreslå få skördeberäkningen höjd från kr. 19: 60 till kr. 20: 40 deciton per hektar, är det klart, att för en del jordbrukare, som inneha den bästa vetejorden i vårt land, ställer det sig så, att dessa beräkningar äro alldeles för låga. Jag tror icke, att någon jordbrukare, som har sitt jordbruk något så när i kultur och har en jord, som är lämpad för veteodling, nöjer sig med en så liten skörd som 20 deciton per hektar. Jag tror, att en sådan jordbrukare nog beräknar, att medelskörden bör bli 30 deciton. Var och en måste ju inse, att en kostnadsberäkning på sådana grunder är alldeles omöjlig.

Nu säger herr Lindman, att det ser ut, som om vi ville ha bort brödsädesodlingen här i landet. Han menar, att vi icke vilja ha något skydd alls. Men vi ha väl ändå kvar en tull på 3 kronor 70 öre, även om utskottets förslag går igenom, och denna tull har ju förut varit så förmånlig; det har ju sagts här många gånger, att det är denna tull, som hjälpt jordbruket upp till den jämförelsevis höga nivå, där det för närvarande befinner sig. När man talar om tullar i detta sammanhang och giver dem förtjänsten av att jordbruket gått framåt, är nog detta icke riktigt, utan jag tror snarare, att det är den vetenskapliga utvecklingen, som är den största orsaken till att jordbruket

gått framåt, som det gjort på sista tiden. Det är alldeles klart, att en väl dränerad, väl skött och väl gödslad jord, som i alla fall den vetenskapliga och praktiska utvecklingen hjälpt oss till, betyder ofantligt mycket mera än tullarna. För övrigt är det nog på det sättet, att jordbrukarna icke fått så värst mycket mera betalt för sina produkter, antingen de haft denna tull eller icke. Åtminstone förefaller det mig så. Och hur var det längre tillbaka i tiden? Jag har varit nere i biblioteket och fick fatt i en bok av professor Morin, som heter Jordbrukets inre omsättningsförhållanden eller något dylikt, och där fann jag, att exempelvis 1912 stod priset på oförtullad utländsk spannmål högre än priset på den svenska spannmålen här i Sverige. Jag fann, att medelpriset på vete för år 1912 noterades i Köpenhamn till 14 kronor 50 öre och här i Stockholm till 14 kronor 87 öre — det var medelpriset vid Saltsjökvärn här i staden — och rågpriset var efter Köpenhamnsnoteringarna 13 kronor 40 öre och i Stockholm 12 kronor 72 öre. Alltså stod rågen i lägre pris här i Stockholm än i Köpenhamn, fastän vi hade tull på spannmål medan Danmark saknade en sådan. Jag menar, att det icke var precis i går som vi funno, att tullen icke har så värst stor inverkan på priset här i landet. Vi kunna nog konstatera, att det är andra, som tillgodogöra sig tullen i större utsträckning än jordbrukarna, nämligen kvarnföreningen. Under sådana förhållanden tror jag, att Sveriges jordbrukare här i riksdagen skulle göra klokt i att så mangrant som möjligt samla sig omkring bevillningsutskottets förslag, om icke för annat, så åtminstone för att därigenom avgiva en protest emot den prispolitik, som förts av kvarnarna här i landet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr förste vice talman! Vid behandlingen här i kammaren av tullarna på animaliska födoämnen, för åtta dagar sedan, framhölls ju från flera håll jordbrukets betryckta läge, och det var icke någon, som då kunde jäva riktigheten av dessa uttalanden. I dag kan man säga gäller det ju det betryckta läge, vari jordbruket befinner sig till följd av de dåliga spannmålspriser, som varit rådande på sista tiden. På grund av det låga priset ha icke jordbrukarna kunnat sälja sin brödsäd, då produktionskostnaderna varit avsevärt högre och de således med gällande försäljningspriser göra stora förluster. Nu är det flera faktorer som inverkat på detta förhållande, att brödsäden varit så billig i pris och icke kunnat säljas. Jag tänker härvidlag på den ofantligt stora import av brödsäd, som under de senaste åren ägt rum hit till Sverige. Särskilt vill jag nämna importen av vete under juni månad 1920. Under sagda månad importerades här en mycket stor mängd vete till ett pris i svensk hamn av cirka 75 kronor per 100 kilogram. Samtidigt

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

(Forts.)

hade vi Sveriges jordbrukare ett maximipris på vårt vete av 41 öre per kg., alltså var det här en marginal av 34 öre mellan utländskt och svenskt vete och vill jag även nämna, att under samma tid som denna stora veteimport företogs av vår dåvarande socialistregering, så låg på statens lagerhus flera miljoner kg. råg och förstördes, ja så förstördes, att den knappast kunde användas till kreatursfoder. Det har ju också varit kvarntrstens sätt att behandla oss jordbrukare, som gjort, att vi kommit i detta svåra läge. Angående importen ber jag vidare att få nämna, att den varit så stor, att den år 1920 uppgick till icke mindre än 141 miljoner kronor i runt tal och 1921 till cirka 117 miljoner kronor. Jag vill fråga: hava vi verkligen råd att importera för sådana oerhört höga belopp? Jag tror det icke.

Även jag skall be i likhet med närmast föregående talare att få nämna några siffror, som belysa noteringarna på den svenska och på den utländska brödsåden. Jag skall taga de tre första månaderna av år 1922. Ser man då på noteringen, så finner man, att det svenska vetepriset för januari noterades till kr. 21:41 och det utländska till kr. 21:63 förutom tullen. För februari månad äro siffrorna 21:48, respektive 24:03, för mars 22:40 och 24:02. För råg voro motsvarande siffror för januari 20:40, respektive 18:41, för februari 20:22, respektive 19:23 samt för mars 20:46 och 20:41. Som man ser av dessa siffror, äro noteringarna ungefär lika höga. Alltså hava vi icke haft den nytta av spannmålstullen, som vi hoppats att få, men denna nytta har kvarntrsten sorgfälligt tagit ifrån oss. Nu vill jag härmed icke säga, att icke tullen gjort någon nytta, ty enligt min mening hade vi fått så mycket mindre, som tullen utgjort, i händelse vi icke haft någon tull. Kvarntrsten hade nog för att stilla sin förvärvshunger tagit samma oblyga förtjänst i alla fall.

För min del anser jag, att det är nödvändigt för oss Sveriges jordbrukare att hava ett tullskydd. Det är ju så, att vi på grund av vårt lands geografiska läge icke kunna producera spannmål till lika billiga priser som andra länder. Det är klimatet och jordens beskaffenhet, som göra, att vi icke kunna frambringa spannmål så billigt.

Nu är det många som tro, att denna tull medför en så ofantlig fördyring av brödsåden för konsumenterna. Jag tror i stället, att den gör ganska litet. Om herrarna blott vilja göra en beräkning, skola ni lätt finna detta. Med den gamla tullsatsen av 3:70 per 100 kilogram blir icke fördyringen vid rätt hög förbrukning mer än 1,8 öre per dag och individ, och skulle tullen höjas med till exempel 2 kronor, skulle det enligt samma beräkningsgrund göra cirka ett öre per dag och individ i ytterligare fördyring.

När den von Sydowska regeringen förlidet år utfärdade sin bekanta kommuniké om de 70 procenten, hälsades denna kommuniké med tillfredsställelse av jordbrukarna. Man fick den uppfattningen, att det var så, att kvarnringen förbundit sig att inmala 70 procent svenskt vete i vetemjölet. Men tyvärr var icke uppgörelsen sådan, utan den innehöll blott, att kvarnringen förband sig att uppköpa 70 procent svenskt vete. För min del skulle jag vilja säga, att det skulle vara lyckligare, om man kunde komma därhän, att man kunde mala allt

mjöl av svenskt vete, och vi komme så långt att vi hade självförsörjning.

Nu är det många, som säga, att med det svenska vetet kan man icke framställa ett riktigt mjöl och att med enbart svenskt vete kan man icke baka ordentligt; många påstå, att det svenska vetet är sådant, att man icke kan äta det bröd, som är bakat enbart därav. Jag vill gentemot detta säga, att vi Sveriges lantbrukare få ju äta sådant bröd, och jag tror, att det icke är någon, som mår illa därav. För min enskilda del vill jag säga, det jag alltid ätit bröd av svenskt vetemjöl och har aldrig tagit någon skada därav utan mått utmärkt gott.

Det har förut i dag här i riksdagen framhållits, att det är mellanhänderna, som fördyra varorna för konsumenterna, och jag vill för min del livligt instämma däri. Det är just mellanhänderna, som på ett mycket oblygt sätt fördyra varorna för konsumenterna, i vissa fall tror jag ända upp till 400 procent.

Ja, jag beklagar verkligen, att det föres en sådan politik, som nu är fallet. Ty hur skall det gå till slut med vårt svenska land och folk, när man skall köpa utländska varor i största möjliga utsträckning, när man är hänvisad till att äta bröd, bakat av utländskt vetemjöl, amerikanskt fläsk och finskt kött?

Jag märkte även, när jag i dag hörde jordbruksministrernas svar på interpellationen, att han hade en särskild förkärlek för kvarntrusten. Det hade enligt min mening varit mycket bättre, att jordbruksministern inte sökt försvara denna kvarntrust. Men synbarligen är jordbruksministern av den meningen, att det är bättre att värna om kvarntrusten än om Sveriges bönder. Han har också förut visat, att han icke har så stort hjärta för Sveriges bönder. Jag tänker närmast på frågan om kalkfrakterna. Skola våra socialistiska jordbruksministrar arbeta för Sveriges jordbrukares intressen på det sätt i fortsättningen, som de hittills gjort, och något annat är ej att vänta, då vågar jag påstå, att Sveriges jordbrukare verkligen fått bocken till trädgårdsmästare.

Herr förste vice talman! Jag skall be att få yrka bifall till den av friherre Fleming m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr E u r é n: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Jag ber om ursäkt, att jag yttrar mig trots dessa starka rop på proposition, men det är några allmänna synpunkter, icke några detaljer, som jag i denna fråga anser böra framföras från en som varken representerar jordbrukarna eller dem, som man här anser vara jordbrukarnas egentliga motståndare, en som representerar de vanliga konsumenterna.

Det är så, då det gäller tullpolitiska frågor — jag minnes det ända från min första studenttid, när tullskyddssystemet beträffande spannmål infördes — att det hos vederbörande lätt blir rent av en religiös övertygelse av den tullpolitiska åskådningen. Jag måste säga här, att detta i högsta grad synes gälla bevillningsutskottets ärade ordförande, som jag vågar litet apostrofera, trots att jag är ung på denna plats, då jag i alla fall är honom åtskilligt överlägsen

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*
(Forts.)

i levnadsår. Förutsättningen för en sådan tullpolitisk, jag får säga religiös åskådning som den ärade ordförandens i bevillningsutskottet borde väl vara, att alla jordens stater bildade ett enda rike, ett »jordens förenta stater», där alla de olika länderna med sina produkter kunde understödja varandra, det ena området det andra, på samma sätt som nu ett rike understödjer sina invånare genom att så att säga taga från den ena och giva till den andra efter behov. Men så förhåller det sig icke här i världen. Vårt land har omgärdat sig med tullar, men precis detsamma göra alla våra grannländer och övriga med ett par undantag. De hava ungefär lika höga tullsatser som vi, och vår export till dem är försvårad på samma sätt, som vi försvåra importen från dem hit. Då förefaller det för en vanlig människa litet orimligt, om vårt land ensamt skulle införa ett frihandelssystem. Den ende, som satt detta ifråga, är visserligen, såvitt jag vet, herr Fabian Månsson. Han är således den ende, som från sin synpunkt varit verkligt konsekvent, under det att bevillningsutskottets ärade ordförande icke är alldeles konsekvent i sin åskådning, ty han vill dock ännu behålla de gamla låga tullsatser, som rådde före världskriget. Men då nu förhållandet är så, att de andra länderna äro omgärdade gent emot oss med effektivt tullskydd, borde vi väl i all rimlighets namn icke själva lämna fältet öppet för import av särskilt de produkter, det här är fråga om. Jag inbegriper här även de animaliska produkter, för vilka en höjning av tullen häromdagen avsågs. Om det vore fråga om att för dem fastslå ett nytt tullsystem för all framtid, skulle man ju kunna var tveksam, men i själva verket äro de tullar, som det nu är fråga om, en sak som kan komma inför riksdagen vartenda år. Om det befines, att världen ändrar sig, så är man ju i tillfälle att varje år överlägga om, huruvida de tullsatser, som pålagts, verkligen äro lämpliga. Är det då så, att jordbrukets målsmän och deras arbetare nu anse sig behöva en högre tull, så är det givet, att detta måste prövas i samband med frågan: behöva vi ett jordbruk, är ett jordbruk nödvändigt för vårt land? Och detta är väl något, som ingen människa kan svara annat än ja på. Jordbruket är behövt hittills för den största delen av vårt lands befolkning. Då är det nog också nödvändigt, att jordbruket sättes under sådana omständigheter och förhållanden, att det i konkurrens med den omgivande världen också kan bära sig för de medborgare, som skola sysselsätta sig därmed.

Då frågar man: är då icke jordbrukets tillstånd av betydelse för våra industriarbetare och för arbetare på andra områden? Jo, för såvitt att våra näringsförhållanden måste bero på ömsesidighet, måste även jordbrukets upprätthållande vara en livssak även för industriens arbetare. Och särskilt måste väl detta vara förhållandet i dessa tider, när våra industriarbetare begära, att till deras förfogande skola ställas så betydande medel, för att de skola kunna uppehålla sig vare sig genom igångsättandet av nödhjälpsarbeten eller på annat sätt. När man vidare besinnar, att dessa medel till så stor del måste tagas just från dem, som arbeta med jorden, måste det väl vara ännu tydligare, att det är ett ömsesidigt intresse för jord-

bruksarbetarna och industriarbetarna, att jordbruket med lämpliga medel hålles uppe. Alla äro ju f. ö. »konsumenter». Även jordbrukarna själva äro konsumenter. De skola konsumera av vad industriarbetarna arbeta. De skola ju köpa sina verktyg, sina jordbruksverktyg och maskiner, och det är ju alldeles givet, att möjligheten för den inhemska industrien att i det fallet kunna komma dem till mötes till ej ringa del beror på den köpkraft, som jordbruket självt besitter. Allt detta är så klart, att det kan tyckas alldeles överflödigt att framhålla det. Men säkert är, att när man talar till en skara arbetare och nämner dessa enkla och solklara fakta, säga de ofta: »Detta ha vi aldrig tänkt på. Detta har ingen sagt oss.» När man säger, att resultatet av fjolårets riksdagsmannaval visar, att arbetarna över huvud taget icke vilja vara med om tullar, beror detta till ej ringa del på, att dessa fakta, som jag nu framhållit, aldrig under valstriden blivit framställda för arbetarna. Därpå har jag många bevis från förståndiga arbetare, som jag själv talat med i denna fråga.

F. ö. är det enligt min tanke ännu en klass samhällsmedborgare, som i dag varit rätt mycket omtalad i kammaren, nämligen importörernas, som även den har intresse av att vårt jordbruk uppehålles — så egendomligt det än kan tyckas att särskilt nämna dem.

Nu synes det mig, att det icke är rätt av den medborgarklass, som för ögonblicket måste vänta att få så mycket av jordbruket som dessa miljoner i arbetslöshetsunderstöd, att genom avslag på de nu föreslagna hjälpmedlen för jordbrukets upprätthållande vägra jordbrukarna de förutsättningar, som de behöva för att med verklig arbetsglädje och arbetsintensitet kunna förrätta sitt värv och göra sin insats i näringslivet. Det är väl ett dåraktigt tal, när man sagt, att en bättre ställning för vårt jordbruk icke skulle medföra en bättre ställning för våra jordbruksarbetare. Så mycket känna vi väl alla växelverkan mellan arbetstillgång och arbetsresultat i form av förtjänst, att arbetaren i stort sett får bättre arbetsförtjänst i samma mån, som arbetsgivaren är i stånd att förtjäna mera. Redan från den synpunkten synes det mig böra vara ett intresse för industriarbetarna att här rösta för en åtgärd, som hjälper arbetarna inom jordbruket till att skaffa sig en bättre förtjänst.

Jag skall nu icke gå in på vissa detaljer, som jag tänkt vidröra, eftersom det i afton är en allmän önskan om snar proposition, utan jag skall nöja mig med dessa allmänna synpunkter på saken, och med avseende på de föreliggande förslagen kommer jag att yrka på bifall till det enda, som möjligen kunde ha någon utsikt att vinna framgång, nämligen friherre Flemings m. fl. reservation.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Den närmast föregående ärade talaren förebrådde bevillningsutskottets ärade ordförande, att han var tullpolitiskt religiös, som han kallade det, men jag fann av hans anförande, att talaren själv var minst lika tullpolitiskt religiös. Han är såsom bekant torde vara en god kirurg, men jag säger bestämt, att om den ärade talaren vore lika dålig

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

kirurg, som han är kännare av handels- och tullpolitiken, skulle jag aldrig anförtro åt honom min kropp uti vilket sjukdomsläge som helst. Han syntes nämligen sväva i fullkomlig okunnighet om vad här gäller. Här står icke striden mellan tull och icke tull. Det är icke så, som den ärade talaren sade, fråga om att lägga landet öppet, under det att de och de grannarna ha tullsats på spannmål. Sådant är icke läget, utan läget är faktiskt så, att det är fråga om huruvida vi skola ha en glidtull, som hittills visat sig vara ineffektiv, eller om vi skola ha den gamla fasta tullsatsen. Det är det hela.

Jag måste även göra en liten erinran med anledning av vad den ärade talaren på Stockholmsbänken yttrade. Jag följde hans anförande med den allra största uppmärksamhet, enär jag ville vinna klarhet, i vad mån han kunde komma med något yrkande. Hans argumentering gick nämligen ut på än det ena och än det andra, och hans anförande kunde ha mynnat ut i ett yrkande om bifall till vad som helst snart sagt, som ligger inom de väckta motionernas ram. Jag väntade mig emellertid till slut, att han skulle yrka bifall till herr Heymans motion, som avser importförbud och importreglering. Men det gjorde han icke. Han gjorde icke något yrkande. Ja, det förstår jag, och varför? Jo, därför att argumentationen egentligen slog ihjäl sig själv. Han talade om, att vi måste ha en tull, men en tull, som gör det möjligt för de svenska lantbrukarna att producera sin spannmål med vinst och icke, såsom nu sker, med förlust. Jag skall icke ingå på en undersökning, huruvida vår sädesproduktion är förlustbringande eller icke. Jag vill emellertid konstatera, att enligt vad som under denna debatt upplysts, är priset på utländsk spannmål högre än priset på inhemsk spannmål. Då så är förhållandet, ehuru vi ha en tullsats, låt vara en glidtull, om 7 kr. 20 öre, ja, vad hjälper då glidtullen saken?

Jordbruket kommer att gå tillbaka sade samme ärade talare. Jag vill då konstatera, att det emellertid icke försports någon tillbakagång i Danmark, ehuru Danmark icke har spannmålstullar. Och då frågar jag: Äro jordbrukarna på denna sidan sundet i det sydliga Sverige så avsevärt underlägsna sina yrkesbröder på andra sidan sundet? Det tror jag icke. Med den kännedom, jag har om den svenske jordbrukaren, kan han gott mäta sig i yrkesskicklighet, insikter och förstånd med sina danska yrkesbröder.

Emellertid var det icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan det var för att yttra några ord om glidtullsystemet ur principiell synpunkt. Glidtullsystemet är ingen nyhet. Detta system är så gammalt, att man kan spåra det ända tillbaka i antiken. Rom hade på sin tid ett sådant system. Det visade sig, att systemet var olämpligt. Men på 1700-talet gick man i alla fall in för glidtullsystemet. Dess karakteristikon är, att allt eftersom spannmålspriset stiger skall tullen sänkas, men allt eftersom spannmålen faller i pris skall tullen höjas, och detta system utformades på sin

tid till och med så skarpt, att man kunde övergå till exportpremier, men ändå visade sig systemet vara ineffektivt. Jag skall för att belysa detta blott tala om, huru det förhöll sig t. ex. i England, där man hade detta system bland annat från 1828—1842. Tullen, d. v. s. normaltullen, i England var då 20 shillings per quarter vid ett pris på vete av 66 shillings per quarter, minimitullen var 1 shilling per quarter och denna minimitull tillämpades först, då priset på vete stigit till 73 shillings per quarter.

Nå, vad visar då statistiken från England? Denna 15 års erfarenhet i England, vad visar den? Jo, den visar, att över hälften av det vete, som infördes till England under dessa 15 år, infördes för en tull av 1 shilling per quarter, d. v. s. för den lägsta tullsatsen. Nu kan man fråga: Då var väl genomsnittspriset också ofantligt högt? Nej, ingalunda! Genomsnittspriset under denna tidsperiod var 58 shillings 9 pence, d. v. s. genomsnittspriset var lägre än det pris, då den normala tullsatsen om 20 shillings skulle vara gällande. Men prisfluktuationerna voro alldeles oerhörda. Genomsnittspriset för de olika åren växlade från 70 shillings 8 pence ett år till 39 shillings 4 pence ett annat år.

Nåväl, vem var det, som förtjänade på detta tullsystem? Var det Englands lantbrukare männe? Ingalunda! Det var spannmåls-handlarna och kvarnarna. Då frågar jag: Ha icke även vi under den korta tid, vi haft ett glidtullsystem, gjort samma erfarenhet? Riktigt anför doktor Scharling i sitt arbete: Handels- og toldpolitik, att glidtullen har visat sig i hög grad ägnad att framtinga hastiga prisvariationer. Nu är det emellertid så, att inom näringslivet, på såväl det ena som det andra området, har man behov av stadga och lugn, men denna stadga och detta lugn kan man icke få — om man nämligen skall ha tull — på annan väg än med en fast tullsats. Om man är enig därom, återstår att bestämma dess höjd. Enligt min mening tala alla skäl för att återgå till, såsom man plägar säga, status quo ante bellum d. v. s. den tullsats, vi hade före 1914. Riksdagen har i fråga om industritullarna avslagit framställning om deras höjande ävensom i fråga om höjda tullar på animaliska produkter m. m. Vill man emellertid skapa en fast utgångspunkt för kravet på höjda tullar för industrien, skall man höja tullarna på livsmedlen. Vill man det icke, bör man stanna vid den gamla fasta tullen på 3 kr. 70 öre. Vill man fördyra livsmedlen och därigenom försvåra läget för vår exportindustri, skall man genom höjda tullar fördyra dess produktionskostnader.

En sak bör slutligen icke glömmas, nämligen att i och med att vår svenska spannmålsproduktion uppnår eller närmar sig landets behov, kommer det icke att lyckas att med några som helst tullsatser hålla de inhemska priserna å spannmål avsevärt över världspriserna. Det går icke att lösa det problemet att hålla de inhemska priserna högre än världsprisnivån, när den inhemska produktionen börjar närma sig eller motsvara landets eget behov.

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Nu säger man, att jordbruket är betryckt. Ja, det är det, det vet jag. Jordbruket lider av samma betryck som näringslivet i övrigt, och jag vet, att det känns mycket hårt för jordbrukarna. Man anser då, att staten bör träda hjälpende emellan. Ja, av samma skäl kunna också Norrlands småbrukare, som ha oerhörda svårigheter, därför att de icke för närvarande få den beräknade inkomsten av skogen, begära statens stöd, Bohusläns fiskare likaså, den betryckta järnhanteringen likaså o. s. v. Genom tullförhöjningar hjälper man emellertid ingen, om man vill se saken på lång sikt, vilket man enligt min mening bör göra.

Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr H e r o u: Herr talman, mina damer och herrar! När jag avlyssnat vad som här anförts av tullvännerna, och när jag tänker på vad en ärad ledamot på Skånebänken härom dagen yttrade om, att statarna i Skåne skulle säkerställa hans mandat, därför att han kämpat för dyrt socker, men jag dock samtidigt ser, att frihandelsidén trots allt är på marsch, kommer jag att tänka på den stora amerikanske presidenten Lincolns ord, »man kan lura folket en tid, en del av av folket all tid, men aldrig allt folket all tid».

Man försöker här lura oss att tro, att de svenska jordbrukarna måste ha tullskydd. Det är ett godsägarintresse, som framträder i dessa krav. Det är storagrarnerna, det vill säga, jordbrukare i en grupp varav de flesta aldrig hållit i ett ploghandtag eller, för att använda ett uttryck av herr Månsson i Backa, »agrarer som äro rädda för att låta sina manschetter smutsas av den svenska jorden», det är sådana personer, som jämt och ständigt ha gnällt och jämrat sig och skrikit om att jordbruket icke bär sig.

Visst böra de, som lida av nöd och betryck, ha hjälp, det anser även jag. Vi ha ju här i landet 260,000 åldringar och krymplingar eller personer, som på annat sätt äro oförmögna att försörja sig och som få samhällets hjälp, en mycket blygsam och torftig försörjning. De äro i sin fulla rätt att få den. Vi ha också 160,000 — alla ha icke anmält sig — arbetslösa, som äro i sin goda rätt att få bistånd av samhället. På det håll, där man nu skriker jämt och ständigt om tullskydd, har man icke det goda hjärtat för dessa nödställda, och man vill icke ge dem tillräcklig hjälp. Det är rätt och rimligt, att de, som behöva hjälp, skola få den, men när nu de, som ha de bästa bitarna, de största brukningsdelarna i vårt land, komma och begära fattigunderstöd, måste jag för min del säga ifrån.

Herr Lindman sade, att vi voro obenägna att se frågan ur den synpunkten, att jordbrukarna behöva skydd. Det äro vi visst icke. Vi anse, att jordbruket bör uppmuntras, och att jordbrukaren bör ha sin tryggade utkomst. Vi behöva icke tvista om den saken. Jag anser emellertid, att tullvägen är en väg, på vilken vi icke böra fortsätta. Skall något göras, skall det ske så, att de fattiga och små jordbrukarna i vårt land också få en smula med av denna hjälp i

stället för att de skola betala åt de stora. Bland dem, som få betala dessa tullar, äro även de jordbrukare uppe i Norrland, hos vilka landsfiskalerna i dagarna göra utmätningar. Jag erinrar i det fallet endast om det exempel, som en ärad talare på Norrbottensbanken här-omdagen drog fram.

Då man nu önskar begränsa debatten, skall jag icke använda detta tillfälle för att utveckla de åtgärder, som jag anser skulle kunna ersätta tullskyddet. Vi kunna komma till den saken i ett annat sammanhang. Jordägarna i Kalmar, Gottlands, Malmöhus, Kristianstads m. fl. län, där enligt Kungl. lantbruksakademiens tidskrift 17 à 22 procent av åkerarealen användes för höstsädesodling, äro nog listiga och företagsamma, att de vilja försöka lura i oss andra tullarnas välgörande verkningar. Den gubben går emellertid icke. Jordbrukare, som i Norrbottens län använda 1, i Jämtlands län 0,9, i Västerbottens län 0,8, i Västernorrlands län 1,2 och i Gävleborgs län 2,7 procent av åkerarealen för höstsädesodling, ha all anledning att tvivla på spannmålstullarnas saliggörande verkningar.

Det finns några siffror, som äro än mera värtaliga. Enligt tull- och traktatkommitténs betänkande hava jordbrukare med i genomsnitt brukningsdelar upp till tio hektar brist på vete och råg i Stockholms län, i Uppsala och Södermanlands län, i Östergötlands läns skogsbygder, Jönköpings och Kronobergs län, skogsbygderna i Malmöhus län, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro och Västmanlands län samt Kopparbergs läns slättbygder. I Gävleborgs län och Kopparbergs läns mellanbygder förefinnes spannmålsunderskott å brukningsdelar av upp till 20, respektive 30 hektar. Norrland norr om Gävleborgs län lär väl heller icke bli så synnerligen rikt på tullskyddet.

Jag läste nyss en tulldrake, där det anfördes, att 100,000 brukningsdelar i detta land odlade så mycket spannmål, att det räckte för deras eget behov, och man förmenade, att det därför icke vore så farligt med de föreslagna tullarna, utan att det funnes många, som skulle ha gott av dem. Det räcker emellertid icke att räkna med den siffran. Skall det vara hjälp, skall det vara hjälp för alla och i all synnerhet för de sämst ställda. Jag anser det vara ett stort skoj att föreslå åtgärder, som endast hjälpa de största och de under de bästa förhållandena arbetande jordbrukarna. Jag tror, att vi kunna säga, att de i egentlig mening arbetande jordbrukarna här i landet, de, som ha upp till tio hektars jord, i regel förlora på tullskyddet. Är det kanske icke så noga med den saken? Finns det kanske icke så många, som ha så litet jord?

Man har även i den åsyftade tulldraken anfört, att ett bifall till herr Jönssons i Fridhill reservation skulle icke betyda mer än en årlig utgift av sju kronor per individ. Jag har icke hunnit kontrollera siffran, men låt oss antaga, att den är riktig. Dessa sju kronor per individ bliva dock i alla fall 35 kronor för en fempersonersfamilj bara beträffande spannmålen. Läger man sedan till allt annat, å vilket det finns tull här i landet, tycker jag, att det blir en extra beskattning, som är nog så tillräcklig.

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

(Forts.)

Jag framställde den frågan, om det icke fanns så många här i landet, som hade så litet jord som under tio hektar. Tull- och trak-
tatkommittén visar i en tabell, att år 1911 utgjorde brukningsdelar
med intill 2 hektar åker 22,7 procent, brukningsdelar med 2—20
hektar åker 66,3 procent, brukningsdelar med 20—100 hektar åker
9,3 procent och med över 100 hektar blott 1,7 procent. Jag kan så-
ledes våga det påståendet, att det endast är ett litet fåtal storagrarer,
som ha fördel av tullarna, och de äro tydligen nog kloka affärsmän
— jag skall icke använda något hårdare uttryck, eftersom herr vice
talman i början av debatten uppmanat oss att icke använda hårda
uttryck — att vilja ha dessa tullar, men det stora flertalet jordbru-
kare i vårt land böra icke vara nog dumma att bidra till sin egen
och de egendomslösas ytterligare utsugning av en klick storagrarer.

Man har som skäl för tullar anfört de höga arbetslönerna, som,
enligt ett påstående i en tulldrake, sedan krigets början ökats med
145 procent. Herr Lindman har två gånger i denna kammare läm-
nat samma uppgift. Jag påminner då om att herr socialministern i
går, för att komma undan en viss kritik vid behandlingen av arbets-
löshetsproblemet, förklarade för oss, att han hade siffror på hand, som
visade, att *jordbruksarbetarna hade lägre löner än nödhjälpsarbe-
tarna*. Jag vill endast säga, att jag tycker, att herr Lindman och
socialministern böra konferera en liten smula med varandra, innan
de lämna sina uppgifter till kammaren.

Jag skall sluta med att konstatera, att tullvännerna äro eniga
om en sak, nämligen att de skola ha tullar, men de äro oense om vilka
tullar, som bäst kunna tjäna dem. De fasta tullarnas förkämpar
säga, att glidttullar äro olämpliga, under det att glidttullarnas anhän-
gare säga, att de fasta tullarna äro olämpliga. Dessa enögd jord-
bruksvänner se rätt med var sitt öga. Förespråkarna för såväl den
ena som den andra åsikten ha rätt, ty alla tullar äro olämpliga.

Herr talman! Jag hade helst önskat kunna yrka bifall till den
av herr Fabian Månsson avgivna reservationen, men då det icke kan
framställas proposition på detta yrkande, nöjer jag mig med detta
uttalande och gör intet yrkande, men jag kommer att rösta för ut-
skottets förslag.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr vice talman, mina damer och
herrar! Av sorlet i kammaren förstår jag alltför väl, att kammaren
snarligen vill åtskiljas. Jag lovar att icke alls bli lång, men jag
skall dock be att få säga några ord.

Jag har icke deltagit vid behandlingen av detta ärende i bevill-
ningsutskottet, men hade jag det gjort, skulle jag ha följt utskotts-
majoritetens förslag om fasta tullsatter, dock i enlighet med det av
herr Jönsson i Fridhill gjorda yrkandet. Redan förra året, då
vi behandlade detta ärende, var jag av den meningen, att det vore
lämpligast att taga en fast tullsats. Frågan gäller nu för mig, om
det är motiverat att från en glidttull på 7 kronor 20 öre på spannmål
och 11 kronor 25 öre på mjöl i ett enda slag falla tillbaka på den
gamla tullsatsen av 3 kronor 70 öre.

Utskottets ärade ordförande, herr Röing, har i sitt anförande sagt, att det icke föreligger någon produktionskostnadsberäkning, som kan ge stöd för ett antagande, att den föreslagna fasta tullsatsen av 3 kronor 70 öre icke skulle vara motiverad i förhållande till produktionskostnaderna. Ja, herr Röing, vi behöva icke några produktionskostnadskalkyler för att konstatera den saken, utan vi behöva endast se på årets deklARATIONER från jordbrukare för att förstå, att produktionskostnaderna för jordbruket nu äro helt andra än de voro före kriget, då vi hade denna fasta tullsats på 3 kronor 70 öre. Den saken är så tydlig och klar, att den behöver ju icke diskuteras, men när å andra sidan herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att en glidtull vore rättfärdig, därför att den delar förlusten jämnt mellan producenterna och konsumenterna, så vill jag svara herr Olsson, att den vore det, om man kunde bestämma förlustens storlek, d. v. s. produktionskostnaderna, men det har visat sig, att Nannesons kalkyler hava gjort fullständigt fiasko, och jag vill här säga ifrån i kammaren, att dessa kalkyler kan jag icke hava ringaste tilltro till.

Jag kommer nu att yrka bifall till den av herr Jönsson i Fridhill vid betänkandet fogade reservationen, där han efter en liten motivering yrkat, att vi skulle få en fast tullsats under övergångstiden av 5 kronor för spannmål och 8 kronor 25 öre för mjöl att gäila för ett enda år. Han säger där, att han vill hava en modifiering i fallet till den fasta tullsatsen på 3 kronor 70 öre, och jag anser, att det yrkandet är ganska resonligt, som Dagens Nyheter också i dagens artikel konstaterat. Det ligger så till för oss jordbrukare, att redan när vi i höstas skulle anskaffa arbetsfolk till jordbruket sågo vi oss vara i den situationen, att vi fingo inskränka arbetskraften, och jag kan försäkra er, mina herrar, att när vi nästa höst skola anställa arbetskraft, komma jordbrukarna att vara i en ännu svårare situation, om, som jag kan tänka mig, det skulle bliva ett så kolossalt prisfall på spannmål, att vi möjligen få 16 å 17 öre för det vete, som växer. Vart leder det till? Jo, det leder till, att jordbrukarna komma att inskränka denna arbetskraft, så att arbetslösheten kommer att ökas. Det blir följden av detta. Det är därför ur arbetslöshetssynpunkt som jag nu kommer att framställa mitt yrkande. Jag anser det nämligen rimligt, att riksdagen går med på att modifiera fallet i detta tullskydd, som hela riksdagen förra året gick med på och då ansåg motiverat. Vi få dock icke glömma, att statsmakterna under de år som gått, de svåra år som gått, haft vissa fordringar på de svenska jordbrukarna och även bestämt prisen på de produkter, som de voro skyldiga att leverera till det allmänna och för det allmänna bästa, vi få icke glömma det sakförhållandet, och det kan också hända, att om vi nu bidra till, att spannmålsodlingen kommer att minskas och jordbrukarna slå sig på andra odlingar, att det också i framtiden skulle kunna hava ganska menliga och skadliga följder.

Som sagt, när herr Jönsson i Fridhill skjutit fram ett sådant rimligt krav som ett fast tullskydd till 5 kronor respektive 8 kronor 25 öre endast för ett år för att mildra fallet och mildra övergången från nuvarande tullsats till den fasta å 3 kronor 70 öre,

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

då vill jag verkligen vädja till kammarens ledamöter, även dessa her-
rar, som representera andra befolkningslager än jag gör, att verkligen
fögen en gångs skull förstå, att detta måste vara ett mycket rimligt och
blygsamt krav.

(Forts.)

Herr vice talman! Jag yrkar bifall till den av herr Jönsson i
Fridhill vid betänkandet fogade reservationen.

Herr R ö i n g: Herr vice talman! Jag har vid ärendets behand-
ling i utskottet icke förstått anledningen varför riksdagen skulle höja
den fasta tullen å omalen spannmål från 3 kronor och 70 öre till 5
kronor. Först nu i denna debatt angives ett skäl för detta yrkande.
Vilka bevis framläggas för, att produktionskostnaderna skulle hava
så förskjutit sig till den svenska jordbrukarens nackdel, att en tull-
förhöjning av kronor 1:30 är motiverad? Jo, herr Olsson i Ramsta
har i vår studerat deklaraionsuppgifterna hemma i Ramsta och fun-
nit, att en sådan förskjutning i produktionskostnaderna har ägt rum.
att en högre tull å spannmål bör beslutas. Är det ett bärande skäl
att bygga ett riksdagsbeslut på, herr Olsson i Ramsta? Det behövs nog
helt andra utredningar än taxeringsdeklarationerna i Ramsta, förrän
riksdagen vidtager en åtgärd, som innebär, att riksdagen sönderbryter
belastningarna i det nu gällande protektionistiska systemet, vilket är
byggt på den principen, att de fasta tullarna på jordbruksprodukter stå
i en viss relation till tullskyddet å olika industrialster. Höjer riks-
dagen den fasta tullen å spannmål, så måste riksdagen naturligtvis
i konsekvens därmed giva industrien ett ökat tullskydd, som motsva-
rar den belastning, som industrien genom ett bifall till herr Olssons
i Ramsta yrkande skulle drabbas av. Jag tillåter mig ställa den
vädjan till kammarens ledamöter, att de icke utan en ingående ut-
redning äro med om att höja den fasta tullsatsen å spannmål. Ett bi-
fall till herr Olssons yrkande skulle enligt mitt förmenande vara ett
beslut, som skulle vara för landet synnerligen olyckligt.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Herr vice talman! Jag har
icke i år framfört någon tullmotion, därför att jag menade, att frå-
gan möjligen kunde få vila tills vidare, när man nu efter mitt för-
menande komme att gå över ifrån glidtull till den fasta tullen. Jag
trodde då icke heller, att någon höjning skulle påyrkas, utan att pro-
tektionisterna skulle hålla sig i skinnnet och vara nöjda med den tull,
som man beviljat. Men jag har alldeles misskänt dem. Jag är där-
för icke heller i den situationen, att jag kan peka på någon reser-
vation, som det är möjligt att yrka bifall till, utan jag måste nöja
mig med att icke göra något yrkande. Men jag skall ändock säga
några ord om saken.

Under förra debatten påpekade jag, att jag visst icke är mera
okänslig för jordbrukets ställning än för andra näringars ställ-
ning i landet. Det är alldeles fel, när man vill göra gällande motsats-
sen. Men när jag hör det eviga skriket om att jordbrukarna skola
betala halva förlusten och att den andra halvan skall betalas av kon-
sumenterna, så säger jag, som jag sade uppe i utskottet, att jag

icke på villkor vill vara med om ett system, varigenom jordbruket får bära så och så många kronors förlust på 100 kilogram, utan vi måste finna ut ett system, varigenom den förlusten kan undvikas, och det systemet är tydligtvis riktig frihandel på spannmål och mjöl, ty de danska bönderna hava icke begärt några tullar och tala icke om någon förlust. Emellertid sade jag där uppe vid behandlingen av herr Heymans motion, att jag skulle kunna vara med om att gå med på en sådan importreglering med 1 krona per 100 kilogram spannmål och mjöl och bröd, att priserna här fastställdes och kvarhöllos vid genomsnittspriset för vederbörande vara i Holland, England och Danmark. Herr Olsson i Kullenbergstorp förebrår alla andra, att de bara prata och icke handla. Men han handlar! Han talar ju flera timmar i talarestolen om allt möjligt. Men när jag föreslog, att man skulle gå med på en sådan anordning, varigenom jordbrukarnas vete och råg skulle bliva såld till konsumenterna i landet, då anmälde sig ingen enda av hans partivänner för den saken.

Dels med hänsyn till Holland och Danmark, där man icke har någon tull och klarar sig utmärkt ändå, dels med hänsyn till att Skånes jordbruk och Danmarks äro jämförliga med varandra, dels med hänsyn vidare till att det övriga Sveriges jordbrukare till endast försvinnande del erhålla något som helst tullunderstöd, fann jag mig under behandlingen av frågan inom utskottet kunna gå på yrkandet om tullfrihet på spannmål. Tullfrihet på mjöl kan jag med gott samvete yrka på, därför att vi hava fått här i landet en kvarnindustri på höjdpunkten av världsindustrien för denna vara, med en järnhård organisation, sådan, att vare sig det är en tull på 10 kronor eller på 1 öre per 100 kilogram, så behärskar kvarnringen med sin nuvarande organisation lika fullt situationen här i landet. Det är icke tal om, att någon handlande kan sälja mjöl utan genom kvarnringens nåd och på dess vägnar, därom är jag alldeles övertygad.

När tullvännerna ändra sina yrkanden, när de utarbета ett protektionistiskt förslag till stöd för jordbruket, varigenom den magra jorden i de karga trakterna och det karga klimatet, där fattiga bönder sitta med en stor barnskara, får understöd genom jordbruks-tullar, då skall jag se på det aktstycket mycket noga och betänka mig, innan jag säger nej, men när man kommer med ett sådant rosenrasande upp- och nedvänt tullsystem, som herr Olsson i Kullenbergstorp kommer med, så att ju rikare jag är, ju fetare jord jag har, dess mera understöd, då måste det vara i riksdagen eller på en anstalt — jag vill icke säga vad den heter — som man allvarligt kan reflektera på den saken. Jag har förut i följd så utförligt resonerat om den saken, att det kan vara tillräckligt.

Herr Lindman säger här: Man vill, att priserna skola gå ned, men man tänker icke på, om jordbrukets produktionskraft upprätthålles. Samme herr Lindman tillhör ju de mera framskjutna av dem, som allra ivrigast yrka på, att arbetslönerna skola gå ned. Allting skall ned. Och när man talar med dem om någon åtgärd i samhället, så heter det: Ja, för all del, för all del, bara det icke blir inflation av det, ty priserna måste ned. Och de hava lyckats

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.*

(Forts.)

så pass bra därmed nu, att herr Lindman anförde en siffra av 245 för lönerna nu mot 100 före kriget. Jag har också en siffra, men det är 50 nu mot 100 före kriget. Timmerflottarna vid Kastets sågverk vid Bomhus hava nu 4 kronor om dagen, vilket med nuvarande index är detsamma som 2 kronor om dagen jämfört med de 4 kronor om dagen, som de hade före kriget. Där hava vi en avlöning av 100 före kriget och 50 nu; det är icke, som herr Lindman säger, 245 nu mot 100 före kriget. Så ser det ut.

Herr Lindman kommer också med ett påstående, som är rena barnsligheten för att vara av en så praktisk, erfaren, duktig och kunnig man, som han är. Han säger nämligen — och där ser man, hur en man kan totalt förfalla i riksdagen! — han säger, att för att bönderna skola kunna framställa animaliska produkter erfordras foderämnen, och vidare, att det nu skulle bliva mindre skördar. Det är alldeles upp- och nedvända förhållandet. Här hava vi i alla tider från Danmark och Holland hört det predikas, att med frihandel kommer import av foderämnen, med frihandel följer i regel egendomsstyckning och smärre jordbruk, med frihandel för spannmål följer förädlingsindustri i ladugårdarna, flera svin — se på Danmark! — flera kor per 100 hektar åker — se på Danmark! — mera gödsel, mera växtkraft på åkrarna, mer arbete i familjerna, mera omsättning i hushållet, större växtkraft, ännu större skördar, ännu flera kor och svin, ännu mera gödsel, ännu större omsättning, ännu större växtkraft. Sådant ha vi alltid hört förut. Nu kommer herr Lindman och vill inbilla en nyvald kammare, att det är precis raka motsatsen. Herrarna behöva bara se i någon årsbok och jämföra några andra länder med Sverige, så skola ni med några timmars arbete få klarhet i hela den bokföringen. Jag har för resten här framför mig ett referat av ett föredrag, som dansken Madsen-Mygdal, vilken numera är Danmarks jordbruksminister, höll på jordbruksveckans sista dag i Malmö. Närvarande voro vid det tillfället hela storjordbrukaregruppen dännere, och icke ett ord sades däremot. Och vad hade han att förkunna? Jag skall icke läsa upp några långa haranger, endast ett mycket litet utdrag. Han säger bland annat: »På 80-talet hade man satt i gång en kraftig agitation för införande av dylikt tullskydd. Men de danska bönderna hade visat sig nog kloka och framsynta att stå emot dessa lockelser. Det danska lantbruket kan icke hållas uppe medelst skyddstullar. Hade sådana införts, hade det varit en olycka för landet.» Så säger Danmarks nuvarande konservative jordbruksminister — d. v. s. det heter »danske venstre», men vi veta ju, vad det är för någonting: det motsvarar ungefär högern här eller något liknande.

Vidare säger herr Lindman, att nu vill man ha industriarbetarna till jordbruket, och samtidigt arbetar man på att laga så, att jordbruksarbetarna icke kunna få den avlöning, som de verkligen böra ha, genom att taga ifrån dem jordbrukstullar, eller genom att icke ge jordbrukarna så höga tullar, som man vill ha. Vad ha de sakerna med varandra att göra? Om man inrättar de 30,000 nya jordbruk, som jag föreslagit, att man skall inrätta, så blir det ytterst få

av dessa jordbrukare, som bli sådana dårar, att de komma att begära tullskydd, hoppas jag. Det blir 20-tunnlandsjordbruk, som icke med bästa vilja i världen kunna få ett öre av tullskyddet, om tullarna skulle bli aldrig så höga; det är icke tal därom. De två sakerna hava icke det ringaste med varandra att göra.

Herr Lindman drog vidare fram det skälet, att i Amerika framställes vetet billigare per hektar. Ja, det är klart med deras maskinella utrustning. Men vad är Amerikas veteproduktion? 12 eller 13 säckar per hektar i bästa fall, medan man i Nättraby i halvskogsbygden i Blekinge fått 34 säckar vete per hektar, i år till och med något mera, när man tröskade. Jag har hört skånska jordbrukare påstå, att det i många fall har blivit 40 säckar per hektar eller däröver i Skåne under den gångna skörden. Tre hektar i Amerika äro icke värda mer än ett hektar i Sverige, när det gäller skörden. Och om vi räkna det arbete, som går åt för utsädet, så undrar jag, var man producerar billigast, i Skåne eller i Amerika.

Jag har intet yrkande, därför att det föreligger icke någon sådan situation, att jag kan yrka något. Jag har endast velat framställa dessa anmärkningar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord med anledning av vad som förekommit i ett par yttranden under debatten. Jag vill förutskicka, att jag icke skall följa den siste ärade talaren, ty det skulle taga för lång tid. Han har ju sitt eget sätt att se alla frågor, som andra människor nästan icke kunna begripa.

Det har av ett par talare uppdragits en jämförelse mellan oss skånska bönder och bönderna hinsidan sundet, de danska, och frågats, varför förhållandena ligga så, att vi skola begära tullskydd, då de icke hava något sådant skydd i Danmark. Ja, det är så många omständigheter, som betydligt skilja oss åt. Ännu har exempelvis ingen klarat upp — åtminstone har jag icke hört något därom från tull- och traktatkommittén — vad endast valutaskillnaden betyder för de danska bönderna. De hava dock sina utgifter i danska kronor, och vi i svenska. Däri har dock den danske bonden ett förspång, som gott uppväger tullar. Det är också betecknande, att för omkring 6 veckor sedan kostade danskt vete i Köpenhamn mer än svenskt vete i Malmö. Vi hade då en tull på 7,20 kronor per 100 kilogram, och likväl förklara alla mellanhänder, att det är alldeles lagom vinst över hela linjen. Nog är det någonting skevt i detta. Och när danskarna överhuvud kunna äta bröd av danskt vete, tycker jag verkligen, att svenskarna kunna äta bröd av svenskt vete. Och det är långt ifrån, att vi där nere i Skåne vilja ha det så, att Sveriges befolkning, som en talare för någon tid sedan yttrade, skall vara skattskyldig under Skåne. Nej, vi vilja icke ha det så, det försäkrar jag. Men vi vilja hålla en hög och stark produktion och nedlägga mycket arbete på vårt jordbruk. Nåja, det får bli mindre nu, när man över huvud icke kan använda vår produktion, åtminstone när det gäller brödsäd, inom landet.

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Nu har man gjort sig ytterst stor möda med att söka bevisa, att gliditullsystemet var någonting alldeles förkastligt. Herr Olsson i Ramsta sade, att han kunde icke godkänna de där produktionsstabellerna. Nåväl, herr Olsson, sätt sig ned och gör några bättre! Jag förstår, att han är på det klara med, vilka produktionskostnaderna äro, ty jag tror icke, att han är en jordbrukare, som sätter allting på Guds försyn, utan att han gör klart för sig, till en viss grad åtminstone, hur det går ihop med till exempel vintersädsodlingen. Då bör han väl också kunna räkna ut de produktionsstabeller, som han anser vara riktiga, och så kunna vi pröva dem.

En ärad talare på Örebrobanken förde diskussionen mot en kamrat på ett sätt, som jag icke anser vara vanligt här i kammaren. Nå, det må vara hans sak. Men om jag skulle se nationalekonomiskt på denna fråga, så kanske jag har en smula skäl att göra mig den frågan: när skall jag följa talaren på Örebrobanken, 1922 eller 1919?

Herr L i t h a n d e r: I själva sakfrågan har jag instämt med amiral Lindman, så att jag skall icke ingå på den. Men i detta betänkande förekommer på två ställen det uttalandet, att bevillningsutskottet icke kan fatta beslut, därför att frågan ligger under behandling av tull- och traktatkommittén. Samma skäl anfördes 1919, och det anföres nu, 1922. Då det antagligen nu är sista gången i år, som vi behandla dessa tullfrågor, vill jag, herr talman, vid detta tillfälle avge en protest mot det sättande ur funktion av riksdagens bevillningsutskott, som denna tull- och traktatkommitté innebär. Antingen skola vi hava det ena eller det andra. Men vi skola icke hava det så, att bevillningsutskottet icke kan eller får behandla tullfrågor i den mån de framkomma.

Det är endast för att säga detta, herr talman, jag begärt ordet.

Herr E. A. N i l s o n i Örebro: Endast ett par ord i anledning av den interpellation, som den ärade talaren på Skånebanken riktade till mig. Han frågade mig, vilken inverkan valutaskillnaden kunde ha för de danska och för de svenska lantbrukarna. Jag vill säga, att den danska lantbrukaren får betala mera än den svenska för chilosalpeter, superfosfat, kalisalt, foderkakor o. s. v. Och dessa varor äro nödvändiga betingelser för att framgångsrikt kunna bedriva lantbruk.

Sedan frågade han mig, vilkendera han skulle följa, min ståndpunkt 1919 eller 1922. 1919 var det fråga om ett provisorium för övergång till fasta tullar. Provisorietiden bör nu vara förbi, herr Olsson.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av friherre Fleming m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Jönsson i Fridhill; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den

förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr förste vice talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

*I fråga om
tullsatserna å
vissa slag
av spannmål
m. m.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av friherre Fleming m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 102 ja mot 52 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen samt under samma huvudtitel av propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1922 gjorda framställningar; och

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922;

från andra lagutskottet:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande bestämmelser om vägar; samt

från bevillningsutskottet:

nr 100, i anledning av väckt motion om ändring av rubrikerna nr 359 och 360 i tulltaxan;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utsträckt tillämpning av bestämmelserna i förordningen den 19 augusti 1919 angående tillfällig utvidgning av rätten till tullrestitution eller befrielse från tullavgift vid återutförelse av vissa fartygsmaterialier och skeppsförnödenheter; och

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförelse eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgods.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av I kap. 9 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Johansson</i> i Kälkebo	under 12 dagar fr. o. m. den 8 april,
»	<i>Leffler</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Janson</i> i Kungsör	» 12 » » » 8 »
»	<i>Ros</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Uddenberg</i> i Varberg	» 11 » » » 9 »
»	<i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 12 » » » 8 »
»	<i>Törnkvist</i> i Bjuv	» 12 » » » 8 »
»	<i>Pettersson</i> i Köping	» 12 » » » 8 »
»	<i>Ericson</i> i Boxholm	» 12 » » » 8 »
»	<i>Andersson</i> i Höör	» 12 » » » 8 »
»	<i>Silfverschiöld</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Hermelin</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Henrikson</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Lorichs</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Wallerius</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Hedlund</i> i Östersund	» 13 » » » 7 »
»	<i>Svensson</i> i Grönvik	» 12 » » » 8 »
»	<i>Sköld</i>	» 12 » » » 8 »
»	<i>Johansson</i> i Edsbyn	» 12 » » » 8 »
»	<i>Hansson</i> i Bäck	» 11 » » » 9 »
»	<i>Dalgren</i>	» 10 » » » 9 »
»	<i>Wikström</i>	» 10 » » » 9 » och
»	<i>Landmark</i>	» 12 » » » 12 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 7 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 1 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 244, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.

§ 3.

Första lagutskottets utlåtande nr 14, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Holmström i Gävle, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att motionstiden med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 244, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag måtte utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande. Som skäl härför ber jag få anföra, att den ordinarie motionstiden utgår under påskferierna.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs vart för sig:

jordbruksutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av statens fordran av entreprenörerna för uppförande av jägmästarbostäder i Dorotea och Vilhelmina; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av medel för iordningsställande av beskickningshusen i Köpenhamn och Helsingfors samt konsulathuset i Hamburg m. m.;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till- och ombyggnad vid allmänna barnbördshuset; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till befrämjande av dövstumundervisningen och till kyrklig själavård åt dövstamma jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 6.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.*

Till avgörande förelåg härpå bevillningsutskottets betänkande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 21 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 178, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga följande

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker.

Härigenom förordnas, att förordningen den 24 mars 1921 angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker, vilken förordning med däri genom kungörelsen den 17 februari 1922 (nr 43) gjord ändring gäller tillsvidare till och med den 31 oktober 1922, skall med nämnda ändring äga fortsatt tillämpning tillsvidare till och med den 30 juni 1923;

dels ock medgiva Kungl. Maj:t befogenhet att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, upphäva förordningen före den 30 juni 1923.

Tillika hade till utskottet hänvisats två i anledning av förenämnda proposition väckta likalydande motioner, nämligen nr 151 i första kammaren av herr *Sederholm m. fl.* och nr 290 i andra kammaren av herr *Jönsson i Fridhill m. fl.*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen ville besluta

att antaga det av Kungl. Maj:t uti ovanberörda proposition framlagda förslaget till förordning; samt

att medgiva Kungl. Maj:t befoget dels att, därest förhållandena därtill föranledde, upphäva förordningen före den 30 juni 1923, dels att, därest avtal i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna angivna grunder träffades mellan Kungl. Maj:t och sockerbolagen, förlänga giltigheten av samma förordning i den mån så erfordrades för att bereda statsverket inkomster motsvarande de utgifter, som komme att påvila staten på grund av nämnda avtal.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 178 samt till vad i motionerna I: 151 och II: 290 härmed överensstämmande föreslagits,

a) antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 24 mars 1921 (nr 121) angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker; och

b) medgiva Kungl. Maj:t befoget att, därest förhållandena därtill föranledde, upphäva förordningen före den 30 juni 1923; samt

2) att vad i motionerna I: 151 och II: 290 i övrigt föreslagits icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid punkten 2):

av herrar friherre *Fleming, Boman, Jönsson* i Boa, *Lithander, Henrikson* och *Heyman*, vilka yrkat bifall till motionerna I: 151 och II: 290; samt

mot vissa delar av motiveringen:

av herrar *Johansson* i Kälkebo och *K. Oscar Ericsson*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Jönsson i Boa: Herr talman! Trots att jag är reservant beträffande det föreliggande betänkandet, så hade jag knappast tänkt att yrka bifall till reservationen, då jag anser det fullkomligt lönlöst med den kännedom, jag har om majoriteten i denna kammare, särskilt som bondeförbundets ledamöter i bevillningsutskottet icke gått med på reservationen utan tillhöra dem, som yrkat bifall till utskottets förslag. Då jag detta oaktat kommer att yrka bifall till reservationen, gör jag det på grund av en skrivelse från Blekinge läns betodlareförening, ur vilken skrivelse jag tillåter mig anföra några ord, då jag anser, att kammaren bör få kännedom om, hurdana tankarna äro i Blekingebygderna i den föreliggande frågan.

Man yttrar där: »Då frågan så utförligt debatterats, skola vi ej ingå på någon vidare utläggning, utan blott framhålla, att vi finna det oförklarligt, att landets regering och riksdagens majoritet kunna finna med rikets verkliga nytta förenligt, att driften av en inhemsk jordbruksnäring och en svensk industri omöjliggöras, vilka efter många årtiondens kamp äntligen kunnat bliva något för vårt land.

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Vi förstå detta så mycket mindre, när vi betänka, att massor av landets arbetare i denna näring kunna beredas utkomst genom produktivt arbete, i stället för att av stat och kommun på ett eller annat sätt underhållas med skattemedel.»

Sedan föreningen därefter framhållit, att den endast genom tidningspressen kunnat få kännedom om den närmare innebörden av herr Jössons i Fridhill motion, yttrar den vidare: »I detta läge kunna vi därför ej specificera våra önskemål, men, då frågan väl kommer till avgörande en av de närmaste dagarna, vilja vi i alla fall nu bedja Eder att i möjligaste mån framhålla sockerbetsodlingens stora betydelse för vårt län, dess jordbrukare, arbetare m. fl., ävenså vikten av att, om betodling kommer till stånd, avverkning sker vid länets egen fabrik i Karlshamn.»

Herr talman! Då denna fråga förra gången dryftades, hade jag tillfälle att redogöra för betodlingens betydelse för Blekinge. Jag skall därför i dag icke tillåta mig att upprepa detta, utan ber endast att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservation, som är avgiven av friherre Fleming m. fl.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag undrar icke på, att den siste ärade talaren begränsade sitt anförande till att uppläsa en skrivelse från en betodlarförening, vilken skrivelse kommit honom till handa i dag, då det i dag är föga mer än en månad sedan denna fråga ingående behandlades här i kammaren och fick den utgång, som vi alla känna till.

Om vänsterns ställning i tullfrågan under nuvarande situation är väl bekant för befolkningen, så känna vi alla även väl till högerns oavbrutna försök att genom olika statsåtgärder fördyra livsmedel och andra nödvändighetsartiklar för den konsumerande allmänheten. Vi känna till denna strävan från motioner, framburna vid årets riksdag, från anföranden, hållna under förra årets valrörelse, och vi ha nog icke glömt den lilla visan, som sjöngs på många ställen under det gångna året:

Bä, bä, amiral,
har du någon tull?
Ja, ja, folk i val,
jag har fickan full.
Vadmalstull åt far
och kaffetull åt mor
och tull på var blöja
åt lille, lille bror.

Det var ett nytt bevis på denna strävan, som amiral Lindman visade i går, då han ville fördyra spannmålen för den konsumerande allmänheten genom förhöjning av tullen å denna vara, vilken tullförhöjning endast skulle vara till fördel för en minoritet av landets jordbrukare.

Jag saknar, herr talman, anledning att nu närmare ingå på den föreliggande frågan, då jag som sagt anser, att densamma bli-

vit utdebatterad för en månad sedan. Jag ber på de skäl, som framförts i utskottets betänkande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. införselmonopol m.m. å socker.

(Forts.)

Herr Jeppson: Herr talman, mina damer och herrar! Då den siste ärade talaren tycktes vilja göra gällande, att vad här ifrågasättes skulle vara ett utslag av den protektionism, som man här velat föra fram såväl vid denna som föregående riksdagar, så vill jag säga, att när jag gör samma yrkande som herr Jönsson i Boa, så är detta mitt yrkande icke motiverat med, att jag skulle hysa några särskilt starka protektionistiska åsikter.

Den siste talaren ville göra gällande och pekade på, att denna fråga blivit grundligt debatterad vid ett föregående tillfälle här i riksdagen och att riksdagen då vägrade att giva sockerproduktionen statligt understöd, varför det skulle vara obehövt att nu riva upp en längre debatt i frågan. Jag erkänner, att det kan vara onödigt att upptaga frågan till en längre debatt, och jag skall icke heller bliva mångordig. Men jag vill erinra bevillningsutskottets ärade ordförande om, att det är en månad sedan riksdagen fattade beslut i denna fråga, men sedan dess har jordbruksministern ansett lämpligt att inleda underhandlingar med sockerbolagen för att få sockerbetsodling till stånd, varför man kan säga, att från regeringens sida har icke denna fråga ansetts såsom avförd från dagordningen genom det beslut, som här fattades för omkring en månad sedan.

När bevillningsutskottet i sitt betänkande motiverar sitt avslagsyrkande bland annat med att framhålla vikten av att under nuvarande förhållanden icke utan särskilt tvingande skäl vidtaga åtgärder, som äro ägnade att öka levnadskostnaderna, så instämmer jag i detta. Men jag vill säga, att det betpris, som i motionen föreslås, är icke så högt, att det i nämnvärd mån kan inverka fördyrande på sockerpriserna. Icke heller kan man säga, att betpriserna äro så höga, att de göra denna odling särskilt lockande. Jag tror icke, att en odling efter de grunder, som äro föreslagna i motionen, skulle ge en så särdeles stor vinst.

Därför vore det icke så särdeles mycket att beklaga, om utskottets avslagsyrkande bifölles, om här icke finnes en annan fråga, nämligen arbetslöshetsfrågan, som i hög grad beröres av ett eventuellt avslag från riksdagens sida. Saken ligger ju i alla fall så till, att genom en betodling av den omfattning, som föreslås i motionen, beredes ju arbetstillfällen och inkomstmöjligheter för många personer, vilka i den händelse betodlingen skulle nedläggas eller i allt för stor utsträckning inskränkas, skulle se sina utkomstmöjligheter betydligt minskade. Jag vågar därför ifrågasätta, om det icke skulle kunna vara lämpligt, att staten ger sockerproduktionen det stöd, som erfordras, för att den skall kunna bedrivas i önskvärd omfattning. Jag tror, att det skulle vara minst lika lämpligt, att staten på detta sätt beredde möjlighet för många personer att skaffa sig utkomstmöjligheter vid produktivt arbete, som att ytterligare belasta den statliga nödhjälpsverksamheten.

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få instämna i det yrkande, som gjorts av herr Jönsson i Boa.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Då vi även i dag gå att behandla vår sockerfråga, så må det icke anses underligt, att jag såsom representant för det mest centrala betodlingsdistriktet finner mig böra yttra några ord, allra helst som jag blivit i någon mån apotroferad av den förste ärade talaren.

Då man genomläser motionen eller rättare motionerna, som blivit väckta i denna fråga, så är ju det första man lägger märke till, att själva huvudkärnan i dessa motioner avser, huruvida Kungl. Maj:t skall taga upp frågan och så att säga verka förmedlande emellan alla de olika intressen, som vår sockerfråga berör, nämligen statens, konsumenternas, sockerbolagens och odlarnas. När nu Kungl. Maj:t genom statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet så sent som för en månad sedan i alldeles bestämda ordalag här förklarade, att Kungl. Maj:t kommer ingenting att åtgöra i frågan, och över huvud taget gav tillkänna, att Kungl. Maj:t icke hade det minsta intresse i denna fråga, så gjorde jag genast den reflexionen, att hela det spörsmål, som motionärerna ha tagit upp, är ju alldeles orimligt, då själva den centrala myndighet, som skulle så att säga samla allt och leda det över på en möjlig och framkomlig väg, visade sig totalt sakna intresse för denna uppgift. Jag kan nämligen icke fatta saken på annat sätt, än att, då Kungl. Maj:ts regering dels i sin ekonomiska politik i stort sett och dels i en särskild ekonomisk fråga har intagit en viss ståndpunkt, så har man icke rätt att förutsätta, att regeringen dagen efter skall intaga en motsatt ståndpunkt. Oaktat bland motionärerna stå två f. d. statsråd, så kan det ej förutsättas, att något dylikt vore möjligt. Alltså utgick jag därifrån, att Kungl. Maj:t i denna fråga icke ville göra någonting. Och då jag har en rätt så långt tillbaka gående erfarenhet av att om en person eller en korporation, som fått ett visst åläggande, förklarar sig icke vilja självmant utföra detta, ja, då blir det gjort därefter, om det sedan måste verkställas. Det var jag alldeles på det klara med.

Sedan innehöllo dessa motioner så många bakar och så många vaga punkter, så att det sannerligen icke var lätt att försöka sig på en lösning av svårigheterna, framför allt då det gällde att göra det i hast, det såg jag allt för väl. Då gjorde jag mig den frågan: kunna dessa motioner jämföras med de motioner, som väcktes vid riksdagens början och som vi redan en gång behandlat? Även beträffande dessa motioner förklarade naturligtvis Kungl. Maj:t sig icke ha minsta intresse, och detta fastän desamma voro så skarpt avmejslade och klara, att det icke kunde råda något tvivel om, att det icke erfordrades stora ansträngningar för åstadkommande av en lösning, vilken måste visa sig mera svår att uppnå, om det gällde att få fram den på basis av de här sista motionerna. Då jag funnit att ingenting härvidlag kan göras utan Kungl. Maj:ts åtgörande — och det tror jag icke mycket på — så saknar jag tydligen all anledning att uppehålla kammarens tid och fresta kammarens tålmod med att ge mig in

på detaljerna i här ifrågavarande motioner; jag har kanske frestat tålamodet så många gånger förut, att jag icke vill göra det även vid detta tillfälle, särskilt som vi ju nu befinna oss på resande fot.

Då uppstår naturligtvis ytterligare en fråga: skall man kasta bort det hela utan vidare? Det är just detta, som kom till uttryck i någon mån i herr Jönssons i Boa uttalande. Ja, då säger jag, att ansvaret må bli deras, som så ha gjort, och ansvaret må icke vila på oss, som ingenting kunnat göra.

Nu har jag uppmärksammat, att det finnes vid detta utskottsutlåtande även en reservation beträffande vissa delar av utskottets motivering. Ja, det är sant. Jag tycker nu inte, att det är något så synnerligen roligt att läsa motiveringar från bevillningsutskottet. Det inträffar visserligen någon gång, att utskottet höjer sig till en högre flykt, såsom då det gäller hummer och ostron och nu senast, då utskottets ärade ordförande tog poesien till hjälp. I sådana fall kan det bli någonting av. Men då utskottet anlägger sin vanliga vardagsmotivering, så finner jag den synnerligen trist och grå, och just då man dagen förut varit i batalj angående en sådan motive-ring, så tycker jag å min sida, att det kan vara tillräckligt, och jag anser, att jag har fullt fog för mitt påstående, att dessa motive-ringar över huvud äro otillfredsställande. Då så är fallet, så tycker man, att det icke är erforderligt att understryka, vilken punkt i motiveringen, som man finner speciellt otillfredsställande.

Den kungl. propositionen besvaras ju även i detta utlåtande, och nu gäller det naturligtvis för staten att honorera de förbindelser, i vilka staten har kommit till sockerbolagen. Dessa förbindelser äro icke till så ringa grad uppkomna genom den import, som på sin tid ägde rum, då vi importerade socker till verkliga ockerpris och sedan naturligtvis hade att sälja detta socker oändligt mycket billigare än priset för det importerade sockret. Att så varit fallet kan man lätt övertyga sig om, då man ser det ekonomiska mellanhavandet mellan de svenska sockerfabrikerna och det svenska sockerfabriksaktiebolaget och hur dessa skilja sig åt i fråga om typ och uppställning. Det är tydligt, att dessa förbindelser, som sålunda uppstått på grund av denna olycksaliga import, vilken i sin tur var en följd av den genomgående oklara sockerpolitik, som med högst få undantag drivits under hela kristiden, nu måste utan vidare honoreras; det är som sagt solklart. Och då staten nu icke är i tillfälle att honorera dem kontant — ty varenda skilling, som nu kan hopskrapas, får användas till att mildra den arbetslöshet, som till stor del uppstått genom vår okloka ekonomiska politik — då staten följaktligen icke har några pengar till att klara mellanhavandet med, så måste det möjligen tillgripas en längre tids importförbud och statsreglering. Jag är ingen vän av sådana åtgärder, men det är nödtvunget, man har utan vidare drivit det därhän, så att följden måste bli denna. Och då man naturligtvis även är skyldig att gå med på, att man skall honorera dessa förbindelser, så måste man i fråga om den del av den kungl. propositionen, som handlar om denna sak, även vara med om, att den bifalles. Därom kan icke

Ang. införselmonopol m.m. å socker.
(Forts.)

Ang. införselmonopol m.m. å socker. mera än en mening råda, utan jag liksom alla andra önskar, att så må ske.

(Forts.)

Nu har man sagt — det yttrades av den siste talaren — att samma sak, som motionärerna varit inne på, har man också tagit upp i den kungl. propositionen. Jag uppmärksammade också detta. Det gjorde på mig ungefär samma intryck, som om jag möblerar om något litet i ett rum: jag flyttar någon liten lyxsak hit och någon liten annan sak dit — ingenting annat. Uttalandet i Kungl. Maj:ts proposition verkade på mig så, att jag måste göra mig den frågan: vad sammanhang har detta med propositionen för övrigt? Jag kan icke finna något sådant. Ty hade det varit något allvar med här, då hade vi väl fått en ren proposition med hänsyn till dessa saker, som positivt visat, vad regeringen verkligen vill och om den skulle ha ändrat ståndpunkt, vilket jag för övrigt ej tror, att den gjort, att döma av åtskilligt som skett sedan.

Jag finner därför anknytningen till de skåderätter, som varit synliga i den kungl. propositionen, icke innebära minsta skäl att göra sig några förhoppningar i detta avseende. Och därför ha jag och andra som tillhöra bondeförbundet ställt oss likgiltiga. Det skall vara allvar, det skall vara något att ta på, för att man skall anse det mödan värt att reflektera däröver eller kritisera detsamma. Men då vi icke funnit detta i den kungl. propositionen, så är det icke underligt, att vi icke gått fram med någon särskild motion och icke haft något att säga om det, som framsatts som lyxrätter i den kungl. propositionen.

Jag ber, herr talman, att få sluta med att yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr Lithander: Herr talman! Bevillningsutskottets ärade ordförande hade här nyss ett anförande, som torde för kamraren klart och tydligt ha ådagalagt, huru pass mycket allvar som funnits och finnes på det hållet vid behandlingen av ett av landets viktigaste näringsproblem. Och den fortfarande tomma regeringsbänken vittnar om, huru pass mycket intresse regeringen har för denna fråga.

Det förslag, som framkommit här motionsvis, täcker givetvis icke tillnärmelsevis det, som man velat komma till, men det är ju tämligen fruktlöst, såsom saken ligger, att söka driva fram något.

Jag har begärt ordet, herr talman, för att giva uttryck åt ett beklagande av, att bevillningsutskottets majoritet, att regeringen, att över huvud den svenska riksdagen har så litet intresse för en fråga av den räckvidd som den föreliggande frågan har.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det yrkande, som gjorts av friherre Fleming. Det är åtminstone ett steg som skulle kunna tagas, så som saken ligger.

Herr Bårg i Katrineholm: Herr talman! Jag vill endast till den föregående ärade talaren säga, att han tar alldeles fel, om han uttalar, att det saknas intresse för den här näringsgrenen, som

det nu återigen är fråga om att skydda. Snarare torde det vara så, att man från kammarens sida — om herrarna på regeringsbanken skall jag icke tillåta mig att fälla något omdöme — är trött på det ideliga tuggandet på dessa frågor, framför allt från deras sida, som syfta till att åstadkomma en bättre tingens ordning genom ideligt fördyrande av livsmedlen. Den saken kunna vi. Det sjunges samma visa gång efter annan, och då finner jag det förklarligt, att man tröttnar en smula. Om man, då en fråga ihjälslagits och sedan återkommit, hade från deras sida, som förfäktat en annan åsikt, varit lika envis, som man här är, så är jag säker om, att herrar tullvänner också skulle ha slappnat i sitt intresse att höra på.

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Det har icke varit för att säga detta, som jag begärt ordet. Men såväl i går som även i dag tycker jag, att resonemanget förts — som herr Lindman sade — förfärligt ensidigt. Herr Lindman sade, att man ser på denna fråga enögt. Jag tycker, att herrarna på den motsatta sidan se frågan på ett lika ensidigt sätt. När man hör debatten, tycker man nästan, att det resoneras ungefär så här: det är en samling vettvillingar i riksdagen och bevillningsutskottet, som icke vilja säga ja till vår framställning om tullar och klubbfasta ett beslut i den riktningen, ty om man kostade på sig denna enkla åtgärd, så skulle man rädda sig från så mycket; därigenom skulle man rädda industri och jordbruk och råda bot på arbetslösheten. Jag kan icke hjälpa, att jag föreställer mig, att en person, som icke har närmare kännedom om dessa tullvänner, en person som t. ex. suttit på läktaren och åhört debatten, skulle få det intrycket att herrarna ha en sådan mening. Men detta är väl att se frågan enögt. Saken har väl också en annan sida, och den vill man icke ha fram. Herr Olsson i Ramsta sökte i går rädda Sörmlands arbetare ur arbetslöshetens nöd genom att yrka på en 50 procents förhöjning av spannmålstullarna. Denna förhöjning trodde han icke skulle spela någon väsentlig roll för den enskilde. Beträffande frågan om sockret sade herr Jeppsson, att han icke ville vara med om någon åtgärd, som i nämnvärd grad fördyrade sockret. Så sade man också i fjol. Veta herrarna, att man nu får betala cirka en krona mera per kg. för sockret än om denna statsgaranti icke funnits? Det betyder väl ändå något. Vi äro på samma väg nu. Jag får, herr talman, säga, att ehuru man är villig erkänna de svårigheter, som drabba jordbruket, betodlingen och all näring över huvud under denna tid — jag vill icke sticka under stol därmed — så får man dock tillstå, att det är en betydande brandskattning, som det här är fråga om till förmån för den näring som likväl torde lida *minst*. När man räknar med ett statstillskott, som belöper sig till överhuvud taget 1 krona per deciton betor på en areal av 20,000 hektar, så kan det i detta fall betyda, att man från konsumenterna uttager cirka 6 miljoner kronor för att därmed råda bot som man säger på arbetslösheten, dock utan garanti för hur stor del av beloppet som kan komma det påstådda syftet till godo. Man skall se denna sak, sådan den är, och komma ihåg, att det är 150,000, 160,000 eller 170,000 arbetslösa, som leva under rent förtvylade

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

förhållanden, och dessa få med sina skärvar bidra till denna summa, för så vitt de vilja ha en bit socker. Jag har icke kunnat underlåta att säga detta.

Jag skall även be att få beröra ett annat argument, jag hörde användas för någon tid sedan, då det framhölls, att vissa åtgärder borde vidtagas på jordbrukets område. Det sades, att om icke jordbruket får den begärda hjälpen i form av tullar och i form av understöd till sockerbetsodlingen, så kommer denna näring att lida sådant men, att den måste minska sin arbetskraft. Därmed skulle lönerna nedpressas på arbetsområdet, och detta skulle medföra, att också lönerna för *nödhjälpsarbeten* skulle nedpressas, och en sänkning av nödhjälpslönerna ville ju vi socialdemokrater icke vara med om. Jag förstår icke ett sådant argument. Är det så, att livsmedlen sjunka i pris, så få vi med jämnmot se, att också lönerna för nödhjälpsarbeten sjunka. Jag kan icke vara med om, att livsmedelspriserna höjas, för att man skall få upp lönerna för nödhjälpsarbeten. Det anser jag vara avvita. Men jag har velat nämna detta som bevis på, huru man ser på denna fråga på den sida, där man verkligen ser den enögt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Poppius: Herr talman! Det har nyligen av herr Olsson i Kullenbergstorp sagts, att han beklagar, att regeringen intagit en så egendomlig ställning till denna fråga. Man har från statsrådsbänken vid föregående sockerdebatt antytt, att det icke lönade sig att gå på en återremiss, därför att man från regeringens sida icke ville åtgöra något i saken. Jag vet icke, om det kan upptagas som en anmärkning mot regeringen, att den sedan tagit upp frågan. Men om jag fattade herr Olsson i Kullenbergstorp rätt, var han av samma mening som den, herr statsrådet vid föregående sockerdebatt uttalade, nämligen att man icke skulle återremittera frågan. Herr Olsson i Kullenbergstorp och herr statsrådet ha sålunda haft samma uppfattning i viss grad. Att statsrådet sedan ångrat sig tycker jag icke man har någon anledning att beklaga, utan tvärtom. Man bör förlåta en syndare, som sig omvänder och bättrar. och jag tycker, att det varit bra, att herr statsrådet tagit upp frågan och försökt lösa den på något sätt. Nu gick det icke att lösa frågan som herr statsrådet ville, och man försökte då att kasta skulden på sockerbolaget, därför att detta icke ville gå på den linje, som herr statsrådet föreslagit.

Häremot skulle jag vilja uttala, att om man skall lösa frågan, så skall man lösa den allvarligt, så att arbetslöshetsproblemet också löses, och därför vill också herr statsrådet mycket riktigt, att sockerbetsodlingen skall upptaga 20,000 hektar. Men är det icke märkvärdigt, att när det gäller att lösa arbetslöshetsproblemet, så vill man kasta denna uppgift på enskilda företag. Det vore väl riktigare, att den del av arealen, som behövdes för produktionen för att täcka sockerbehovet under den tid då vi icke hade något socker, finge bolagen ta hand om, men att staten finge lämna garanti för de

överskjutande 10,000 hektaren. Detta har emellertid icke lyckats. Skulden härför kan man icke, som gjorts, kasta på sockerbolaget.

Så kommer jag till motionerna. Ja, mina damer och herrar, jag vill säga, att jag betraktar dessa motioner mera som en sorts utkristallisering av en på visst håll grasserande politisk sockersjuka. Jag vet icke, huru pass mycket allvar, som kan ligga bakom dem, men jag tror, att den väg som där anvisas är framkomlig. Man kan icke som herr Olsson i Kullenbergstorp säga, att därför att man icke vet, om denna linje är framkomlig, så kan man icke följa den. Jag tror det är riktigare att säga: finnes det någon möjlighet att där gå fram, så bör man försöka. Vi vilja lösa frågan icke bara med hänsyn till folkets intresse utan också med hänsyn till näringarnas intresse. Jag vet, att herr Olsson i Kullenbergstorp något ensidigt brukar föra jordbrukarnas talan. När det däremot gäller industrien, får man ofta höra honom uttala: det där kunna vi icke vara med om. Jag vill erinra om herr Olssons i Kullenbergstorp uttalande i går, då vi hade en liknande fråga uppe; det gällde då bl. a. kvarnindustrien. Och jag skulle även vilja protestera mot ett sådant uttalande, som herr Olsson i Kullenbergstorp under gårdagsdebatten fällde, då han sade: exportindustrien står i vägen för oss jordbrukare. Jag tycker icke att man bör spela ut den ena näringen mot den andra utan söka åvägabringa ett samförstånd och gemensamt söka lösa svårigheterna.

Då jag, herr talman, har den uppfattningen, att den väg, som utskottsreservanterna här anvisat, måhända är framkomlig, ber jag att få yrka bifall till friherre Flemings m. fl:s reservation.

Herr Som melius: Herr talman, mina damer och herrar! Det händer icke ofta, att jag uppträder i sockerfrågan, därför att jag själv är djupt intresserad i densamma, så att jag knappast anser mig ha rättighet att uttala mig, men det är av ett par anledningar, varom jag nu vill yttra några ord. Det är särskilt vissa uppgifter i den kungl. propositionen nr 178, som jag anser tarva närmare belysning.

Med anledning av de höga later, som en föregående talare här nu liksom så ofta och särskilt när det gäller tullfrågor och andra frågor, där statens garanti och statens stöd kunna påkallas, brukar lägga i dagen, så kan jag, herr talman, icke underlåta att säga, att han tar munnen allt för full mot olika tänkande. Jag har också en gång tidigare, det var förra året, hört hurusom han, i en större församling, där han reciterade en del saker, som vi i många år hört här i kammaren, avspisades med följande lakoniska fras: »Es war eine grausame Salbe, und die ganze Armée ist vollstendig ruiniert.» Det var dräpande kritik, ty rodnaden kunde han icke få bort från sina kinder. I dag gläder det mig att höra, att den gamle importören av utländska varor blivit lyriker. Jag lyckönskar honom till god fortsättning på denna bana och hoppas, att vi måtte få höra flera prov av hans lyriska talang även annars, än när det gäller tullfrågor.

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Jag skall be att få påpeka, att, såsom herrarna veta, sockerindustrien icke är någon populär industri i detta land och icke ens var det på den tiden, då vi producerade socker till så billigt pris som 50 öre pr kg.

Jag har här några prisuppgifter, som jag ber att få meddela kammaren; de avse samtliga toppsocker. Prisen på detta utgjorde år 1912—1913 kr. 59,48; 1913—1914 kr. 56,75; 1914—1915 kr. 56,50; 1915—1916 kr. 57,96 och 1916—1917 kr. 59. Även på den tiden var man ganska hänsynslös mot den svenska sockerindustrien, men när sockret var så billigt som då, tycker jag, att man icke haft anledning att beskylla sockerindustrien, såsom man då ofta gjorde, för ocker. Först 1917—1918 steg sockret till kr. 66,41; 1918—1919 till kr. 92,33; 1919—1920 till kr. 116,50 och slutligen 1920—1921 till kr. 136,39. Det sistnämnda priset, å kr. 136,39, betecknar sålunda det högsta pris mig veterligt, som man hållit inom sockerindustrien.

Jag kommer i håg, hur jag under kristiden köpte 50 stycken kuvert, små visitkortskuvert, visserligen snygga och väl gjorda, men de betingade ett sådant pris, att jag kunde köpa 2½ kg. socker för vad dessa 50 kuvert kostade. Detta vittnar om, att man icke har någon känsla för vad andra hugga för sig i höga priser, men där emot ansåg man då det gällde sockerindustrien, att dess prispolitik var förhatlig. Jag trodde, att det någon gång kunde ske en omstämning i den frågan, ty de som närmare känna till industrien, veta nog, att den under sin tillvaro har gjort ofantligt mycket gott, och jag motser med bävan den dag, då hela dess verksamhet icke kan fortsätta i samma omfattning.

Nu har emellertid frågan om sockret i dag förmodligen kommit i riksdagen i dess sista stadium, och därmed får man nog anse, att åtminstone större delen av den jord inom de sockerkultiverade landsdelarna, som hittills engagerats för sådan odling, icke längre kommer att tagas i anspråk därför, vilket emellertid är mycket beklagligt. Jag har dock ingen anledning att klandra eller kritisera staten. Jag förstår väl, att det under skarpa politiska motsättningar icke är lätt för staten att träda emellan. Statens syn på detta ärende är av annan beskaffenhet än sockerbolagets och betodlarnas. Staten tar hänsyn till arbetslösheten i första rummet, och det göra industri och jordbrukarna också, men staten tar också hänsyn till, att alla fabriker skola hållas i gång, vilket ju är en klok uppfattning. fast sockerbolaget icke kan arbeta med flera fabriker än dem som för sockerkonsumtionens tillgodoseende kunna behövas.

Till sockerfrågans ordnande och vitbetsodlingens befrämjande ha nu framförts olikartade förslag av motionärer. Sockerbolagen hava dock icke vidtagit några åtgärder för att befordra dessa förslag, utan hava föredragit att hålla sig utanför. De flesta förslagen ha gått ut på, att endast en ringa del, nämligen en tredjedel, av den vanliga sockerarealen skulle tagas i anspråk för att tillgodose den kvantitet, som eventuellt behöves för ett kommande konsumtionsår.

Vad för det emellertid med sig, att endast $\frac{1}{3}$ av den vanliga arealen tages i anspråk för sockerbetsodling? Jo, då inträffar, att

endast $\frac{1}{3}$ av de arbetare, som sysselsättas med betodling, få arbete därmed. Vidare inträffar, att den kultur, som brukar följa med betodlingen, endast kommer $\frac{1}{3}$ av den vanliga arealen till godo, samt till sist, att blott $\frac{1}{3}$ av de jordbrukare, som under vanliga förhållanden kunna påräkna betmassa som vinterfoder ända från hösten till våren och fram på sommaren, kunna göra anspråk på detta utfodringsmedel. Denna sista omständighet är kanske en av de svåraste eventualiteterna, som kunna inträffa genom en omläggning av betodlingen som den nu ifrågasatta. Jordbrukarna ha däremot ett stort intresse att hela den vanliga arealen upptages av betodling, d. v. s. 30, eventuellt 40 tusen hektar, och man motser med bekymmer följderna av en begränsning av arealen.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

Bolaget kan tyvärr icke med de förhållanden, som nu existera, och med den betydande sänkning av priset på det importerade sockret som man har att räkna med, åstadkomma ett fast vitbetspris. Man har då icke haft någon annan utväg än att skapa ett rörligt betpris, beroende på importpriset på socker. Detta har varit den enda utväg, som stått sockerbolaget till buds, och därför har det också gjort ett anbud på basis av detta system. Detta anbud har emellertid icke accepterats, och sedan hava andra kammarledamöter trätt mellan och försökt ordna saken med en något begränsad areal. Bolaget kan emellertid icke åtaga sig att betala vitbetsodlingen ett pris, som är så högt, att man med säkerhet vet, att man icke kan påräkna ett raffinadpris, som kan täcka kostnaden för vitbetor och drift.

Jag är emellertid övertygad om, att därest jordbruksministern verkligen hade önskat ett avtal med sockerindustriens representanter, så tror jag, att dessa hade varit mycket benägna för underhandlingar i ärendet. Men herrarna förstå nog, att när det kommer fram förslag av sådan beskaffenhet, att man icke kan räkna med blivande inkomster, men blott med visshet med höga utgifter för betorna, är det icke möjligt för en bolagsstyrelse att inlåta sig i transaktioner, varigenom den för visso skulle förlora ofantliga summor. Jag såg t. o. m. här av en insändare i en tidning, där det talas om att risken i detta fall rör sig omkring 100 miljoner kronor eller däröver.

Nu ber jag att få erinra om, att först och främst har sockerbolaget icke begärt något slags understöd eller hjälp av staten. Intet av det som framkommit i fråga om garanti och dylikt har framförts på initiativ av sockerbolagets styrelse, utan genom välvilligt intresserade motionärer, som ha ansett, att risken vore alltför stor för vårt land, om vitbetsodling och sockerindustri skulle få vidkännas ett bakslag, varifrån den säkert icke skulle repa sig på flera år. Ty det kan kammaren vara övertygad om, att den, som odlar vitbetor och upphör därmed ett år eller ett par, han når icke på många år till samma utveckling av odlingen, som tidigare varit fallet.

Nu säger emellertid herr statsrådet: »Sedan jag mottagit sockersakkunnigas skrivelse den 9 mars 1922, har jag med båda de svenska sockerbolagen inlett förhandlingar angående statens omedelbara befrielse från förpliktelse på grund av garantierna» etc. Det

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

är alldeles rätt, det har gjorts en framställning till sockerbolaget med förfrågan, om man ville göra vissa beräkningar under vissa förutsättningar. Några beräkningar eller förslag ha icke givits bolaget, men det har uppgjorts en utredning, sedan bolaget erhållit en mycket kort respit för att åstadkomma en sådan. Detta inträffade den 19 mars. Sedermera fick bolaget telefonmeddelande, där det framställdes förfrågan om beräkning över något annorlunda lagda förutsättningar, nämligen en odling på 20,000 hektar och med skyldighet för bolaget enligt detta förslag, liksom enligt det förra, att hålla samtliga fabriker i gång. Nu har sockerbolaget en möjlighet att kunna någorlunda reda sig genom att mycket starkt koncentrera sockerindustriens verksamhet. En mycket stark koncentration kan även med en minskad areal lämna gynnsammare förutsättningar för ett högre betpris. Men jag kan icke säga, vad sockerbolaget kan komma att göra i detta fall. Jag tar för givet, att det finnes ingen annan utväg att tillgripa än den nämnda för att undvika risken av, att all betodling för innevarande år skulle vara utesluten och sockerimport tillgripas.

Det andra förslaget, som av jordbruksministern har betecknats såsom ett erbjudande, har aldrig varit något sådant, detta lika litet som det förra. Icke heller i fråga om den tredje framställningen har detta varit fallet, utan även där var det blott ett telefonmeddelande att ögonblickligen lämna en uppgift, hur det skulle resultera med någon ändring av betarealen eventuellt 18,000 hektar. Icke i fråga om något av dessa förslag ha några som helst underhandlingar ägt rum, och jag kan icke annat än klandra herr jordbruksministern, för att han underlåtit att till sig kalla några medlemmar av styrelsen och underhandla med dem, därest han varit benägen och villig för några åtgöranden. Jag vet, att han som skånsk jordbrukare borde hava ett starkt intresse för Skånes industri och jordbruk, och det är därför så mycket mer förvånande, att han icke ansett det nödvändigt att åstadkomma en förhandling, som jag tror skulle lett till gott resultat. Han försöker nu i stället att skjuta all skuld på bolaget, därför att det svarat med bestämt uträknade siffror på hans framställningar och förslag. Ingen av de gjorda framställningarna kan, som sagt, betraktas såsom ett erbjudande och icke heller som ett definitivt förslag.

Jag har varit angelägen att framföra dessa upplysningar till kammaren. Man har synbarligen gått till väga på detta sätt för att göra bolaget till syndabock, ty i vidriga fall är det viktigt att ha tillgång till en sådan. Bolaget har under den verksamhet, som det många år bedrivit till landets fromma, alltför många gånger fått spela rollen av syndabock; men denna gång vågar åtminstone jag säga ifrån, att här icke förekommit några slags underhandlingar, och herr jordbruksministern har icke minsta anledning att på oss kasta skulden för bristande tillmötesgående i något hänseende.

Herr talman! Jag har efter detta mitt anförande intet yrkande att framställa.

Herr R ö i n g: Herr talman! Den ärade talaren på Blekingebänken framhöll i sitt anförande, att ett bifall till friherre Flemings reservation icke skulle innebära något avsevärt fördyrande av sockret för den konsumerande allmänheten, och han uttalade därjämte som sin åsikt, att det betpris av 3 kronor för 100 kilogram för två tredjedels odling och det pris för en tredjedels odling, som sockerfabriksaktiebolaget föreslagit i november månad, icke var synnerligen lockande för betodlarna i södra Sverige. Jag tillåter mig fråga, om den ärade talaren räknat ut, hur mycket sockerpriset skulle stiga, om riksdagen i dag mot all förmodan skulle följa reservanterna. Har den ärade talaren icke gjort någon sådan beräkning, ber jag få meddela honom, att vid en uträkning, som gjordes inom bevillningsutskottet, konstaterades det, att genom ett bifall till det av reservanterna nu förordade förslaget skulle sockerpriset under en viss tid fördyras med icke mindre än 15 öre per kilogram. Är icke det en avsevärd höjning av priset på en nödvändighetsartikel för den stora konsumerande allmänheten? Och vad samme talares påstående beträffar, att det betpris som är föreslaget i motionerna i fråga icke skulle vara lockande, så får jag som min mening uttala, att i det påståendet ha vi ett nytt bevis på otacksamheten från vissa, jag säger vissa jordbrukares sida, då de anse att ett sådant pris icke är lockande för denna odling, då övriga näringsidkare lida så hårt av depressionen och nödgas finna sig i att icke blott icke förtjäna någonting utan även lida förlust å sin näring. Utan tvivel skulle betodlarna på basis av det föreslagna betpriset kunna driva sin näring med en rätt så god förtjänst. Man får icke bygga sina kalkyler uteslutande på de Nannesonska produktionskostnadsberäkningarna. Dessa känna vi väl till från år, som gått, då riksdagen på basis av dessa produktionskostnader godkände ett allt för högt betpris. Jag upplyste vid ärendets behandling för en månad sedan, att boksluten för året 1919 vid 126 gårdar utvisade, att de skånska betodlarna på det av riksdagen beslutade betpriset icke blott haft en skäligen ersättning för sitt arbete och en skäligen ränta på det kapital, som de nedlagt i betodlingen, utan dessutom haft en vinst av icke mindre än 736 kronor per hektar. Jag frågar: Var ett dylikt betpris väl avvägt?

Herr Olsson i Kullenbergstorp yrkade bifall till Kungl. Maj:ts proposition, vilket är precis detsamma som bifall till bevillningsutskottets yrkande. Men han tog avstånd från motiveringen i betänkandet, och det förstär jag så väl, då han med sin protektionistiska uppfattning naturligtvis ogillar de skäl, som bevillningsutskottet i det ena betänkandet efter det andra framhållit till förmån för sin ståndpunkt. Att utskottets motiveringar varken kunna bereda herr Olsson i Kullenbergstorp någon glädje eller över huvud vara någon nöjesläsning för någon människa, det är klart, då vi leva under en depression, som släkten före oss icke genomlevat. På grund av denna situation äro vi i utskottet naturligtvis nödsakade att i våra motiveringar måla med samma trista och gråa färger, som verkligheten bjuder på.

Ang. införselmonopol m.m. å socker.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Herr Lithander var förgrymmad över, att jag tillät mig att i denna debatt föra in ett litet moment av humor. Det brukar dock ingen talare klandras för. För min del tyckte jag, att det var rätt roligt, när herr Lithander tillät sig yttra något skämtsamt vid behandlingen av bevillningsutskottets betänkande i tobaksfrågan. Men om någon skulle draga den slutsatsen av mitt anförande, som herr Lithander gjorde, nämligen att detsamma skulle vara ett bevis på att man icke med tillräckligt allvar behandlat den föreliggande frågan i utskottet, så göra både han och den som eventuellt hyser samma uppfattning sig skyldiga till ett stort misstag. Bevillningsutskottet har visserligen icke haft lång tid till sitt förfogande att behandla den föreliggande motionen, men det är sannerligen icke utskottets fel, utan i främsta rummet de ärade motionärernas. I lördags middag, något över klockan två, då jag hade typografer till mitt förfogande för att kunna trycka en eventuell motion i sockerfrågan och få den behandlad redan på söndag förmiddag i utskottet, fick jag meddelande av herr Sederholm, att motionen i fråga icke komme att väckas.

Det är emellertid icke vid behandlingen av den nu förevarande motionen, som sockerfrågan i år fått sin ingående behandling i utskottet; den behandlingen ägde rum under februari månad, då det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet ägnade icke mindre än 4 à 5 veckor till en ingående prövning av denna fråga.

Det var med en viss förvåning jag hörde, att herr Poppius yrkade bifall till friherre Flemings reservation och således till motionen. Han är ju skåning, han är betodlare, och han står de skånska lantmännens organisation nära. I måndags sammanträdde betodlarnas centralorganisations styrelse, och enligt uppgift i dagspressen uttalade sig denna styrelse enhälligt emot denna motions antagande och förklarade sig icke vilja åtaga sig någon odling i enlighet med motionärernas förslag. Herr Poppius måtte icke ha tagit detta beslut på allvar, när han nu tillstyrker riksdagen att antaga ett förslag, som denna centralstyrelse enhälligt avstyrkt. Och vad är det för mening, herr Poppius, att i dag antaga ett förslag, om man icke är övertygad om att det leder till ett positivt resultat.

Jag gratulerar svenska sockerfabriksaktiebolaget, att den ene av dess styrelsemedlemmar, herr Sommelius, i dag efter 15 års tystnad äntligen uppträtt offentligt i sockerfrågan. Jag har icke hört någonting av honom i den frågan, sedan den kväll på Grand hotell, då nationalekonomiska föreningen i anledning av bevillningsutskottets behandling av sockerfrågan hade utlyst ett sammanträde, vid vilket även herr Sommelius sade sitt tungt vägande ord mot den föreslagna tullsänkningen, vilket yttrande bidrog till, att riksdagen beslöt den tullsänkning, som den Lindmanska regeringen föreslagit.

Herr Sommelius påstod, att det fanns en person här i kammaren, som skulle ha några privatekonomiska intressen av import av utländskt socker. Jag vet icke, om det finnes någon sådan person här i kammaren, men om jag skulle försöka att gissa, vem han kunde

mena, så ber jag få förklara, att den person, som jag antar att han avsåg, aldrig vare sig importerat ett enda kilo utländskt socker eller sålt ett enda kilo svenskt socker.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

Herr Sommelius använde tillfället att rentvå det stora sockerbolaget från en del beskyllningar, som åtminstone vid detta tillfälle ingen har riktat mot detta bolag. Vem har påstått, att detta bolag bedrivit ocker? Jag har uppmärksamt sökt åhöra såväl den korta debatten i dag som den långa debatten för en månad sedan, men jag har icke kunnat finna, att någon i debatten framställt dylika beskyllningar, och jag tror det är olämpligt att i detta sammanhang beröra en del förhållanden eller missförhållanden från år som gått. Kanske få vi ett lämpligare tillfälle härtill, när frågan om sockerindustriens tullskydd under normala förhållanden föreligger till behandling ett kommande år. Att nu röra upp gamla stridsämnen och undersöka vem som kan ha misstagit sig, sockerbolaget eller de, som angripit detsamma, kan icke vara lämpligt utan bör som sagt få anstå till ett annat tillfälle.

Till sist framhöll herr Sommelius, att staten har en annan syn på sockerfrågan än sockerbolaget och betodlarna. Ja, det är helt naturligt, herr Sommelius, att så skall vara fallet. Sockerbolaget har naturligtvis sina privata ekonomiska intressen och betodlarna ha sina. Jag hörde för en månad sedan, när denna fråga behandlades här i kammaren, några skånska betodlare yttra helt öppet: naturligtvis se vi denna fråga ur synpunkten av våra egna ekonomiska intressen, vi verkställa den odling, som lämnar oss det mest tillfredsställande ekonomiska utbytet. Och den ståndpunkten kan man förstå. Staten däremot har att tillse det allmännas bästa, och då uppstår helt naturligt ofta ett motsatsförhållande mellan en viss närings intressen och det allmännas.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Henrikson: Herr talman! Efter denna frågas tidigare behandling är det naturligtvis icke tänkbart, att riksdagen nu skulle bifalla dessa motioner. Jag ber emellertid få uttala mitt beklagande över det läge, i vilket sockerindustrien nu kommit och samtidigt min förhoppning, att kammaren framdeles skall visa sig mera intresserad för sockerbetsodlingen än vad nu varit fallet. Då nu skälen för ett tillvaratagande av denna odlings intressen redan blivit så grundligt behandlade från många håll, skall jag för min del icke förlänga debatten utan kort och gott be att få ansluta mig till dem, som yrkat avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Rydén: Herr talman! Jag begärde ordet under herr Lithanders anförande på grund av de förnyade angrepp han gjorde mot regeringen, angrepp, som vi känna igen från så många föregående tillfällen. Då herr Lithander har möjlighet, sedan jordbruksministern nu kommit tillstädes, att be honom personligen om ursäkt,

Ang. införel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

skall jag för ögonblicket icke säga mera, än att jag finner det påkallat, att herr Lithander, som borde veta, att regeringen i dag haft konselj, ber om ursäkt för sitt angrepp. Gör han det, skall jag icke säga mer; i annat fall skall jag be att få återkomma.

Herr Lithander: Herr Rydén har nyss upplyst oss om, att regeringen i dag suttit i konselj. Det var ju då för väl, att herr Rydén icke satt där, utan kunde vara här och meddela oss detta faktum. Om nu regeringen suttit i konselj och på den grund nu icke varit i tillfälle att manifesteras sitt intresse för sockerfrågan, så hoppas jag, att då nu konseljen är över, dess att döma av den tomma regeringsbanken bristande intresse för sockerfrågan skall komma till synes på det sättet, att det ena statsrådet efter det andra fyller sin plats här i kammaren, yttrar sig, talar och kämpar för en lösning av den fråga, som vi ha före. Det vore naturligtvis det riktiga, och jag hoppas, att åt denna fråga, som är en av de viktigaste, som vi ha oss förelagda, framdeles skall ägnas större intresse från regeringshåll, än vad fallet varit hittills.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Linders: Herr talman, mina damer och herrar! Jag vet icke, om det uttalande, herr Lithander gjorde nyss, skulle vara den ursäkt, som herr Rydén efterlyste. Mig föreföll det, som om det skulle innebära en erinran om, att man skulle fylla sin plats. Men, herr Lithander, om man samtidigt måste vara på två ställen och tjäna två herrar: både Kungl. Maj:t och, låt mig säga, herr Lithander, är det då herr Lithander eller någon annan, som skall avgöra, hur den pliktollisionen skall redas upp?

Nu vill jag säga, att då jag icke varit i tillfälle att åhöra den debatt, som pågått här under en stund, så är jag givetvis icke heller beredd att falla in i debatten och anpassa mitt yttrande efter vad som här förekommit, som ju delvis är mig fullständigt obekant. Men jag har likväl ansett mig vara skyldig att säga några ord vid detta tillfälle, då nu återigen en sockerdebatt utspunnit sig.

Åtskiliga missförstånd ha tydligen rått beträffande regeringens ställning i detta fall. Kanske detta missförstånd dock i själva verket icke har varit så stort inom riksdagen som i pressen, där man på olika sätt sökt lägga ut regeringens ståndpunkt och vantolka vad som sagts och vad som inte sagts, vad som gjorts och även vad som icke gjorts. Jag har ju flerfaldiga gånger under de sista veckorna fått besked om min valhänthet, mitt vankelmod, min oförmåga och andra förebräelsens ord, som man brukar hänga på politiska motståndare. En del har gällt min brist på uppträdande, om jag får använda det uttrycket.

Jag vill emellertid då i första rummet säga ifrån, att den tolkning, som gjorts av mitt yttrande den 4 mars — förra gången sockerfrågan förekom till behandling i riksdagens kamrar — är icke alls i överensstämmelse med vad som då hände och vad som jag för min

del då uttalade. Man har velat konstatera en viss tvetalan och ett visst vankelmod ifrån min sida, då jag den ena dagen stod här i kamraren och förklarade i anledning av de motioner, som hade väckts i riksdagen, att regeringen icke hade för avsikt att framlägga något förslag, som borde föranleda återremiss, och sedan någon dag efteråt kom med det ena uppslaget efter det andra — som man också sagt i allt för snabb följd — till en uppgörelse i sockerfrågan, som i själva verket skulle innebära, att det allmänna gäve sin välsignelse till en uppgörelse av den natur, att sockerbetsodlarna finge en större ersättning för sina betor, vilken ersättning sedan skulle uttagas av konsumenterna. Vad jag sade den 4 mars avsåg att bringa klarhet i fråga om de återremissyrkanden, som då framställdes i båda riksdagens kamrar. Man hade som motiv för detta yrkande framhållit, att regeringen möjligtvis skulle komma med något förslag, som kunde föranleda hela frågans återremiss till vederbörande utskott. Mitt uppträdande vid detta tillfälle var i full överensstämmelse med både min och de övriga regeringsmedlemmarnas ståndpunkt. På riksdagens bord lågo då endast motionerna om statsgaranti i den ena eller andra formen. Däremot hade riksdagen icke då att behandla herr Poppius' motion om förlängt importmonopol. Jag meddelade samtidigt, att de sockersakkunnigas yttrande över det senaste bokslutet för de båda sockerbolagen inom några dagar vore att förvänta och att regeringen därefter skulle taga ståndpunkt till frågan om förlängt importmonopol. Tydligt förstod man också inom riksdagen, vad detta uttalande i och för sig innebar, ehuru jag i anledning av de underhandlingar, som sedermera skulle komma till stånd, undvek att på något sätt lägga några papper på bordet. Ty i båda kamrarna gjordes efter min förklaring uttalanden, innebärande, att det ännu funnes en möjlighet till uppgörelse kvar, i det en sådan kunde ske i samband med frågan om förlängt importmonopol.

Då regeringen vid slutet av förra året behandlade frågan om förlängt importmonopol på socker, varom de sockersakkunniga hade hemställt, ansåg sig regeringen icke då böra upptaga hela frågan utan endast den detalj, som rörde den s. k. femkilogramsförordningen, och därom avlämnades redan vid riksdagens början proposition. Orsaken till, att man icke ville taga ställning till frågan i övrigt, var, att de sockersakkunniga ännu icke slutfört sin granskning av bolagets senaste bokslut, och detta innebar ju, att regeringen då ännu icke kunde taga under övervägande frågan om en slutlig uppgörelse med bolaget i anledning av den garanti, staten iklätt sig, vilket var regeringens önskan. Ännu den 4 mars hade sockersakkunniga, som jag då nämnde, icke slutfört detta sitt uppdrag, utan granskningsresultatet förelåg först några dagar senare. Sedan dessa handlingar inkommit, tog man emellertid upp den linje, som var skisserad redan förut och som man hade för avsikt att följa, nämligen att träffa en överenskommelse med bolaget beträffande statsgarantien. Dessutom hade jag då för avsikt att använda denna slutuppgörelse till ett försök att få en mjukare övergång till de normala förhållanden, som jag omnämnde i mitt uttalande den 4 mars och som regeringen menade, att man borde över-

Ang. införselmonopol m.m. å socker.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

gå till från de kristidsförhållanden, som förut rått på detta område. Och redan två dygn efter det de sockersakkunniga avlämnat sitt betänkande var man på det klara med riktlinjerna för detta försök.

Nu lär det ha sagts av herr Sommelius i debatten här i dag — vilket ju även har stått att läsa i tidningarna — att det stora bolaget aldrig hade begärt en sådan överenskommelse. Nej, det hade visserligen inte bolaget, men bolaget sökte väl ändå, vilket ju också har visats, underhandlingar med betodlarna för att komma till en uppgörelse. Bolaget har aldrig förut heller gjort några särskilda ansöknings, då det varit fråga om de underhandlingar, som från statens sida upptagits. Då förslaget framlades från det stora bolagets målsmän, förstodo dessa att uppskatta uppslaget och tackade, för att hänvändelse skett. Tydligt har emellertid tacksamheten icke sträckt sig till styrelsen, då herr Sommelius kunnat göra ett sådant uttalande, som han gjort här i kammaren. Då dessa försök till underhandlingar gjordes, visade det sig, att det mellansvenska bolaget genast insåg, att den enda riktiga linjen för en överenskommelse vore en uppgörelse beträffande den gamla statsgarantien, så att bolaget just nu, innan den nya betodlingen kontrakterades, skulle få tillfälle att överblicka bolagets ställning i fråga om fordran av eller skuld till staten. Jag är givetvis icke i tillfälle att och jag vill icke heller framlägga några detaljsiffror i detta hänseende, men saken rörde sig om många miljoner kronor, om man skulle godkänna eller icke godkänna stora utgiftsposter, som bolagen velat ha täckta under statsgarantien. Regeringens beslut härutinnan berör bolagen i hög grad, kan komma att stärka eller försvaga bolagens ställning.

Den enda sunda och fasta grund, varpå en uppgörelse efter mitt förmenande kunde träffas, var således, att man nu skulle göra klart, i vilket förhållande bolagen och staten stodo till varandra. Det skulle enligt min mening dessutom varit lyckligt, om man samtidigt kunnat bereda en mjukare övergång till den fria prisbildningen, till det fria avtalet, som rått förut mellan sockerbolagen och betodlarna. Ty det stod för regeringen klart, och tydligen också för det stora flertalet av vårt folk, att man nu inte skulle fortsätta med de åtgärder, varmed man hittills laborerat, utan gällde det allenast att avveckla statsingripandet och statsgarantien.

Nu har jag i propositionen visat, att jag har utan egentligen några förutfattade meningar och utan några fördomar sökt att komma till en framkomlig linje för att få en uppgörelse. Jag vidhåller vad jag sagt i propositionen, att de stora bolagen intogo gent emot det förslag, som framställdes från min sida, en sådan ställning, att ett fortsättande av några förhandlingar vore lönlöst, och dessutom var det högst på tiden för propositionens framlämnande. Det mellansvenska bolaget har däremot hela tiden ställt sig välvilligt till tanken på en uppgörelse.

Om herr Lithander är ledsen över att jag varit borta förut i dag, kan jag bereda honom nöjet erfaras, att tack vare min bortovaro, tack vare det varit konselj i dag, uppgörelse nu håller på att träffas mellan det mellansvenska bolaget. Kungl. Maj:t har på den grund, som en-

ligt mitt förmenande är den enda riktiga och bäriga, nämligen att statsgarantien avvecklas efter vissa bestämda villkor, medgivit uppgörelse i enlighet med ett mellansvenska bolagets erbjudande. Avtalet kommer snarast att underskrivas, möjligen redan i dag eller i morgon. Jag ber att få tillägga, att som konsekvens därav följer, någon dag efter det uppgörelsen är underskriven, att mellansvenska bolaget kommer att inbjuda sina betodlare till teckning efter ett pris av 2 kronor 50 öre per deciton utan någon särskild statsgaranti.

*Ang. införsel-
monopol n.m.
å socker.
(Forts.)*

Slutligen vill jag också säga, att vad jag här nu till sist upp-lyst om, vittnar om, att om man har ömsesidig vilja till att göra en överenskommelse, så är det också möjligt att uppnå sådan. Men med fasthållande av vad jag sagt i motiveringen till propositionen anser jag naturligtvis icke alla möjligheter uteslutna i fråga om uppgörelse med det stora bolaget. Då måste emellertid detta bolag också vara berett att på samma sätt som det andra bolaget icke blott förstå sitt eget ekonomiska bästa utan även de förpliktelser man har för framtiden på grund av det starka stöd, som staten har givit bolaget under en vansklig tid.

Herr P o p p i u s: Herr talman! Jag är uppkallad närmast med anledning av ett yttrande av herr Röing. Jag skall strax återkomma till detta. Men då herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet nu är tillstädes och uttalat sig i frågan, skall jag emellertid be att få säga, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet verkligen har tur, då så långt inne i april månad vi fortfarande hava ett sådant snö- och vinterväder som nu råder, och herr statsrådet då kan uttala, att det synes kunna finnas möjlighet för att vi i alla fall skola kunna få en betodling till stånd. Jag kunde förstå av herr statsrådets yttrande, att det finns en önskan att göra någonting, och herr statsrådet säger, att om den ömsesidiga viljan vore tillfinnandes, vi möjligen kunde komma till en överenskommelse. Jag vill säga, att jag för min del skulle, om det varit sol och varmt och vår i dag, ha riktat mycket starka anklagelser mot regeringsbänken för det sätt, varpå regeringen behandlat denna fråga; men jag gör det icke, därför att det snöar ute och vi hava tid på oss ännu.

Med anledning av vad herr Röing nämnde om, att Skånska lantmännens centralförenings styrelse hade redan i måndags uttalat sig för att icke godkänna motionen, vill jag säga herr Röing, att det visste jag säkerligen tidigare än herr Röing, ty jag har haft god tid på mig att sätta mig in i dessa förhållanden. Men jag vill tillägga, utan några kommentarer, att jag icke tager order från någon som helst korporation, utan handlar här i denna kammare som jag finner vara riktigast och som jag ser en föreliggande situation.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr R y d é n: Herr talman! Jag tog det för alldeles självklart, att herr Lithander såsom gentleman skulle använda detta tillfälle för att här klart och oförbehållsamt anhålla om ursäkt för

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

det alldeles orättfärdiga angrepp, han riktat, mot regeringen och särskilt mot jordbruksministern. Då herr Lithander emellertid icke ansåg sig pliktig att göra detta, ber jag nu att få säga några ord.

Herr Lithander har tagit sig före vid en hel mängd tillfällen att komma med fasoner på talarstolen, som de äldre ledamöterna av riksdagen helt säkert finna ganska främmande. Herr Lithander har framför allt gång på gång, så snart icke regeringsbanken varit fullsatt, när han talat, behagat göra angrepp mot regeringen därför, att han icke får räkna regeringsledamöterna som sina åhörare. Så skedde förra gången vi hade sockerfrågan före. Kammaren såg, att herr jordbruksministern då satt här träget hela förmiddagen. Jag vet icke, om han ens unnade sig att få litet mat. Han följde uppmärksamt debatten och avgav sitt yttrande på kvällen. Samtidigt hade första kammaren sammanträdde och vid ett tillfälle begav sig jordbruksministern till första kammaren för att där avgiva ungefär samma förklaring som här. Han hade inte väl kommit ut ur kammaren, efter att hava suttit här under hela den långa föregående debatten, då herr Lithander trädde upp på talarstolen och riktade ett angrepp mot den liknöjda regeringen, mot den liknöjda jordbruksministern, som icke ens behagade sitta inne i kammaren. Nu är det ju så, herr Lithander, att regeringen har litet annat att göra än sitta här och åhöra alla ändlösa debatter, och herr Lithander torde få lov att finna sig i, att han icke alltid kan få påräkna, att regeringens ledamöter skola sitta här såsom åhörare vid alla tillfällen, då debatten icke gäller regeringsförslag, utan det är fråga om ärenden föranledda av enskilda motioner. Då vi alla veta, att herr Lithander personligen är en så innerligt snäll och hygglig människa, så borde han kunna göra oss alla den glädjen att lägga bort sådana där olater i debatterna här och behandla politiska motståndare lika hyggligt och anständigt ifrån talarstolen, som han gör i det enskilda umgänget. Herr Lithander borde här handla på samma gentlemannalika sätt som en kamrat till honom i bevillningsutskottet en gång gjorde, när herr Lithander hade uppträtt på ett sätt, som ådrog sig rätt allmän uppmärksamhet. Det finns ingen annan väg för herr Lithander än att oförbehållsamt be om ursäkt för det angrepp han här riktat.

Herr Lithander: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har både under den föregående sockerdebatten och i denna anmärkt på det förhållandet, att regeringsbanken varit tom. Det är väl icke så, att regeringsmedlemmarnas närvaro skall bero på, om det ärende som behandlas är föranlett av kungl. proposition eller blott en motion, utan det är väl — såsom i detta fall — ämnets vikt, synes det mig, som påkallar intresse från regeringens håll, i detta fall större intresse än som då förut och nu ådagalagts.

Det gäller dock här, mina herrar, en fråga, som regeringen, efter mångas mening ute i landet och här i denna kammare, själv borde ha gått i bräsch för med liv och lust. När regeringen så icke gjort och enskilda motionärer framkommit med en fråga, som

rör vitala intressen i Skåne, Halland, Blekinge, Småland, Öland och även andra provinser, så tycker jag dock, att man bör påpeka det förhållandet, att regeringsbanken är tom. Jag är glad över att höra, att en konselj varit anledningen till, att såväl herr jordbruksministrerna som övriga regeringsledamöters platser här voro tomma. Vid sådant förhållande ber jag oförbehållsamt om ursäkt för det jag icke hade reda på, hur länge konseljen pågick. I varje fall har dock sedan den slutade, en lång tid förrunnit, och vi ha endast nöjet att nu se ett statsråd här närvarande — ja, nu har det kommit ett statsråd till, ser jag.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

Det gläder mig var gång jag ser, att regeringen har intresse för ekonomiska frågor. Men vi, som skola föra näringarnas talan här i kammaren, ha synnerligen svårt att komma någon vart, därför att vi så många gånger sakna stöd från regeringen. När man för näringarnas talan, måste man understundom vända sig till regeringen för att söka öka dess intresse för lösningen av de frågor, som man anser det vara sin plikt att här föra fram.

Nu skall jag ej förlänga denna debatt. Det var både ris och rosor, som herr Rydén var vänlig att giva mig. Jag har nu svårt att taga emot de där rosorna, men jag har i varje fall en känsla av att jag inte riktigt kan taga emot erinringar just från herr Rydén.

Herr Lindman: Herr talman! Jag förmodar, att herr Rydén är nöjd nu efter den ursäkt, som herr Lithander här framfört. Jag får uppriktigt säga, att oaktat jag icke hörde vad herr Lithander yttrade — jag var icke närvarande och har blott hört ett återgivande av hans uttalande — kan jag icke anse, att detsamma var av den beskaffenhet, att det verkligen behövde påkalla från någons som helst sida en sådan i allvarlig ton framförd reprimand som den, herr Rydén behagade göra. Vi som hava suttit på statsrådsbanken, hava nog fått höra mycket, mycket värre saker än detta och icke minst från herr Rydéns sida. Jag ber att få erinra herr Rydén om den tiden, då herr Hammarskjöld satt på statsrådsbanken. Hur uppträdde då herr Rydén? Kommer herr Rydén kanske ihåg namnet Hungerskjöld? Jag ber endast att få erinra om detta. Men dessutom vill jag tillägga, att jag sannerligen icke vill godkänna herr Rydén som den moraliske väktare, såsom vilken han här uppträder. Om jag skulle uttala en förhoppning, så skulle det vara den, att när det nästa gång sitter en regering av en åskådning motsatt herr Rydéns på statsrådsbanken, herr Rydén har — ty så vågar jag uppfatta herr Rydéns inlägg nu — ångrat och bättrat sig och då är annorlunda än han en gång tidigare varit.

För min del skall jag icke alls uttala något klander över, att ett statsråd icke är närvarande under debatten, men vad jag däremot anser, att jag har full rätt att uttala — såsom jag gjort i en sockerdebutt en gång förut — det är ett klander, från min åskådning sett naturligtvis, mot regeringen för regeringens brist på åtgöranden i hela denna sockerfråga. Herr Rydén får gärna uppträda sedan och giva mig på pålsen därför så mycket herr Rydén

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.

(Forts.)

behagar. Jag framställer detta klander i alla fall, ty jag anser, att regeringen är i hög grad klandervärd för vad den underlåtit att i detta fall göra.

Nu kom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med en förklaring över vad som var innebörden i det yttrande han hade, då frågan behandlades i kammaren den 4 mars. Herr statsrådet säger, att det endast förhöll sig så, att han ansåg, att det då föreliggande utskottsbetänkandet icke behövde återremitteras, därför att regeringen icke hade för avsikt att framlägga något förslag i frågan, som kunde påkalla återremiss, men att möjligen Kungl. Maj:t skulle kunna — det var väl innebörden — komma med något förslag i samband med herr Poppius' motion i stället. Jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att man i utskottet väntade med herr Poppius' motion, till dess man kunde få veta, vilken ställning vederbörande skulle intaga till den fråga vi då, den 4 mars, behandlade.

Men det var ett annat yttrande, som fälldes av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i det korta anförande, som han hade i samma debatt. Man hade, framhöll herr statsrådet, från olika håll efterlyst »regeringens ståndpunkt och regeringens initiativ. Enligt mitt förmenande», fortsatte han, »har detta efterlysande så tillvida varit onödigt, som någon regeringsproposition i sockerfrågan icke förelegat. Detta betyder ju i sig självt, att regeringen icke ansett sig böra påkalla några åtgärder.» Det intryck, jag fick av detta uttalande och som väl, förmodar jag, vem som helst måste få, var, att regeringen icke ämnade komma med någonting i sockerfrågan. Och varje människa kunde ju också förstå, att detta var förhållandet. Ty om regeringen hade ämnat göra någonting, så borde den väl ha kommit fram därmed i början av riksdagen. Nu blev det emellertid inte någon återremiss trots våra yrkanden därom. En återremiss skulle ju, såsom vi då sade, ha givit utskottet tillfälle att taga frågan under förnyat övervägande och även berett regeringen möjlighet att komma med någonting. Men det blev som sagt ingen återremiss. Reslutatet hade väl emellertid blivit detsamma.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t upptagit så kallade förhandlingar med sockerbolagen. Jag säger med flit *så kallade* förhandlingar, ty jag begriper inte, det vill jag uppriktigt säga, detta sätt att behandla frågan. Först hade regeringen under höstens lopp inte gjort någonting allvarligt för att förbereda en kungl. proposition. Sedan förklarade man den 4 mars, att man inte tänkte göra någonting. Men när så riksdagen avslagit de väckta motionerna, så började regeringen, efter det de sockersakkunniga kommit med sitt utlåtande, med förfärligt het iver ansätta sockerbolagen med frågor, om de kunde vara med om det eller det. Mina herrar, är detta ett sätt att förhandla, att man framställer sådana ingripande frågor, som här gjorts, och begär svar inom 48 timmar. Kunde man inte ha låtit särskilt utsedda personer eller kunde ej herr statsrådet själv ha satt sig i förbindelse med bolagen för att underhandla och överlägga om saken i stället för att, som nu skett, endast framställa en skriftlig förfrågan: vill ni vara med om detta samt begära svar inom 48

timmar. Svaret blev ju: nej, det kunna vi icke. Och omedelbart fick man ett telefonmeddelande med förfrågan: vill ni då vara med om det och det, samt en uppmaning att svara inom några timmar. Och slutligen kom ett tredje förslag. Är detta förhandlingar? Visar detta verkligen någon god vilja att komma till ett resultat i denna sak? Enligt mitt förmenande visar det uppenbarligen icke någon god vilja — herr Rydén får gärna komma med anmärkningar över det skarpa ordet. Nej, såsom det ter sig för mig, så äro dessa underhandlingar i sista minuten nästan endast ett sken. De te sig ovillkorligen för mig på det sättet. Men man har ju därmed vunnit, att man sedermera kan förklara för hela världen, att sockerbolagen icke ha någon god vilja att komma till en uppgörelse, och alltså är det sockerbolagens fel. Har man velat detta, så har man kanske vunnit det i en del människors ögon. Dock icke i mina. Ty jag vill säga, att det tredje förslaget, som gjordes från jordbruksdepartementet till det stora bolaget, borde väl ovillkorligen kunnat leda till någonting, om man visat verkligt god vilja. I detta tredje förslag erbjöd ju nämligen Kungl. Maj:t 1 krona för hela betarealen, medan det i motionen här intagna förslaget går ut på 1 krona 50 öre för två tredjedelar av betarealen och ingenting för en tredjedel, det vill säga ungefär detsamma. Hade man velat göra någonting för att skapa möjlighet att hålla igång, inte alla fabriker, men de, där förhållandena påkallade det, så är det mycket möjligt, att en uppgörelse skulle ha kunnat komma till stånd. Ja, det är kanske till och med inte omöjligt ännu i denna stund, om man verkligen har god vilja hos regeringen. Och varför skall man inte ha god vilja i detta fall? Nu säger herr statsrådet, att han fått ett större tillmötesgående från mellersta bolaget och meddelar, att detta bolag gjort upp. Förslåt, men skulle herr statsrådet också kunna meddela, på vilka villkor och efter vilka eftergifter som mellersta bolaget gått med på denna uppgörelse? Ty det är naturligtvis mycket svårt att jämföra det stora bolagets avslag på den till det bolaget gjorda framställningen med mellersta bolagets accepterande av en uppgörelse, då man inte känner till de olika villkoren i det ena fallet och i det andra.

Efter min uppfattning är frågan, såsom jag uttalat i riksdagen förut, av utomordentligt stor vikt, därför att den betyder så ofantligt mycket för jordbruket i de trakter, där sockerbetor odlas, ett faktum, varpå jag icke behöver här närmare ingå. Men den betyder likaledes synnerligen mycket för arbetslöshetsfrågan. Det hade därför enligt min mening varit önskvärt, att regeringen långt tidigare verkligen hade sökt komma till någon uppgörelse i saken. Och jag skulle vilja tillägga, att det kanske inte är för sent ännu, när vi, såsom herr Poppius påpekade, se vilket väder det är ute.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skall inte draga ut denna debatt till ett långt personligt käbbel, eftersom herr Lithander nu dock gjort den ursäkt för sitt orättfärdiga angrepp mot regeringen, vilken jag tillät mig framhålla som nödvändig. Jag skulle varit mera glad, om han gjort det mera oförbehållsamt.

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

Till herr Lindman skall jag i korthet säga, att jag aldrig jämrat mig över än så hårda tag, när man är med i ett *ärligt* politiskt slagsmål. Men sådana där angrepp bakifrån och på frånvarande, de äro, tycker jag, oridderliga och ofina. Det är bara dylika angrepp jag velat vända mig mot. Herr Lindman har, som sagt, aldrig funnit mig vara borta, där det gällt att i politiken slåss på gammalt ärligt sätt. Min kamp mot den Hammarskjöldska regeringen skedde på ett sätt, som jag inte i något avseende har anledning önska annorlunda. Jag ansåg den regeringen landsfarlig, och jag var därför övertygad om, att man var tvungen att göra vad man kunde för att störta den. Den kampen fördes här i kammaren med all möjlighet för regeringens medlemmar att försvara sig och ge igen. Det kan vara, att någon tyckte, att det användes hårda nävar. Men det var min uppfattning, att de händerna måste tagas till i det sammanhanget.

Jag är emellertid herr Lindman tacksam, för att han gett mig tillfälle att här i kammaren avliva den gamla Nya Dagligt Allehandalögnen, att jag kallat herr Hammarskjöld för Hungerskjöld. Jag ger aldrig människor öknamn. Och jag skall kunna ge belägg på, att detta öknamn kom upp i en tidning i mellersta Sverige, en socialdemokratisk tidning. Där myntades det, så vitt jag vet, för första gången, och jag har aldrig använt det eller fört det vidare. Historien om mig som upptäckare av ifrågakvarnarnas vedernamn tillhör den legendbildning, som alltid skapas omkring människor, som stå i striden, och som man möjligen kan lyckas dementera, när man blir 60 eller 70 år gammal och får tid och tillfälle att syssla med sin rehabilitering. Jag har hittills inte brytt mig om att här dementera denna lögn, men då den nu av herr Lindman även förts till denna kammars protokoll, så ber jag att få begagna detta tillfälle att få den avlivad.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Linders*: Herr talman! Jag tror, att jag redan i mitt förra anförande har givit klarhet i fråga om vad jag sagt och menat i den förklaring, som jag avgav i kamrarna den 4 mars.

Herr Lindman talar om dessa »så kallade» förhandlingar med det stora bolaget. Ja, jag har aldrig velat ge vad som förekommit mellan mig och det stora bolaget sken av några grundliga förhandlingar. Men jag har sökt giva skäl för att denna brådska måste iakttagas, så att förhandlingarna fingo formen av vissa bestämda frågor, som vi begärde bestämda svar på. Som jag nyss anförde, den grund, varpå man från regeringens håll ville att en uppgörelse skulle träffas, var en slutlig uppgörelse beträffande statsgarantien. Saken kunde därför icke prövas förrän de sockersakkunniga avgivit sitt förslag, och när detta kom då återstod inte mer än cirka 8 dagar till propositionstidens utgång, och till dess ville man ha saken klar. Bevillningsutskottet har, genom den snabbhet, varmed utskottet behandlat denna fråga, visat, vilken brådska, som i själva verket var nödvändig, om man ville komma till ett resultat. Nu säger herr Lindman att regeringen skulle redan i höstas

börjat vidtaga åtgärder för att få en lösning till stånd. Ja, *Ang. införselmonopol m.m. å socker.* regeringen tillsatte redan i höstas de sockersakkunniga, som skulle verkställa den granskning, varpå regeringen vill fota en uppgörelse, och jag har den 4 mars avgivit förklaring beträffande skälet till att man inte vidtog större utredningsarbeten i fråga om fortsatt statsgaranti eller liknande åtgärder. Det var därför att riksdagen ju redan i fjol bestämde sig för att inte vidare gå den väg, som man hittills använt för tryggande av betodlingen och sockerproduktionen. För övrigt har ju riksdagen i år visat, att den inte heller vill ånyo beträda samma väg. Regeringen har alltså i det fallet tydligen rätt tolkat riksdagens beslut i fjol. Herr Lindman menar, att det tredje förslaget skulle kunnat utgöra utgångspunkt för en uppgörelse i saken. Ja, det var den sista utväg, som jag ansåg vara möjlig att anlita för att utröna bolagets villighet till uppgörelse, och därför framställes detta förslag. Men bolaget sade ett bleklagt och bestämt nej. Nu söker herr Lindman visa, att man kunde gått med på ett förslag om indragning av en stor del av fabrikerna och att detta hade varit en framkomlig väg. Ja, vid de, jag skall inte använda ordet underhandlingar, men samtal, som ägt rum mellan sockerbolagens styresmän och mig, framkom det, att förutsättningen för att alla fabriker skulle hållas i gång, skulle vara att man hade tecknat minst 40 % av föregående års betareal. Detta var sockerbolagets förbehåll vid det samtal, som ägde rum. Men om, som herr Lindman säger, det skulle göras en kraftig insats för att hindra arbetslösheten, då var det icke möjligt att reflektera på den medling, som herr Lindman nu tycks vara inne på, att stänga av $\frac{1}{3}$, eller vad det kunde bli, av fabrikerna. Ty då dels begränsade man ju betodlingen till vissa trakter, och dels möjliggjorde man icke det arbete, som skulle hindra arbetslösheten. Jag tror, att från regeringens sida har man med dessa utgångspunkter sökt göra vad som göras kunde, och jag har utnyttjat de möjligheter, som tiden medgivit.

Vidare frågade herr Lindman, då här flaggas för en uppgörelse med det mellersta bolaget under de närmaste dagarna, och ville ha reda på villkoren för denna uppgörelse. Ja, herr Lindman har nog icke någonsin under sin mångfrestande verksamhet lagt några villkor på bordet, innan avtalen varit slutna. Och har vill väl icke locka oss andra att göra annorlunda, än han själv brukat göra. Men så mycket vill jag säga, att med de villkor, på vilka man kommit till en överenskommelse med det mellersta bolaget, tror jag att regeringen är förhandlingsvillig, om det skulle gälla en uppgörelse med det stora bolaget. Men om det stora bolaget skall träffa en uppgörelse på de grunder, som man har utsikt att göra gällande med det mellersta, så får nog det stora bolaget pruta med sig åtskilligt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Thorsson*: Herr talman! Innan klubban faller efter behandlingen av detta ärende, känner jag mig, ehuru herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet så nyligen yttrat sig, uppfordrad att säga ett par ord

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.

(Forts.)

med anledning av en direkt anmärkning, som herr Lindman gjorde mot regeringen för vad den uraktlåtit att göra i denna fråga sistlidne höst. Jag skulle vilja säga till herr Lindman, att då låg denna fråga så, att regeringen hade att taga hänsyn till det beslut, riksdagen fattade redan i fjol. Innan sockersakkunnigas förslag låg på regeringens bord hade regeringen överhuvud taget mycket svårt att bedöma, hurudan situationen i sockerfrågan kunde bli här frampå vårsidan. Man hade ingen annan möjlighet att bedöma det, annat än att det såg ut att bli en ovanligt stor sockerreserv. Under hand hade vi från sockerbolaget erfarit, att denna reserv i oktober månad 1922 kunde beräknas komma att uppgå till omkring 60,000 ton. Vi hade då att bilda oss en uppfattning om vilket detaljpris som borde tillämpas under detta konsumtionsår, för att bringa det beräknade reservlagret ned i ett prisläge som komme att ligga något närmare världsmarknadspriset. Vi kommo då till den uppfattningen att vi under den återstående delen av innevarande konsumtionsår skulle bliva tvungna att hålla ett detaljpris på 1 kr. 60 öre eller t. o. m. något däröver.

Under överläggningarna i denna fråga angående prisbildningen på socker har förslag framkommit att redan nu sänka priset och sedermera hålla det sålunda fastställda priset även under nästa konsumtionsår till dess statens garanti vore täckt. Stämmor ha även höjts för att sätta ned sockerpriset och uttaga av andra skattemedel vad som erfordras för att täcka den merkostnad, som de föregående årens riksdagsbeslut föranlett på sockermarknaden. För min del måste jag säga ifrån, att jag icke kan gå med på att öka vare sig den ena eller den andra skattesatsen på andra skatteobjekt för att betala en misslyckad sockerpolitik. Nu får riksdagen och speciellt de ledamöter inom riksdagen, som med vett och vilja under fjolårets riksdag drev en oriktig sockerpolitik, draga konsekvenserna därav. Det är ofrånkomligt, att lantbrukarna i Skåne under fjolåret hade nöjt sig med 5 kr. pr 100 kg. sockerbetor. Men deras målsmän drevo då en hänsynslös politik för att höja priset långt utöver vad som var nödvändigt för att täcka produktionskostnaderna. Nu skola icke dessa herrar, som då förmådde riksdagen att godtaga ett för högt produktionskostnadspris, än som var nödigt, vråka skulden på den sittande regeringen. Det vill jag säga ifrån från den plats jag nu intager, att vi måste på något sätt ha rätt att sopa bort det ansvaret från oss och lägga det på edra egna skuldror. Man har genom en oriktig politik vid förra årets riksdag bundit statsverket för onödiga kostnader och skapat ett sockerlager, som nu lägger hinder i vägen för en uppgörelse i sockerfrågan. Detta förslag, som föreligger ifråga om ordnandet av betodlingen, har ju icke inskränkt sig enbart till att begränsa statsbidraget för sockerproduktionen till 1923 års konsumtion, utan det innebär, att statsmakterna skola binda sig för en garanti, som delvis sträcker sina verkningar fram till 1924 års konsumtion. Jag frågar er, mina herrar, är det riktigt, att vi skola pålägga statsverket denna börda, när det från alla håll ropas på att andra avvecklingar av kristiden skola ske

utan statsmakternas särskilda ingripande. Jag kan ju förstå den politik, som vill göra den nuvarande regeringen till syndabock, därför att vi nu stå inför en avveckling; när missgrepp begåtts, måste väl något offer sökas. Vi förebråddes mycket intensivt under den föregående sockerdebatten, för att vi saknade vilja, saknade förmåga, saknade lust att taga initiativ i sockerfrågan. Några dagar efter sedan denna debatt var förd, kom slutligen sockersakkunniga in med sitt förslag, vari framlades en redogörelse över det stora bolagets fordran hos statsverket; denna skulle enligt bolagets beräkning uppgå till åtskilliga miljoner kronor. Sockersakkunniga ifrågasatte högst avsevärda nedsättningar av dessa fordringsanspråk. Vid beredningen av detta ärende ifrågasattes huruvida man skulle kunna komma till en uppgörelse med bolaget, där vi redan nu kunde få veta, vad statsverket skulle betala för uppgörelsen och sedan vara fri. Med ledning härav har förslag från jordbruksministern ingått till bolaget angående uppgörelse på sätt närmare redogörelse i propositionen angives. Nu klagas det över, att bolaget icke erhållit tillräcklig tid för avlämnande av svar. Det vill förefalla mig, att då bolaget gjort upp sitt bokslut över sina räkenskaper i fjol — i juli eller i augusti — så borde icke bolaget vara främmande för eller sakna de ekonomiska kalkyler, som härvidlag vore erforderliga för att avgiva det önskade svaret. Måhända har jag felbedömt förhållandena, men jag förställer mig, att det låg så till, att bolaget hade tillgång till alla de faktorer, på vilka bolaget skulle grunda sin framställning, att det skulle befinna sig i den situationen, att det ganska snart kunde säga, att det fordra vi för att göra upp med staten och frigöra staten från vidare förbindelser. Det är klart, att i en fråga som denna, där intressena stå så starkt mot varandra, där måste det uppstå delade meningar om, huru saken skall ordnas. Men vid allt meningsutbyte äro dock de sakliga skälen starkast, hur vi vrida och vända på denna fråga är det ofrånkomligt, att fjolårets skörderesultat, tillsammans med den minskade sockerkonsumtionen, givit oss en sockertillgång som täcker behovet 8 å 9 månader av nästa konsumtionsår. Detta faktum kunna vi icke komma förbi vid bedömande av denna fråga. Skall man endast tillfredsställa det sockerbehov, som kräves för nästa konsumtionsår, säger bolaget, då behöva vi icke mer än 10- å 12,000 hektars betodling. För egen del vill jag betona, att skola vi endast odla 12,000 hektar, då kunna vi i detta ögonblick avföra en väsentlig del av det s. k. arbetslöshetsproblemet från denna sockerproduktion. Ty då ligger det ju så till, att de mindre jordbrukarna, som sköta sina betor, både vad såning, rensning och upptagning beträffar, med sitt eget folk kunna teckna den önskade arealen, de erhålla visserligen härigenom en jämnare sysselsättning för sitt eget folk, men denna inskränkta odling får en mycket liten inverkan på den s. k. lejda arbetskraften. Vill man däremot utöka arealen till 20,000 hektar, så vill jag icke förneka, att detta får ett visst inflytande på arbetslöshetsproblemet. Men då gå vi in för att binda oss för en ny reserv, som skulle medföra en statsgaranti ända fram till år 1924. Det är på det problemet

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

vi ha att väga fördelar och nackdelar. Uppenbart äro bolagen icke rätt gärna benägna att öppna råsockertillverkning vid samtliga råsockerfabriker. Och om man icke får 20,000 hektars betodling, då kommer järnvägsproblemet fram; var skall man koncentrera denna 20,000 hektars betodling? Var skall den förläggas? Skall man förlägga den till den betjord i Skåne, som är mest givande? I samma ögonblick man koncentrerar betodlingen, vare sig man odlar betor för 12- eller 20,000 hektar, så avkopplas alla de järnvägar, som ligga utanför det bestämda betodlingsområdet.

Jag kan för min del icke finna annat än att som saken nu ligger till få betodlarna och bolaget göra upp sina mellanhavanden med varandra, och riksdagen får fatta sitt beslut i denna fråga uteslutande med hänsyn till huru staten skall prissätta ineliggande sockerlager för att erhålla den synnerligen kostbara garantien täckt genom sockerkonsumtionen. Även om det blir besvärligt för jordbrukarna, måste vi ändå komma ihåg, att den jord, på vilken det odlas betor, är av mera prima beskaffenhet och att följaktligen denna jords brukare icke få framställa större anspråk på statssubvention än vilken annan jordbrukare som helst. Vi få lov att se saken sådan den för ögonblicket är; och även om vi icke gå in för en viss statssubvention, så måste vi hålla ett synnerligen högt sockerpris under hela detta konsumtionsår. Vi måste vara på den säkra sidan, för att vi icke vid den slutliga uppgörelsen skola behöva utdebitera miljoner av skattedragarna för att ersätta och utjämna eventuellt felslagna kalkyler i den sockeruppgörelse, som skall ske. Ur den synpunkten vore det önskligt, om vi befunde oss i den ställningen, att vi redan i dag kunde få en fullständig uppgörelse med sockerbolagen. Det kan hända, att även denna senare väg skulle leda till en viss merutgift för statsverket, men jag håller före, att om jag i dag kunde få en slutuppgörelse med hela sockerproblemet, då skulle detta i och för sig vara värt en liten slant. Som saken nu ligger, kan det emellertid icke ordnas på det sättet, att staten ingriper med någon subvention, utan vederbörande få lov att klara sina mellanhavanden med varandra. Jag har velat säga, att det dock icke är rätt, när man nu säger, att det är regeringen som bär skulden till, att det icke blir någon uppgörelse i sockerfrågan. Skall skuldbördan fördelas, vill jag icke börja med hösten 1921, herr Lindman, utan jag vill medräkna riksdagens behandling av detta ärende 1921, då herr Lindman och herr Olsson i Kullenbergstorp hade ett avgörande ord med i laget och då även andra sockerintresserade voro mycket verksamma. Dessa faktorer måste medräknas när det gäller att avväga, vem som har skulden till den situation vi nu befinna oss i.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord med anledning av de yttranden, som fällts från statsrådsbanken.

Det är ganska egendomligt att höra herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i hans energiska försök att avvältra allt ansvar från den sittande regeringen, som för närvarande icke ansett sig böra göra någonting. Herr statsrådet säger, att regeringen eller

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.*

(Forts.)

herr statsrådet icke ensamma ha ansvaret. utan det började i fjol, då kammaren och riksdagen beslutade och då de, som äro intresserade i sockret, och även andra sockerintresserade framdrevo det beslutet. Jag vill nu säga, att jag själv är icke intresserad i sockret på annat sätt, än att jag äter socker ibland och det för resten ganska litet. Jag ser icke saken ur sockerintressets synpunkt utan ur synpunkten av, om det är ett behov för landet eller en viss landsända, att man ingriper. Och då förstår jag icke annat än att det är regeringen, som måste ingripa och vidtaga åtgärder vid varje tidpunkt, då det enligt regeringens mening borde ingripas. Herr statsrådet Thorsson fäste sig vid fjolårets riksdagsbeslut i sockerfrågan, och han talade om att det endast är herrarna, som framdrevo det beslutet, som har ansvaret, men nu vilja de kasta det över oss arma oskyldiga människor, som sitta på regeringsbanken. Menar alltså herr statsrådet, att eftersom riksdagen fattade ett enligt hans mening oriktigt beslut i fjol, så skall han nu föra en hämnepolitik därför. Är det verkligen förenligt med en ansvarig regerings ställning? Jag tycker det går icke riktigt ihop. Men nu ber jag att få säga herr statsrådet, att i så fall får han hämnas på en annan part också, på Vår Herre, ty det var Vår Herre som gav den goda skörden i fjol. Där ligger pudelns kärna så att säga. Vidare vill jag påpeka, att när jag har sagt, att icke regeringen efter min mening ingripit här, så säger herr statsrådet Thorsson: nej, det ha vi icke gjort. därför att riksdagen i fjol uttalade sig för att om det skulle göras någonting vidare, så skulle det icke göras på samma sätt som i fjol, nämligen genom importmonopolet. Om detta har jag uttalat mig förut, och jag säger fortfarande, att om riksdagen för ett år sedan uttalade sig i den riktningen men det sedermera inträffat händelser, som omkullstörta de skäl, på vilka riksdagen byggde sitt beslut, så skall man icke låtsas, som om ingenting hänt, bara därför att riksdagen sagt på det sättet. Skall Kungl. Maj:t verkligen vara en sådan servil tjänare åt vad riksdagen ett år tidigare uttalat, så att Kungl. Maj:t icke kan ingripa och göra någonting, som verkligen är av behovet påkallat? Låt mig bara erinra om vad herr statsrådet Thorsson nyss talade om, den uppenbara stora sockerreserv, som uppenbarligen kommer att uppstå, och jag vill även erinra om det katastrofala priset på utländskt socker, som ägt rum sedan den tidpunkt, då riksdagen fattade sitt beslut den gången. Vore icke det faktorer, som i och för sig skulle giva skäl för Kungl. Maj:ts regering att göra någonting? Ånej, det är på det sättet, att varje regering får bära ansvaret framför allt för sina egna handlingar, och den får bära ansvaret även för sina underlåtenhetssynder att icke göra vad som kan krävas av ingripande på grund av en förändrad situation. Kungl. Maj:t borde ha varit skyldig att ingripa, men den kunde naturligtvis ha skrivit i sin motivering huru mycket som helst hårda ord om dem som enligt Kungl. Maj:ts förmenande varit orsaken till hela läget.

Beträffande vad som yttrades av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet fick jag ju där på sätt och vis bekräftelse på vad jag sade om dessa s. k. underhandlingar. Herr statsrådet

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forte.)

själv sade, att det var endast samtal. Det är det jag menar, att man skall icke föra underhandlingar på det sättet, att man endast frågar och begär att få ett visst svar inom en viss kort tid. Beträffande frågan om det mellersta sockerbolagets ställning, så skall jag icke gå in på den saken, då förhandlingarna ju icke äro slutförda. Men vad jag påpekade vara av vikt, var, att man kan icke jämföra klandret mot det stora bolaget och berömmet åt det lilla, då man icke vet, på vilka grunder uppgörelsen med det senare skulle vara byggd.

Så till sist, herr talman, endast ett ord. När man talar om arbetslösheten och herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet säger, att det tredje förslaget, som han gjorde till sockerbolaget, kunde icke heller bli något utav, därför att alla fabriker måste vara i gång för att avhjälpa arbetslösheten, så vill jag säga, att nog är det på det sättet, att om man avverkar sockerbetor från 20,000 hektar, så blir det väl mera arbete både på betfälten och i fabriker, än om man avverkar betor från endast 10,000 hektar och följaktligen tillverkar socker vid ett färre antal fabriker.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Jag har aldrig avsett, att regeringen skulle vältra sitt ansvar över på andra, men jag har ifrågasatt, att även andra skola taga sin del av ansvaret och icke vältra allt på regeringen, och till dessa andra räknar jag särskilt herrar Olsson i Kullenbergstorp och amiral Lindman.

Nu vill jag erinra om och stryka under, vad jag sade i mitt förra anförande, att när vi hade att taga ställning till sockerfrågan i fjol höst, så fingo vi den rapporten, att enligt bolagets beräkningar skulle vi den 1 oktober 1922 ha en reserv av 60,000 ton råsocker, och det skulle då täcka något mer än halva årets behov under konsumtionsåret 1922—1923. Något senare erhöilo vi en ny rapport från sockerbolaget, däri bolaget meddelade, att sockerkonsumtionen så nedgått, att lagerbehållningen den 1 oktober 1922 måste räknas upp till 85,000 ton. Alltså måste man då beräkna att sockerlagret skulle räcka i ytterligare två månader, d. v. s. i runt tal skulle lagret räcka minst $\frac{2}{3}$ av årskonsumtionen. Jag skulle vilja fråga f. d. excellensen Lindman, om icke detta är ett synnerligen viktigt moment, som måste tagas med vid bedömandet av en fråga som denna, där det ekonomiska svaret icke kan begränsas till betorna och sockret utan även hänsyn tagas till andra ekonomiska ting, som falla inom omprövningen, man har en viss skyldighet att räkna med denna företeelse.

Nu säger herr Lindman, att det var Vår Herre, som gav den stora skörden. Ja, det är så att Vår Herre låter solen lysa över både rättfärdiga och orättfärdiga. Men den omständigheten att en gynnsam väderlek ökade sockerlagret kan icke giva herr Lindman något som helst stöd, då han förebrår regeringen, att den försummade sin plikt hösten 1921, ty det var ju bl. a. Vår Herres ingripande, som gjorde att vi måste behandla detta ämne så som skett. Det var Vår Herres ingripande som gjorde, att vi fingo en så stor sockerbehållning. Den omständigheten att vi fingo en så utomordentlig skörd

1921, måste naturligtvis på grund av den generösa merbetalning, riksdagen givit för betorna, för varje betodlare medföra ett proportionellt större tillskott, därför att om det blir en stor skörd på hektaren eller en liten skörd på hektaren, så äro kostnaderna för gödning och arbetskraften ganska lika, vadan det skörderesultat, som utfaller över det normala, kan i sin helhet inkvitteras av producenten. Vid sådant förhållande talar väl icke detta för att statsmakterna skola sedan därutöver av barmhärtighet subsidiera dessa, som genom Vår Herres och riksdagens samfälliga ingripande haft ett lyckosamt år 1921. Det får var någon rim och reson i anspråken på den svenska statskassan. Jag tror, att de båda parterna få uppgöra sitt mellanhavande i fortsättningen.

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Ports.)*

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord, då jag blivit så gott som apostroferad av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Jag undrar ändå, om det är de skånska böndernas skuld, att det är litet kinkigt med finanserna även på detta område. Jag vill säga, att om jag kunnat rätt förstå den sak det här gäller, så lär det hänga icke så litet efter av mellanhavandena mellan regeringen och sockerbolaget vid den tiden, då det importerades socker till ett synnerligen högt pris. Är det också de skånska böndernas skuld? Jag vill även erinra om att det fanns någonting, som kallades sockersakkunniga; dem tror jag, att herr statsrådet själv har använt rätt mycket. Ibland dem fanns också en person, som väl herr statsrådet icke skär över en kam med de övriga skånska bönderna, nämligen förra statsrådet Nilsson i Tånga. Han befann sig på samma linje, för att nu icke tala om herr Röing m. fl. Jag undrar, om de skånska bönderna egentligen gjorde något från eller till, när det gällde det pris, som då sattes. Priset sattes av riksdagen under vad de sakkunniga föreslagit, och det fanns även en motion, som gick längre ned. Men herr statsrådet förklarar nu, att det är vår skuld, att man icke kom längre ned. Varför kunde icke motionären i fjol komma så långt ned? Hade man då haft klart för sig det katastrofala fall, som sedan inträffade, kanske mångt och mycket varit annorlunda.

Nu har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrat, att betodlarna och sockerbolaget få göra upp saken med varandra; staten skall icke göra något mera åt denna sak. Men jag tyckte mig höra att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet antyde, att några underhandlingar hade förts. Det låter nästan, som om de båda statsråden icke vore riktigt överens. Men kanske jag missuppfattat eller icke kunnat riktigt följa med i detta fall.

Vidare sade herr statsrådet, att när det här gäller den bästa jorden, skall man icke giva särskilt statsbidrag till den — jag tror, att orden föllo ungefär på det sättet. Nej, vi begära icke något statsbidrag. Såsom jag redan förut sagt, säger jag ännu en gång: ha icke statsmakterna något intresse av sockerproduktionen här i vårt land, slå då ihjäl den för oss. Vi tigga icke, åtminstone gör icke jag det och

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

kommer aldrig att göra det. Har icke Sveriges regering och riksdag något intresse för själva saken, så icke uppträda vi som tiggare.

Så yttrade herr statsrådet också, att nu avveckla vi på alla håll kristidsförhållandena; staten skall icke vidare betala ut pengar för sådant ändamål. Men är det ändå så säkert? Ha vi icke en del kristidsförhållanden, som vi ännu få betala mycket pengar för? Jag tycker mig åtminstone ha sett det i en kungl. proposition. Det skulle vara glädjande, om man på detta område kunde komma därhän, att man följer den maning, som herr statsrådet givit, att vi skola avveckla alla kristidshistorier och att staten icke skall betala mera pengar på grund av kristidsförhållandena.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Thorsson*: Herr *Olsson* i *Kullenbergstorp* frågade, om de skånska bönderna hade någon skuld i den av honom omnämnda stora sockerimporten. Ja, i viss mån. När vi avskaffade regleringen av socker, hade vi 30,000 ton socker i lager. Man räknade då med att dessa 30,000 ton skulle så disponeras, att 15,000 skulle åtgå för att fylla det oundgängliga behovet i skafferierna, och sedan skulle de återstående 15,000 täcka vad som behövdes i landet, till dess nästa årsskörd kom i marknaden. Då inträffade det märkvärdiga, att omedelbart efter det sockerregleringen upphört, köptes det upp för de enskilda hushållens behov orimligt stora partier socker. Jag vet mer än en skånsk betodlare, som släpade hem över 100 kilogram socker på en gång. Dessa ofantliga uppköp av socker för magasinering i de privata förråden vilseförde bedömningen i högst väsentlig grad, och här kom framställning efter framställning från sockerbolaget om medgivande att få importera socker, så att även de, som icke hade råd att taga hem så stora partier socker på en gång, skulle få sitt dagliga behov tillfredsställt. Så fingo vi börja importera socker. Jag hade då det otrevliga uppdraget att reglera tillgången på fartyg, som skulle släpa hem stenkol, socker och vete, och jag gjorde vad jag kunde för att minska fartygstonnaget för socker- och veteimporten. Det är kanske något, som den ärade talaren har reda på, men i alla fall vill jag tala om, att jag gjorde förtvivlade ansträngningar för att åstadkomma, att det tonnage vi hade användes för den rätta importen, nämligen av stenkol, som vi då behövde för att hålla igång våra maskiner.

Men begärens att ha sockerförråd hemma var så stor, att ingen som helst hänsyn togs till staten. När staten skall betala, är som bekant solidaritetskänslan även hos dem, som officiellt betrakta sig som patrioter, så oerhört förtunnad. Det var detta sakernas tillstånd som gjorde, att vi fingo en konstlad sockerbrist, och jag vill gärna medgiva, att den rent psykologiskt påverkade bedömningen av sockerfrågan vid föregående års riksdag. Om icke detta psykologiska moment hade varit, skulle det icke lyckats för dem, som agiterade ensidigt och rentav förde riksdagen bakom ljustet, att genomdriva det beslut, som fattades. Men detta grundade sig på det

förhållandet, att vi under konsumtionsåret 1919—1920 måste importera för mellan 80 och 90 miljoner kronor socker. Man kan ju tänka sig, hur tokiga uttryck sockerbehovet tog sig här i landet, när vi slutligen för att skaffa vad som ansågs behövt, till dess den nya skörden kom i marknaden, måste köpa socker från England och betala omkring 2 kronor 15 öre per kilogram. Jag fick en dag påringning från en medborgare här i staden, som bad, om jag ville skaffa två kilogram socker åt hans son, som befann sig i London och icke kunde få så mycket socker han ville, ty där var det rationering. Det var från London vi fingo det sista partiet, som vi betalade med 2 kronor 15 öre per kilogram.

Om man har en sådan bakgrund i fråga om hur det hushållas, när staten skall betala, och har att taga hänsyn även till andra skatte- dragare, är det klart, att man blir en smula betänksam. Man behö- ver icke speciellt rikta sitt ursinne mot de skånska bönderna, men man kan rikta det emot deras målsmän här i riksdagen, som före- gående år vilseförde riksdagen i dess uppfattning och beslut i socker- frågan.

Herr Lindman: Med anledning av herr finansministerns sista yttrande — jag beklagar, att han försvann ut genom dörren, men han förtog sig visst vid sin sista kraftyttring; nej, jag ser, att han kommer tillbaka nu — så skulle jag vilja säga, att när man hör de båda herrar statsråden så ofantligt varmt försvara bristen på åtgärder från Kungl. Maj:ts sida, tycker man, att det är ganska egendomligt, då de båda två äro från den provins, som beröres allra närmast av denna fråga, och i synnerhet då den ene har intagit en ställning såsom domänintendent i Malmöhus län. Nog tycker man, att det är ganska egendomligt och att det följaktligen måste vara mycket starka skäl, som herrarna hava för denna sin overksamhet. Emellertid är det så, att herrarna synas hava samma uppfattning om att intet bör göras. Herr statsrådet och chefen för jordbruks- departementet vill ingenting göra eller har åtminstone icke velat i tid vidtaga några åtgärder i detta fall. Jag erinrar mig då, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vid ett tillfälle visst hade en annan kollega såsom jordbruksminister, som hette Nilsson i Tånga, och han var också från samma provins och var jord- brukare — jag vet icke, om han är någon skicklig sådan eller icke, om han odlar betor eller icke, men jordbrukare är han. Han satt visst med bland sockersakkunniga på hösten 1920 eller på nyåret 1921. Om jag icke missminner mig, var han där med om ett förslag, att vi skulle betala 7:25 till betodlarna. Kanske herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vill korrigeras mig, om jag har orätt, ty jag tager siffran ur minnet. Han ville, som sagt, vara med om 7:25. Riksdagen beslutade emellertid ett pris, som skilde sig betydligt från det pris, som herr Nilsson i Tånga i egenskap av sak- kunnig tillstyrkt, nämligen 7:25, ty riksdagens beslut blev 6:50. Nu talade herr statsrådet nyss om, att solen skulle skina på både

*Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)*

Ang. införsel-
monopol m.m.
å socker.
(Forts.)

rättfärdiga och orättfärdiga. Jag vet icke, vilka han menade i det fallet, men jag skall be att få göra en fråga: vilkendera av dessa båda, den nuvarande jordbruksministern eller den förutvarande, är den rättfärdige och vilken är den orättfärdige, ty de kunna uppenbarligen icke båda vara rättfärdiga. Att döma av det starka klander, som nu framförts av herr finansministern i så kraftiga ord, som endast han med sin stämma kan åstadkomma, skulle det väl vara den arme Nilsson i Tånga, som är den orättfärdige.

Herr talman! Jag skulle vilja uppehålla tiden ännu ett ögonblick. När det från statsrådsbänken talas om, att riksdagen förra året sagt, att om det skulle göras någonting, så skulle det i varje fall icke vara genom det hittillsvarande systemet, så vill jag påpeka, att vad riksdagen då sade i varje fall icke giver stöd för Kungl. Maj:t att icke göra någonting alls.

Vidare skulle jag vilja säga till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som här vid de olika tider, när han varit finansminister, visat, att han kan komma fram med väldiga budgeter: är det verkligen rimligt att göra, som jordbruksministern gjort i detta fall, då han till det stora sockerbolaget ingav ett förslag och begärde svar inom 48 timmar, fastän det dock här rörde sig om en budget på 175 miljoner kronor.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Thorsson*: Herr *Lindman* frågade, vilken av de båda jordbruksministrarna, herr Nilsson i Tånga eller herr *Linders*, som hörde till de rättfärdiga och vilken som hörde till de orättfärdiga. Det överlämnar jag åt Vår Herre att avgöra, eftersom det är han som bestämmer, hur solen skall lysa över dem.

På hans senare fråga, om tiden kunde vara rimligt tillmätt, när det gällde att avgöra en sådan stor affär, vill jag svara, att jag i mitt förra anförande framhöll, att detta bolag måste sitta inne med aktstycken, så väl förberedda, att det borde kunna avgiva ett svar inom den begärda tiden, enligt mitt sätt att se. Det kan ju hända, att jag bedömer det oriktigt, men jag tror icke, att man skall kunna krypa bakom den omständigheten, att tidsfristen var något kort, när detta bolag haft en så lång tid förut att pröva den ekonomiska sidan av denna uppgörelse.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till de i ämnet väckta motionerna samt 3:o) bifall till det av herr *Olsson* i *Kullenbergstorp* under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställen i utskottets förevarande betänkande nr 24, röstar

Ang. införselmonopol m.m. å socker.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 117 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs vart för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om provtaxering i anledning av ifrågasatt omläggning av det kommunala beskattningsväsendet; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar; och

nr 13, i anledning av väckt motion med förslag till ändring i vissa delar av lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 8.

Härefter föredrogs första lagutskottets memorial, nr 15, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 9 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjömanslag m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner; och begärdes ordet därvid av

Ang. förslag till sjömanslag.

Herr Lövgren, som yttrade: Herr talman! Det förefaller mig, som om den sammanjämkning, som första lagutskottet här åstadkommit, icke giver tillräckligt åt andra kammarens synpunkter på föreliggande fråga, men jag skall likväl icke vid detta tillfälle framställa något yrkande. Jag har erhållit uppgift om att sjöfolkets pensioneringsfråga möjligen kommer upp i riksdagen nästa år, och det blir då kanske i detta sammanhang möjligt att återkomma. Annars var det väl så, att andra kammaren fattade sitt beslut beträffande 24 paragrafen förnämligast för att bereda en om också ringa ersättning åt anhöriga efter sjömän, som avlidit i sitt arbete.

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 27.

Ang. förslag till sjömanslag. Jag skall, herr talman, icke förlänga denna debatt utan har endast velat foga denna erinran till protokollet.
(Forts.) Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Ang. ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring. Å föredragningslistan fanns härpå upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, dels ock i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 173, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 (nr 303) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 135 i första kammaren av herr *Åström* och nr 266 i andra kammaren av herr *Lövgren m. fl.*

Herr *Åström* hade i sin motion föreslagit, att riksdagen måtte vid behandling av förevarande proposition besluta, att § 3 i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid tjänstgöra samma antal dagar, som tjänstgöringen skolat omfatta, därest medgivande enligt § 1 ej givits och värnplikten skolat fullgöras vid fotfolket. Tjänstgöringen skall fullgöras i en följd eller i två omgångar.»

I den av herr *Lövgren m. fl.* väckta motionen hade hemställts, att förevarande § 3 måtte erhålla följande lydelse:

»Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid tjänstgöra samma antal dagar, som tjänstgöringen skolat omfatta, därest tillstånd enligt § 1 ej meddelats.

Tjänstgöringen skall fullgöras i en följd eller i två omgångar.»

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 (nr 303) om värnplikliga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Ang. ändring i lagen om värnplikliga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.
(Forts.)

Härigenom förordnas, att § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnplikliga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, skall hava följande ändrade lydelse:

Värnpliktig, vilken erhållit tillstånd att fullgöra värnplikten på sätt i § 1 a) angives eller att, enligt vad i § 1 b) sägs, i stället för värnpliktstjänstgöring utföra civilt arbete, är skyldig att under fredstid tjänstgöra ett antal dagar, som i förra fallet med en fjärdedel och i senare fallet med hälften överstiger det sammanlagda antalet dagar, varunder tjänstgöring i fredstid enligt § 27 mom. 1 A eller B samt mom. 3 ävensom § 36 mom. 1 värnpliktslagen åligger rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna tilldelade värnplikliga. Vid beräkning av dagantalet uppkommande bråktal bortfalla. Tjänstgöringen skall i fall, som i § 1 a) angives, fullgöras i en följd och i fall, varom i § 1 b) sägs, fullgöras i en följd eller i två omgångar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, med iakttagande att lagen skall äga tillämpning jämväl beträffande värnplikliga, som dessförinnan inskrivits;

B. att motionen nr 135 i första kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

C. att motionen nr 266 i andra kammaren likaledes icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Hage*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *H a g e*: Såsom framgår av detta utskottsutlåtande, har jag fogat en blank reservation vid detsamma. Denna blanka reservation innebär, att jag vill yrka bifall till den motion, som i första kammaren väckts av min partivän *Åström*.

Som herrarna och damerna veta, antogs denna lag för ett par år sedan, och jag var då med i det utskott, som behandlade frågan. Vid detta tillfälle framfördes från det parti, som jag representerar, två yrkanden, när det gällde denna lag. Det ena avsåg, att när det var fråga om att bestämma, vilka som vore samvetsömma, man skulle taga hänsyn även till sådana personer, som av andra grunder än religiösa kunde anses som samvetsömma. Dessutom föreslogs även från vårt håll, att utbildningstiden för samvetsömma värnplikliga skulle vara lika lång som för andra värnplikliga. Emellertid avslogos båda dessa yrkanden av riksdagen, och beslutet blev utformat på det sätt

Ang. ändring
i lagen om
värnpliktiga,
vilka hysa
samvets-
betänkligheter
mot värn-
plikttjänst-
göring.
(Forts.)

tet, att vid bestämmandet av vilka personer, som skulle behandlas såsom samvetsömma, man endast skulle taga hänsyn till dem, som befunnos hysa religiösa betänkligheter.

Den frågan föreligger emellertid icke till avgörande i dag, men däremot föreligger den andra frågan, nämligen om den tid, som de samvetsömma skola tjänstgöra, och man kan enligt mitt förmenande nu framställa yrkanden om denna sak. Som jag redan förut har nämnt, har riksdagen för dessa samvetsömma beslutat om en längre tjänstgöringstid än för övriga värnpliktiga. Jag får för min del säga, att jag fann detta riksdagens beslut vara ett mycket beklagligt beslut, eftersom man på detta sätt skulle, så att säga, straffa dessa människor genom att ålägga dem en längre tjänstgöringstid. Jag har därför hela tiden tänkt, att man så snart som möjligt borde försöka rätta till detta riksdagens missgrepp — ty som ett missgrepp betraktar jag saken.

När nu Kungl. Maj:ts proposition, som nu behandlas, avlämnades till riksdagen, hade jag även för avsikt att väcka en motion, syftande till en ändring i den riktning, som jag nu antytt. Men jag fick till en början den uppfattningen, att man knappast kunde väcka någon motion i det av mig önskade syftet, därför att propositionen egentligen endast gällde en uppdelning av tjänstetiden på två terminer och ingenting annat. Under frågans behandling i utskottet fann man emellertid, att eftersom hela § 3 i lagen överlämnats till riksdagens omprövning, förelåg det även möjlighet att taga upp frågan om tjänstgöringstidens längd till behandling, eftersom den saken inrymtes i nämnda paragraf.

Ja, det gjordes t. o. m. inom utskottet gällande — och den uppfattningen har även kommit till synes i utskottsmotiveringen — att det nu förelåg större anledning att minska övningstiden för de samvetsömma, därför att det skäl, som förut funnits för att ge dem längre tjänstgöringstid, bortföll, då man för en större del av dem övergick till delad tjänstgöringstid. När man år 1920 beslutade i denna fråga, ansåg man nämligen, att det vore en fördel för dessa samvetsömma, att de skulle få fullgöra sin tjänstgöringstid i en följd, och denna fördel skulle därför å andra sidan kompenseras med att man gav dem en längre tjänstgöringstid. Därigenom att man nu delvis övergår till en delad tjänstgöringstid, komma dessa människor till en del i samma ställning som övriga värnpliktiga, varför enligt flertalets mening inom utskottet och även enligt mitt förmenande det motiv bortfaller, som förut möjligen kunde tala för att man skulle ge dem en längre tjänstgöringstid än övriga värnpliktiga.

Sedan denna sak klarlagts inom utskottet, beslöt den partigrupp, som jag tillhör, att, eftersom motionstiden ej var utgången, väcka motion i frågan, och vill jag nu med hänvisning till vad jag nu sagt yrka bifall till den motion, som i första kammaren framförts av herr Åström.

Jag vill beträffande frågan om tidens längd hava sagt, att jag tror, att det skulle vara synerligen lämpligt och önskligt, om man så fort som möjligt kunde komma bort ifrån det beslut om förlängning

av tjänstgöringstiden för de samvetsömma, som vid föregående tillfälle, då frågan var före, fattades av riksdagen. Det förhåller sig nämligen så — och det framgår även av utskottets utlåtande — att det beslut, som då fattades, har resulterat i en alldeles omätligt lång tjänstgöringstid för vissa delar av de värnpliktiga, exempelvis studenter, som enligt detta beslut skulle få en övningstid under normala förhållanden av ända upp till 772 dagar eller nära på två år. Nu är det visserligen sant, att under senaste tiden hava nedsättningar gjorts i övningstiden, varav även följt nedsättningar för de samvetsömma. Nämnda studenters tjänstgöringstid lär alltså enligt de nu gällande bestämmelserna vara 540 dagar, men jag tycker, att även detta är en oerhörd lång tid.

Jag anser därför, att man, då man kan konstatera detta, skulle ha skäl att så fort som möjligt försöka rätta till det misstag, som begicks av 1920 års riksdag, och övergå till att besluta på ett sätt, som jag anser vara riktigt och rimligt, nämligen så att de människor, det här gäller, icke skola straffas för att de hysa en viss åskådning beträffande militarismen. Om de på något sätt skola fullgöra någon skyldighet gentemot staten av samma slag som övriga värnpliktiga, böra de ha samma övningstid, som om de skulle ha fullgjort sin värnplikt på vanligt sätt.

Det är från den utgångspunkten och med anförande av denna motivering, som jag, herr talman, skall be att få yrka bifall till herr Åströms motion och följaktligen, att utskottets hemställda bifalles med den ändring, som därav påkallas. Detta mitt yrkande innebär alltså, att dessa värnpliktiga skola få samma tjänstgöringstid som övriga värnpliktiga samt att denna tid skall fullgöras antingen i en följd eller i två omgångar och slutligen att tjänstgöringstidens längd skall vara densamma som för fotfolket.

Herr *Johansson* i Sollefteå instämde häruti.

Herr *Magnusson* i Kalmar: Herr talman! I den kungl. propositionen och i utskottets hemställda föreslås en ändring i lagen av den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring. I denna lag stadgas, att dessa samvetsömma värnpliktiga, vilka uppdelas i två kategorier, vapenvägrare och civilarbetare, skola fullgöra sin tjänstgöring i en omgång. Nu har det visat sig vålla svårigheter att ordna arbeten för dessa civilarbetare i en omgång, och Kungl. Maj:t har därför gjort framställning om en ändring av lagen, som möjliggör, att dessa arbeten skola kunna utföras i, som det heter, två sommaromgångar, d. v. s. i två omgångar under sommartiden, beroende just därpå, att vintertiden har visat sig olämplig för dessa arbetens utförande.

Utskottet har nu tillstyrkt en sådan åtgärd, och dessutom har utskottet i sin motivering ansett, att frågan om dessa värnpliktsvägrares tjänstgöringstid bör komma under riksdagens prövning. Utskottet gör också i motiveringen en framställning till regeringen om att denna ville tillse, att frågan, så fort ske kan, bringas under riks-

Ang. ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.
(Forts.)

*Ang. ändring
i lagen om
värnpliktiga,
vilka hysa
samvets-
betänkligheter
mot värn-
pliktstjänst-
göring.
(Forts.)*

dagens omprövning, eventuellt vid nästa riksdag. Jag förmodar, att regeringen också kommer att taga hänsyn till detta utskottets uttalande och tillse, att riksdagen får tillfälle att taga ståndpunkt till den förändring av tjänstgöringstiden, som motionärerna ha varit inne på och som herr Hage yrkade bifall till.

Jag tror, att såsom frågan nu ligger, har man icke någon anledning att motsätta sig ett bifall till utskottets förslag, då man ju icke vinner något på ett avslag. Jag skall, herr talman, för min del be att med hänsyn härtill och med understrykande av vad utskottet har framhållit i fråga om att tjänstgöringstiden för dessa värnpliktiga underställes kommande riksdag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet S a n d l e r: Herr talman! Då försvarsministern icke i dag är i tillfälle att deltaga i kammarens förhandlingar, skall jag tillåta mig att yttra något i anledning av utskottets förslag och de yttranden, som från utskottets sida föreligga.

Saken ligger ju så till, som den siste ärade talaren anförde, att syftet med den kungl. propositionen varit att möjliggöra inkallande, om så befinnes lämpligt, i två olika omgångar av de s. k. civilarbetarna, alltså den ena kategorien av de samvetsömma värnpliktiga. I formuleringen till propositionens lagtext hade emellertid givits en mera generell formulering åt denna bestämmelse, så att den, tagen strikt efter orden, skulle ha medgivit även att verkställa inkallande i två omgångar av de s. k. vapenvägrarna eller den andra kategorien av de samvetsömma värnpliktiga, som det i lagen är fråga om. Utskottet har på den punkten gjort en modifikation i lagtexten, och jag ber att få förklara, att det icke finnes något att erinra emot denna förändring, då det aldrig har varit avsett, att detta stadgande skulle tillämpas annat än beträffande just den kategori av värnpliktiga, som utskottet nu uttryckligen har begränsat förändringen till.

Enligt vad försvarsministern har meddelat mig, avser han för sin del vid tillämpningen av det nu till kammarens prövning föreliggande förslaget, att även i fråga om civilarbetarna endast i sådana fall, där verkligt tvingande omständigheter föreligga, begagna den möjlighet till uppdelning på omgångar, som beredes genom att riksdagen bifaller den kungl. propositionen. Där så är möjligt och lämpligt, bör sålunda alltjämt även dessa civilarbetare kunna få fullgöra sin tjänstgöring i en följd, ehuru man nu har öppnat möjlighet för att kunna verkställa en uppdelning. Vid en sådan ståndpunkt föreligger ett ytterligare skäl för att, såsom utskottet förordar, avvakta erfarenheterna av lagens första tillämpning, i varje fall under innevarande år, innan man företar en ändring av själva tjänstgöringstidens längd.

Utskottet har i sin motivering ifrågasatt, att Kungl. Maj:t skulle taga under omprövning själva denna huvudfråga om tjänstgöringstidens längd. Jag kan meddela, att en sådan omprövning givetvis, därest riksdagen nu bifaller utskottets hemställan, kommer att företagas, och att försvarsministern för sin del är mycket intresserad av

att en sådan kommer till stånd. Att en sådan utredning icke har skett före framläggandet av denna proposition, har berott därpå, att riksdagen så sent som år 1920 har beslutat i detta ämne.

Då en sådan omprövning av tjänstgöringstidens längd skall komma till stånd, torde den emellertid icke böra begränsas allenast till civilarbetarna, som nu för ögonblicket stå i förgrunden för intresset, utan avse samtliga samvetsömma värnpliktiga, som få tillstånd enligt ifrågavarande lag. Det kan nämligen ifrågasättas, huruvida icke de nu gällande bestämmelserna medföra, att tjänstgöringstiden för de samvetsömma värnpliktiga blir ökad i förhållande till andra värnpliktigas tjänstgöringstid i större utsträckning än som kan anses vara nödvändigt för att avskräcka simulanter från att begagna sig av denna utväg. Jag ber att få erinra därom, att de samvetsömma värnpliktigas tjänstgöring regleras av tjänstgöringstiden för specialvapnen och icke av infanteriets tjänstgöringstid. För den ena gruppen, vapenvägrare, stadgas, att tjänstgöringstiden skall höjas med 25 %, medan för den andra gruppen, de s. k. civilarbetarna, tiden ökas med 50 %. Ifall man nu tänker sig det fallet, att det gäller en värnpliktig, som skolat tilldelas infanteriet, blir tjänstgöringstiden för en sådan utökad med långt större procentsiffra. Om man utgår från de nu rådande tjänstgöringsförhållandena, finner man, att en infanterist, som fått tillstånd såsom vapenvägrare enligt lagens bestämmelse 1 § 1 a), skall få sin tjänstgöringstid ökad från 165 till 318 dagar eller alltså med nära 93 %. Ifall man skulle vilja räkna med reservtrupps- och landstormsövningar, skulle visserligen procentsiffran sjunka till cirka 72 %, men i varje fall kommer den att ligga långt ovanför den procentsiffra, som står angiven i lagtexten, och som man närmast fäster uppmärksamheten vid. Är det fråga om en, som skall tilldeles infanteriet och såsom civilarbetare fått tillstånd enligt § 1 b), kommer ökningen av tjänstgöringstiden att bli ännu långt större eller ungefär 131 % resp., om man medräknar reservtrupps- och landstormsövningar, något över 106 %. Det kan under sådana förhållanden vara väl motiverat, att man verkligen tager upp till omprövning, på sätt utskottet här förordar, frågan i hela dess vidd, huruvida icke de nu gällande bestämmelserna i denna punkt äro strängare än vad som kan anses vara erforderligt.

Slutligen vill jag framhålla, att det torde vara tvivelaktigt, ifall man kan införa, såsom utskottet förordar eller åtminstone ifrågasätter, en fixerad tidsbestämmelse, så länge själva övningstiden — den skall normera det hela — är reglerad genom provisoriska lagar. Däremot förefaller det utan vidare givet, att då det förelägges riksdagen ett förslag till ny värnpliktslag, bör det ses till, att utskottets önskemål om införande i samband därmed av fixa tidsbestämmelser för de samvetsömma värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden blir vederbörligen prövat.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.
(Forts.)

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fördelning av skogsvårdsavgifter biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

*Ang. lån från
täckdiknings-
lånefonden.*

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden jämte en i ämnet väckt motion.

Därvid yttrade:

Herr Lindmark: Herr talman, mina damer och herrar! I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr. 76 angående ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden att tillämpas från och med 1923 har utskottet även haft att behandla en av mig jämte några andra av andra kammarens ledamöter avgiven motion, som avser, att bestämmelsen, att för lån från täckdikningslånefonden ränta skall beräknas efter 4 %, måtte utgå. Motivet för motionen har varit, att då man jämför siffrorna å de belopp, som utgått i form av lån från täckdikningslånefonden å ena sidan och siffrorna å de lån, som utgått från dräneringsfonden å andra sidan, är det synnerligen frappant att märka, huru mycket större intresse lånen från dräneringsfonden kunnat tillvinna sig. Det framgår nämligen av statistiken, att lånen från täckdikningslånefonden för åren före 1918 i regel rörde sig omkring 80,000 å 90,000 kronor. Under åren 1918—1920, då lån utlämnades från dräneringsfonden, utlämnades icke mindre än omkring 10 miljoner kronor från densamma. Vad som därvidlag särskilt var och utgjorde stimulans, var givetvis, att dessa lån voro räntefria. Jag förmodar, att anlitaudet av dräneringsfonden skulle om möjligt varit ännu större, för den händelse arbetsförhållandena varit normala. Vi veta ju, att under den högsta kristiden var det ingen lätt sak att skaffa sig arbetare, utan det var tvärt om med största svårighet man fick utförda de mest oundgängliga arbetena på jordbrukets område.

Men även en annan sak har varit motivet till den väckta motionen, nämligen den för närvarande rådande stora arbetslösheten, och att det skulle vara ett önskemål, om man kunde lösa arbetslöshetsproblemet genom att slå in på mera produktiva arbetsområden. Visserligen säger utskottet i sitt utlåtande, som går ut på avstyrkande av motionen, att det statsfinansiella läget ingalunda bör inbjuda till att vidtaga den i motionen åsyftade åtgärden. Emellertid ha vi ju under innevarande riksdag att anslå stora summor mot arbetslösheten, och detta ehuru de nödhjälpsarbeten, som komma till utförande, i de flesta fall äro av improduktiv karaktär. Så mycket hellre skulle det då kunna tillvinna sig statsmakternas intresse, när förslag framkomma om stöd för produktiva arbetsföretag.

En annan sak vill jag här särskilt framhålla, nämligen att det gång efter annan påpekas, att jordbruket i närvarande tid har att arbeta under mycket bekymmersamma omständigheter. Statsmakterna ha icke visat något särskilt stort intresse för att råda bot mot ett sådant sorgligt sakförhållande, och det kunna vi åtminstone medge, att riksdagen är konsekvent nu, då den även i denna fråga avslår det förslag, som motionärerna framfört. I synnerhet i tider, då det är svårt att kunna få produktionskostnaderna täckta, är det nödvändigt att kunna bedriva sitt jordbruk på bästa möjliga ekonomiska sätt. För att kunna få ett mera intensivt jordbruk till stånd är just täckdikningar ett grundläggande villkor, som göra det möjligt att bearbeta jorden på ett rationellt sätt. Därför ha vi ansett det vara av synnerlig vikt att kunna stimulera till täckdikningar på samma sätt som det skedde under krisåren, då Sveriges jordbrukande befolkning också visade sig förstå det synnerligen goda handtag, som staten gav jordbruksnäringen.

Vidare vill jag framhålla den krigsberedskap, som Sverige i alla fall måste se till, att den äger i ett kraftigt och framgångsrikt jordbruk. Det torde knappast vara den riktiga metoden, såsom det skedde under åren 1918—1920, att så här i all hast söka få fram jordbruket för att kunna i en kritisk och svår tid föda Sveriges befolkning. Tvärt om torde den riktigaste metoden vara att även under fredliga förhållanden se till att jordbruket intar en sådan hög ståndpunkt, att om den olyckan inträffade, att landet bleve blockerat och sålunda icke kunde importera nödvändiga livsfrönödenheter från utrikes ort, man icke hotades med svältöden utan kunde tillgodose landets behov av livsmedel. Det var visserligen ett mycket gott handtag, som statsmakterna gävo jordbruket under krisåren för att understödja jordbruket och åstadkomma ett kraftigt uppsving av livsmedelsproduktionen. Men jag tror icke, att jag tar fel, om jag vågar påstå, att verkningarna av dessa kraftiga handtag, som statsmakterna gävo jordbruket, komma att göra sig gällande först efteråt, sedan kristiden gått till ända. Jag tycker, att vi borde ha lärt oss av dessa sakförhållanden, att riksdagen skulle vara mera vaken och beredvillig att under fredstid göra sådant, som sätter jordbruket i stånd att möta de stora kraven på detsamma under svåra kristider.

Nu har ju utskottet enigt beslutat att yrka avslag på motionen, vadan väl ingen utsikt förefinnes att kunna få kammarens öra för ett bifall. På grund av detta yrkar jag icke bifall till min motion, utan avstår, herr talman, från att göra något yrkande.

Herr H e r m e l i n: Herr talman! Jag skall icke heller förlänga denna diskussion, men anledningen till att jag begärt ordet är den, att jag väl deltagit i behandlingen inom utskottet av detta ärende men icke närvarit vid utlåtandets justering. Emellertid har jag en avvikande mening från såväl Kungl. Maj:t som utskottsmajoriteten i fråga om det förslag, som nu ligger till avgörande, där det gäller de ändrade villkoren för lån ur täckdikningsfonden i

*Ang. lån från
täckdiknings-
lånefonden.*

(Forts.)

Ang. lån från
täckdäcknings-
lånefonden.
(Forts.)

vad de avse själva kontrollen för de utlämnade lånen. Då jag icke var närvarande för att kunna avgiva reservation, ber jag att helt enkelt här få förklara, att jag anser, att de av kungl. lantbruksstyrelsen framförda synpunkterna av en mera fackutbildad och saklig kontroll bort vinna beaktande.

Herr talman, jag har emellertid icke något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Slutligen fördrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Vennerströms motion, nr 187, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt ortsbefolkningen i dess helhet av ökat inflytande vid förvaltningen av allmännings- och besparingsskogar; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 10 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet; och

nr 10 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggstatens för år 1922 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

andra sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets betänkande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar;

andra lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könsjukdomar; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av väckt motion om tillstånd för vissa föreningar att vid offentliga kapplöpningar och travtävlingar anordna vad-hållning för allmänheten med s. k. totalisator; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om understöd åt elever vid lägre lantbruks- undervisningsanstalter.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Svensson</i> i Skönsberg	under	11	dagar fr. o. m. den	9	april,
»	<i>Höglund</i>	»	11	»	»	9 »
»	<i>Olovson</i> i Västerås	»	12	»	»	8 »
»	<i>Holmgren</i>	»	10	»	»	8 »
»	<i>Karlsson</i> i Gasabäck	»	10	»	»	8 »
»	<i>Isacsson</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Olsson</i> i Labbemåla	»	12	»	»	8 »
»	<i>Lundén</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Vennerström</i>	»	14	»	»	8 »
»	<i>Sävström</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Lindley</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Hedvall</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Björnberg</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Bärg</i> i Katrineholm	»	12	»	»	8 »
»	<i>Olsson</i> i Gävle	»	12	»	»	8 »
»	<i>Lundström</i>	»	10	»	»	8 »
»	<i>Carlsson</i> i Mölndal	»	12	»	»	8 »
»	<i>Olsson</i> i Broberg	»	12	»	»	8 »
»	<i>Johansson</i> i Bro	»	12	»	»	8 »
»	<i>Ernfors</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Olsson</i> i Berg	»	12	»	»	8 »
»	<i>Ljungberg</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Olsson</i> i Mellerud	»	12	»	»	8 »
»	<i>Karlsson</i> i Nynäshamn	»	10	»	»	9 »
»	<i>Svärd</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Sjöblom</i>	»	8	»	»	8 »
»	<i>Karlson</i> i Vätö	»	8	»	»	10 »
»	<i>Herou</i>	»	10	»	»	8 »
»	<i>Persson</i> i Björnsbyholm	»	3	»	»	20 »
»	<i>Norman</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Aarnseth</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Pettersson</i> i Hällbacken	»	12	»	»	8 »
»	<i>Karlsson</i> i Grängesberg	»	12	»	»	8 »
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	»	6	»	»	12 »
»	<i>Månsson</i> i Hagaström	»	3	»	»	9 »
»	<i>Spångberg</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Strid</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Nilsson</i> i Landeryd	»	12	»	»	8 »
»	<i>Waldén</i>	»	12	»	»	8 »
»	<i>Sehlin</i>	»	10	»	»	10 »
»	<i>Hedlund</i> i Häste	»	12	»	»	8 »

herr	<i>Persson</i> i Trången	under 12 dagar fr. o. m. den	8 april,
»	<i>Björk</i>	» 12 » » »	8 »
»	<i>Brännström</i>	» 12 » » »	8 »
»	<i>Johansson</i> i Brånalt	» 12 » » »	8 »
»	<i>Olsson</i> i Mora	» 12 » » »	8 » och
»	<i>Brännberg</i>	» 12 » » »	8 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 8 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 A och 10 B.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av andra sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning biföll kam-maren utskottets hemställan.

§ 3.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskot-tets betänkande nr 26, andra lagutskottets utlåtande nr 13 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 28 och 31.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skri-velser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 98, angående anvisande av ytterligare medel för bekämpande av arbetslösheten; och

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande för kommunikationsverkens räkning av arbeten för bekämpande av arbetslösheten;

från första lagutskottet:

nr 104, i anledning av väckt motion med förslag till lag om folkomröstning angående rusdrycksförbud; och

nr 105, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående möjliggörande av försäljning i vissa fall utav med kvarstad belagd lös egendom;

från andra lagutskottet, nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen

den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring; samt

från riksdagens kansli, nr 103, angående beredande åt vissa från småskoleseminarier utexaminerade lärarinnor av behörighet att undervisa i den egentliga folkskolan.

§ 5.

Härefter anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 18, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris;

nr 19, rörande lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri, så ock mot förvärf av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri;

nr 20, rörande Kungl. Maj:ts proposition, nr 62, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av 9 § i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

nr 21, angående ändrad lydelse av § 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 m. m.;

nr 22, angående förordning om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 19 november 1920 om kommunal progressivskatt för åren 1921—1924;

nr 23, angående förordning om rätt att vid taxering för inkomst åtnjuta avdrag för erlagd byggnadsskatt;

nr 24, rörande förordning angående särskild skatt å tobaksvaror m. m.;

nr 25, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 26, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

nr 27, angående förordning med särskilda bestämmelser om avdrag m. m. vid 1922 års taxering till bevillning av inkomst;

nr 28, angående förordning om särskilda ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst att gälla vid 1922 års taxering m. m.;

nr 29, angående tiden för ikraftträdande av vissa av riksdagen beslutade ändringar i tulltaxan;

nr 30, angående förslag till lag om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom;

nr 31, angående lag om anstånd för visst fall med verkställighet av straff;

nr 32, angående ändringar av vissa rubriker i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 33, angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 april 1921 om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 34, angående ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 35, angående utredning om humanisering av bestämmelserna i strafflagen för krigsmakten;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 137, angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 37, rörande Kungl. Maj:ts proposition, nr 138, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynts den 30 maj 1873.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>af Ekenstam</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 9 april,
» <i>Bäcklund</i>	» 11 » » » 9 »
» <i>Leo</i>	» 10 » » » 8 »
» <i>E. A. Nilson</i> i Örebro	» 2 » » » 9 »
» <i>Winkler</i>	» 12 » » » 8 » och
» <i>talmannen</i>	» 4 » » » 15 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.